

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра економіки і підприємництва

До захисту допущено:

Завідувач кафедри

_____ Петро КРУШ

«___» _____ 2020 р.

Дипломна робота

на здобуття ступеня бакалавра

за освітньо-професійною програмою «Економіка підприємства»

спеціальності 051 «Економіка»

на тему: «Економічне обґрунтування напрямів зростання

прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

Виконала:

студентка IV курсу, групи УЕ-61

Кашук Олександра Анатоліївна _____

Керівник:

професор, д.е.н.

Тульчинська Світлана Олександрівна _____

Консультант з економіко-математичного розділу:

к.е.н., доцент

Кузьмінська Наталія Леонідівна _____

Рецензент:

к.е.н., доцент

Черненко Наталя Олександрівна _____

Засвідчую, що у цій дипломній роботі
немає запозичень з праць інших авторів
без відповідних посилань.

Студентка _____

Київ – 2020 року

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра економіки і підприємництва

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність – 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Петро КРУШ

«___» _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студенту

Кашук Олександрі Анатоліївні

1. Тема роботи «Економічне обґрунтування напрямів зростання прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот», керівник роботи Тульчинська Світлана Олександрівна, д.е.н., професор кафедри економіки і підприємництва, затверджені наказом по університету від «___» _____ 20__ р. № _____

2. Термін подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи: Форма №1 «Баланс», Форма №2 «Звіт про фінансові результати», статистична звітність за 2016-2018 роки, законодавчі та нормативні акти України.

4. Зміст роботи:

Розділ 1. Теоретико-методичні аспекти формування напрямів зростання прибутковості діяльності підприємства

1.1 Економічна сутність поняття прибутковості діяльності підприємства

1.2. Фактори впливу та резерви підвищення прибутковості діяльності підприємства

1.3. Система показників та методичні підходи оцінювання прибутковості діяльності підприємства

Розділ 2. Аналіз прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

2.1. Господарсько-правові засади функціонування підприємства та його загальна характеристика АТ «Дніпроазот»

- 2.2. Аналіз економічної діяльності АТ «Дніпроазот»
 2.3. Оцінка прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»
 2.4. Кореляційно-регресійний аналіз прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»
 Розділ 3. Економічне обґрунтування напрямів підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»
 3.1. Фактори і напрями підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»
 3.2. Обґрунтування доцільності пропозицій щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»
 3.3. Розрахунок витрат на реалізацію заходів щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»
 3.4. Оцінка соціально-економічної ефективності запропонованих заходів щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

5. Перелік ілюстративного матеріалу: презентація дипломної роботи.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 2, пункт 2.4	к.е.н., доц. Кузьмінська Н.Л.		
Нормоконтроль	к.е.н., доц. Кривда О.В.		

7. Дата видачі завдання _____

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Затвердження теми науковим керівником	20.12.2019 р.	
2	1-ий розділ написання д/р	31.01.2020 р.	
3	2-ий розділ написання д/р	13.03.2020 р.	
4	3-й розділ написання д/р	15.05.2020 р.	
5	Попередній захист д/р	25.05.2020 р.	
6	Строк подання дипломної роботи на кафедру	04.06.2020 р.	
7	Захист дипломної роботи	15.06 - 16.06.2020 р.	

Студент

Олександра КАШУК

Керівник

Світлана ТУЛЬЧИНСЬКА

РЕФЕРАТ

Дипломна робота Кашук Олександри Анатоліївни на тему «Економічне обґрунтування напрямів зростання прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот», спеціальність – 051 «Економіка», освітньо-професійна програма «Економіка підприємства», КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020, Київ.

Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Робота виконана в обсязі 96 сторінок друкованого тексту, містить 28 рисунків, 43 таблиці та 4 додатків.

Мета роботи полягає у економічному обґрунтуванні напрямів зростання прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот».

Для дослідження прибутковості АТ «Дніпроазот» та розробки пропозицій в дипломній роботі були використані методи: горизонтальний та вертикальний аналіз, табличний, графічний, коефіцієнтний, порівняльний, групування, калькуляційний структурно-функціональний, економіко-математичний аналіз.

На основі проведеного аналізу економічної діяльності та поточного стану підприємства запропоновано введення власного виробництва м'яких контейнерів (біг-бег) та розширення діапазону їх розмірів, а саме, виробництво біг-бегів із різною вантажопідйомністю. Також, було розраховано основні витрати на впровадження даних заходів та оцінено їх соціально-економічну ефективність щодо прибутковості діяльності досліджуваного підприємства.

Об'єкт дослідження – прибутковість діяльності АТ «Дніпроазот».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних підходів до розробки заходів щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот».

Ключові слова: прибуток, прибутковість, рентабельність, акціонерне підприємство, хімпром, м'які контейнери «біг-бег», вантажопідйомність, збут.

ABSTRACT

Thesis of Kashuk Alexandra Anatoliyivna on «Economic substantiation of the directions of profitability growth of JSC «Dniproazot», specialty - 051 «Economics», educational and professional program «Economics of Enterprise», NTUU «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», 2020, Kyiv.

The thesis consists of an introduction, 3 chapters, conclusions, list of literature sources and applications

The work consists of 96 pages of printed text, contains 28 figures, 43 tables and 4 applications.

The purpose of the work is to increase economic justification directions profitability of JSC «Dniproazot».

For research profitability JSC «Dniproazot» and development of proposals the following methods were used: horizontal and vertical analysis, tabular, graphical, coefficient, comparative, grouping, calculation methods, structural and functional, economic and mathematical analysis.

On the basis of the analysis of economic activity of the company the introduction of own production of soft containers «big-bag» is offered, it is proposed to expand the range of their sizes, namely, the production of big bags with different capacities. Also, the main costs for the implementation of these measures were calculated and their socio-economic efficiency in relation to the profitability of the investigated enterprise was assessed.

The object of research – profitability of JSC «Dniproazot».

The subject of research – set of theoretical, methodical and practical approaches to the development of profitability growth of JSC «Dniproazot».

Key words: profit, profitability, rate of return, joint-stock company, chemical industry, soft containers «big-bag», carrying capacity, sales.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Економічна сутність поняття прибутковості діяльності підприємства	10
1.2. Фактори впливу та резерви підвищення прибутковості діяльності	19
1.3. Система показників та методичні підходи оцінювання прибутковості діяльності підприємства.....	27
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ДНІПРОАЗОТ»	38
2.1. Господарсько-правові засади функціонування підприємства АТ «Дніпроазот» та його загальна характеристика.....	38
2.2. Аналіз економічного діяльності АТ «Дніпроазот».....	49
2.3. Оцінювання прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»	63
2.4. Кореляційно-регресійний аналіз прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»	70
Висновки до розділу 2.....	74
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ДНІПРОАЗОТ».	76
3.1. Фактори та напрями підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»	76
3.2. Обґрунтування доцільності пропозицій щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»	83
3.3. Розрахунок витрат на реалізацію запропонованих заходів з підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»	94
3.4. Оцінка соціально-економічної ефективності запропонованих заходів щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот».....	101
Висновки до розділу 3.....	106
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	108
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	112
ДОДАТКИ	119

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах нестабільних ринкових відносин, політичної ситуації в країні, недосконалої податкової системи аналіз прибутковості діяльності є невід’ємною частиною функціонування підприємства. Адже він дає змогу виявити помилки в господарській діяльності, зорієнтувати керівництво на більш ефективний шлях подальшого розвитку та виявити резерви підвищення прибутковості загалом. Будь-яке підприємство являє собою так звану довгострокову програму, що вимагає відповідні капіталовкладення. Прибутковість є узагальнюючим показником, що включає в себе показники прибутку і рентабельності, що, в свою чергу, мають велике значення як для власника підприємства, так і для інвесторів. Внаслідок цього, актуальність обраної теми обумовлена тим, що в сучасних реаліях введення бізнесу без проведення якісного аналізу рентабельності діяльності і визначення основних факторів, які впливають на прибутковість загалом, неможливо підвищити рівень одержуваних доходів.

Ступінь розробки наукової проблеми. Вагомий внесок у розвиток дослідження теоретичних аспектів прибутковості діяльності, поняття прибутку та рентабельності здійснили такі вчені як О.В. Мелень, М.Ф. Огійчук, Т.М. Янковець, С.В. Мочерний, І.О. Бланк, В.П. Савчук, Р.Р. Антонюк, А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, Й. Шумпетер, Ф. Найт, О.В. Хмелевський, В.В. Горлачук, М.Г. Чумаченко, М.Д. Білик, С.В. Кучер, Г.В. Покропивний, С.В. Савицька. Але враховуючи сучасні умови, постійний розвиток економічних відносин, пошук нових напрямків підвищення прибутковості та вдосконалення існуючих підходів до оцінки та управління фінансовими результатами стають ще більш актуальними темами на сьогоднішній день.

Зв’язок роботи з науково-дослідними темами. Дипломну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри економіки та підприємництва НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за темою: «Сучасні проблеми економіки та управління

підприємствами і шляхи їх вирішення (№ ДРН 90116U004579)», у межах якої особисто автором обґрунтовано теоретико-методичні аспекти прибутковості та запропоновано практичні заходи щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот».

Метою дипломної роботи є економічне обґрунтування напрямків зростання прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот».

Відповідно до обраної теми було поставлено та виконано такі **завдання**:

— досліджено економічну сутність поняття прибутковості діяльності підприємства;

— проаналізовано та систематизовано різні підходи до класифікації та групування факторів впливу на прибутковість діяльності підприємства, визначено основні резерви щодо підвищення прибутковості діяльності;

— визначено систему показників, необхідна для аналізу прибутковості, та основні методичні підходи до її оцінювання;

— розглянуто господарські правові засади АТ «Дніпроазот» та сформована його загальна характеристика;

— здійснено комплексний аналіз економічної діяльності АТ «Дніпроазот»;

— проведено оцінювання прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»;

— проведено кореляційно-регресійний аналіз прибутковості АТ «Дніпроазот»;

— визначено основні фактори впливу на прибутковість АТ «Дніпроазот» та сформовано можливі напрямки її зростання;

— здійснено обґрунтування економічної доцільності пропозицій щодо підвищення прибутковості АТ «Дніпроазот»;

— розраховано основні витрати на реалізацію запропонованих заходів щодо підвищення прибутковості АТ «Дніпроазот»;

— оцінено соціально-економічну ефективність проведених заходів щодо підвищення прибутковості АТ «Дніпроазот».

Об'єктом дослідження є процес підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до розробки певних напрямків щодо підвищення прибутковості АТ «Дніпроазот».

Методи дослідження. У даній роботі було використано методи синтезу, класифікації, формалізації, абстрактно-логічний метод та узагальнення. Для представлення статистичних даних підприємства та отриманих розрахунків під час аналізу економічного стану підприємства було використано методи графічного аналізу, метод формування таблиць та методи економіко-математичного аналізу. Під час проведення кореляційно-регресійного аналізу було застосовано пакет прикладних програм Microsoft Excel.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати дослідження отримати позитивний відгук на відповідному підприємстві та прийняті до використання в його практичній діяльності. (Акт впровадження № 8156)

Апробація. Основні результати дипломної роботи представлені у наступних джерелах:

— Тульчинська С.О., Кашук О.А. Дослідження факторів впливу на рівень прибутковості вітчизняних підприємств хімічної галузі. Проблеми розвитку підприємництва в Україні: матеріали XVIII Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 листопада 2019), 2019. С.54.

— Тульчинська С.О., Кашук О.А. Аналіз проблем забезпечення прибутковості діяльності підприємств хімічної галузі України. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2020. №24. С.126-131.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність поняття прибутковості діяльності підприємства

Кожне конкурентоспроможне підприємство бажає отримати грошову винагороду за витрачені ресурси та зусилля. В умовах розвитку глобалізаційних процесів суб'єкти господарювання постійно трансформують або корегують стратегії щодо здійснення змін в їх подальшій діяльності. Зазначені зміни по-різному впливають на рівень прибутковості, платоспроможності та в цілому здатності підприємств до подальшої роботи.

На сьогоднішній день, збитковість підприємств є актуальною проблемою для суб'єктів господарювання України. Як наслідок, прибутковість є однією із найголовніших економічних категорій для кожного підприємця.

Цитуючи вчену Л.С. Гаватюк [1, с.42]: «Прибутковість підприємства є найважливішим показником його розвитку, оскільки за відсутності стратегічних напрямів розвитку та належного рівня прибутковості, підприємства можуть поступово втрачати ліквідність і зрештою банкрутувати, а зростання прибутковості означає збільшення потенційних можливостей підприємства, підвищення ступеня його ділової активності».

Керівники підприємства будь-якої форми власності бажають сформувати оптимальну стратегію щодо забезпечення прибутковості, яка дасть змогу максимально збільшити її рівень, або отримувати обсяги прибутку, що будуть не лише покривати витрати виробництва, але в той же час збільшувати продуктивність праці, зменшувати собівартість та бути джерелом для подальшого розвитку, вдосконалення виробництва.

У своїх роботах І.М. Вахович [2, с.276] вказувала, що забезпечення прибутковості значною мірою залежить від ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства. Виходячи з цього, робимо висновок, що

без розгляду теоретичного підґрунтя поняття «прибутковість», без аналізу різних поглядів науковців на дане поняття якісний процес забезпечення або зростання прибутковості неможливий, а практична оцінка є неефективною.

Прибутковість діяльності підприємства є широкою економічною категорією, яка включає в себе безліч інших показників.

Поняття прибутковості досліджувалося багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями [3,4,5]. Але досі точного єдиного визначення цього поняття немає. Адже ця економічна категорія розглядається багато років, тому кожен науковець визначає економічну сутність поняття прибутковості по-різному, але все таки приходять до спільних висновків.

Широко розповсюдженими є думки науковців, що ототожнюють прибутковість із поняттям рентабельності (ефективності). Наприклад, Н. Хрущ, Л. Приступа [3, с.190] зазначають, що: «прибутковість – це економічна ефективність вкладених фінансових ресурсів у розрізі всіх напрямків діяльності підприємства». На думку О.В. Мелень [6, с.124], саме рентабельність найбільш узагальнено позначає прибутковість виробництва і реалізації всієї продукції чи окремих її видів. Тобто рентабельність є індикатором прибутковості, адже характеризує ефективність вкладених коштів та ресурсів.

М.Ф. Огійчук [7, с.37], в свою чергу, говорить про те, що: «прибутковість – це вид ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки)». Також М.Ф. Огійчук, вважав прибутковість відносним показником, тобто $\text{прибутковість} = \frac{\text{прибуток}}{\text{витрати}}$. Дану думку поділяє й А.С. Кучерява [8, с.23], яка трактувала прибутковість як відносний показник, що використовується для визначення рівня ефективності вкладених ресурсів, затрат.

Також Т.М. Янковець та І.Ю. Якимчук [8, с.22] сформували думку, що прибутковість відображають показники рентабельності. Схожі погляди має О.В. Мец [9, с.90], розглядаючи у своїх дослідженнях, поняття прибутковості через категорії ефективності, проте наголошувала, що: «ефективність визначається окремим показником прибутковості, який свідчить про ефективність

використання коштів підприємства та виражає відношення прибутку до капіталу, який є інвестованим для отримання цього ж прибутку».

Виходячи з вищезазначених думок деяких науковців, бачимо, що прибутковість є тим самим показником рентабельності, адже характеризує ефективність затрачених зусиль, а також є відносною величиною.

Не менш поширеними є трактування поняття прибутковості, які пов'язують його з прибутком. Наприклад, В.Я. Плаксієнко [10, с.18] в основу прибутковості вкладає показник прибутку, який в цьому контексті, на його думку, означає «частину отриманого на вкладений капітал чистого доходу підприємства, що характеризує його винагороду за ризик підприємницької діяльності». В свою чергу, Т.В. Осипова [11, с.314], С.В. Мочерний [12, с.185] вважають що прибутковість це є прибуток в цілому, який визначає результати діяльності та загальний фінансовий стан.

Аналізуючи вищезазначені підходи до трактування поняття прибутковості, бачимо, що вони акцентують увагу лише на одному основному аспекті. Тому доцільніше визначати економічну сутність поняття прибутковості з декількох сторін, аналізуючи усі фактори, що мають вплив на поняття прибутковості. Це дасть змогу зрозуміти багатогранність досліджуваного поняття.

Яскравим прикладом є думки І.О. Бланк [13, с.94], що стверджував, що основу прибутковості займають як прибуток так і рентабельність. На його думку, прибуток визначає фінансовий стан як кількісний показник, але в той же час характеризує рентабельність витрачених коштів – тобто виступає якісним показником [14, с.154]. Тобто в основі прибутковості лежать відносні показники.

Деякі вчені, такі як Р.Р. Антонюк [15, с.52], О.В. Хмелевський [16, с.53], Т.М. Янковець [8, с.23] стверджували, що прибутковість є не показником, а станом підприємства, що характеризується позитивною здатністю до рентабельної діяльності, забезпеченням достатньої платоспроможності, ефективним відтворенням використаних ресурсів, що в перспективі зможуть забезпечити сталий розвиток та довготривалу ефективність діяльності підприємства. Тобто під прибутковістю мається на увазі здатність отримувати

максимально позитивні результати при найменших затратах.

Цікавим є визначення сутності поняття прибутковості вчених О.В. Рябенкова та Т.А. Васильєвою [17, с.86], яке розглядає прибутковість «як необхідну аналітичну інформацію на основі використання методів фінансового контролінгу, який спрямований на використання ефективності потенціалу прибутковості та має на меті виявлення проблем і прийняття управлінських рішень».

Тобто, прибутковість є багатогранною економічною категорією. На нашу думку, аналізуючи всі вищезазначені підходи до визначення прибутковості, найбільш доцільним буде визначити поняття прибутковості як стан підприємства, властивістю його діяльності або процесом, який характеризується:

— здатністю підприємства мати позитивний фінансовий результат, тобто генерувати стабільний прибуток впродовж довгострокового періоду, обсягу якого буде достатньо для подальшої ефективної діяльності;

— здатністю ефективно відтворювати витрачені та вкладені ресурси.

Так як в основі прибутковості лежать прибуток та показники рентабельності, подальша оцінка та визначення прибутковості діяльності підприємства неможливе без детального розгляду економічної сутності понять прибутку та рентабельності.

Поняття прибутку є неоднозначним, тому розглянемо декілька підходів до визначення цього поняття у історичному аспекті.

Перші спроби охарактеризувати поняття «прибутку» знайшли своє теоретичне висвітлення у роботах античного філософа Арістотеля [3, с.190], який сформував поняття «хремастика», яке являє собою «мистецтво нагромаджувати та надавати багатство», тобто здійснювати діяльність, але отримувати за це винагороду.

Вчені класичної школи, А. Сміт та Д. Рікардо [18, с.4] вважали прибуток «різницею між вартістю товару, витратами та капіталу у виробництві».

К. Маркс, Й. Шумпетер [14, с.156], Ф. Енгельс [19, с.174] сформували теорію прибутку та витрат. За думкою К. Маркса поняття прибутку являє собою

перетворену форму доданої вартості, яка створюється найманою працею. Тобто обсяг прибутку створюється протягом всієї виробничої та збутової діяльності. Розглядаючи прибуток з точки зору теорії трудової вартості, то в цьому аспекті «більша частина грошових накопичень та коштів реалізується у вигляді прибутку» [19, с.174]. Тобто, прибуток за економічним змістом являє собою грошове вираження частини додаткової вартості.

Вчений Ф. Найт [20, с.257] трактував поняття прибутку як винагороду за здійснення підприємницької діяльності, тобто «участь у так званій грі з непередбачуваним ризиком».

Також цікавою думкою є визначення прибутку П. Самуельсона [21, с.7], який ототожнював прибуток з доходом підприємця від використання усіх факторів виробництва. А.Д. Шеремет [13, с.95] вважав прибуток головним внутрішнім фінансовим джерелом забезпечення подальшого розвитку підприємства та його вдосконалення.

І.А. Бланк [20, с.257] та В.П. Савчук [22, с.328] говорили про те, що прибуток є основним критерієм ефективності введення господарської діяльності та головною характеристикою рентабельності вкладених ресурсів та коштів у бізнес.

За радянськими енциклопедіями [5] та словниками [12], прибуток характеризує кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Доповнили дане визначення В.І. Стражев, В.Д. Герасимова [23, с.83], які стверджували, що прибуток «характеризує абсолютну ефективність роботи підприємства, яка в свою чергу, є реалізованою частиною чистого доходу». Аналізуючи сучасні фінансові словники, прибуток виступає загальним показником діяльності або роботи підприємства, в якому реалізується головна мета підприємницької діяльності.

Отже, як вже зазначалося, саме отримання прибутку є головною задачею діяльності кожного підприємства. Адже саме цей показник систематизує всі результати підприємницької діяльності підприємства. Прибуток є абсолютною величиною, також є основним джерелом формування фінансових ресурсів

суб'єкта господарювання. З початку створення та впродовж стрімкого розвитку ринкових відносин поняття прибутку змінювалося, але основним та стандартним визначенням прибутку досі вважається те, що він є певною величиною перевищення виручки від реалізації всієї продукції над витратами виробництва цієї продукції. Тобто, економічна сутність поняття прибутку формується лише на основі його кінцевого прояву у діяльності підприємства.

Доцільніше дослідити прояви прибутку та його формування у різних сферах діяльності. Для цього необхідно систематизувати всі вищезазначені підходи до визначення поняття прибутку та розглянути його наступним чином:

1. Виробничий підхід до визначення поняття прибутку.

У даному випадку розглядається внаслідок чого формується подальший прибуток. Тобто, прибуток – це величина у вартісному виразі, яка перевищує вартість витрачених ресурсів та праці у виробничому процесі. Або прибуток – це додаткова вартість, яка утворилася впродовж здійснення виробничої діяльності. Також, внаслідок проведених досліджень джерел створення прибутку існують різні його види, а саме: від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

2. Кон'юнктурно-збутовий підхід до визначення поняття прибутку.

У даному випадку прибуток досліджується у сфері обігу, виступає як кінцевий фінансовий результат господарської діяльності підприємства, що виражений у грошовій формі, тобто загальний прибуток. Часто поняття прибутку ототожнюють з поняттям доходу, але це твердження є помилковим. Адже дохід як економічна категорія є більш ширшою за прибуток. Отже, прибуток є частиною доходу, яку отримує підприємець після виплати податків та певних зборів, вирахування собівартості та інших сукупних витрат. Тобто є загальний та чистий прибуток (отриманий після виплати податків).

3. Диференційований підхід до визначення поняття прибутку.

У рамках даного підходу, досліджується розподільчий аспект категорії «прибуток». Цю сферу досліджували вчені та класики політекономії, які визначали прибуток як частину доданої вартості, створеної під час здійснення виробничого циклу. Першим напрямом даного підходу є виділення прибутку з

доданої вартості. Оскільки додана вартість включає в себе не тільки прибуток, а ще й оплату виконаної праці. Другий напрям – це процес розподілу обсягу отриманого прибутку, а саме розподіл чистого прибутку. В залежності від характеру використання існують розподілений та нерозподілений прибуток. Прибуток після виплати податків може бути розподілений та використаний для особистих цілей, або для подальшого нагромадження та розвитку виробництва, або для матеріального заохочення (стимулів) або прибуток є джерелом для введення змін у діяльність – тобто для здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності, яка в свою чергу підвищить ефективність виробничого процесу та прибутковості діяльності взагалі.

Для наочного представлення вищезазначених підходів розглянемо рис. 1.1 нижче. Тобто, існує велика кількість теоретичних підходів до визначення поняття прибутку, адже прибуток є дуже широкою економічною категорією. Це можна пояснити тим, що прибуток забезпечує потреби та інтереси підприємців, працівників та держави. Адже чим більше обсяг прибутку:

- тим більше є можливостей та грошових коштів на розвиток подальшого ефективного функціонування підприємства;
- тим більше коштів йде на покращення виробничої діяльності та створення якісних робочих місць;
- тим більше коштів поступає до держави у вигляді податкових надходжень.

Загалом у отриманні максимального прибутку зацікавлені велика кількість осіб та структур. Також прибуток для кожного суб'єкта в ринкових відносинах, визначається по-різному.

Прибуток у фінансовому управлінні є так званим випробуванням ефективності та мірою контролю, для власників мірою вартості їх інвестицій, кредиторам запасом міцності, для здійснення уряду є мірою оподаткованої спроможності та основою законодавчих дій, а для країни прибуток – це показник економічного прогресу, національного доходу, який генерується і підвищує рівень життя.

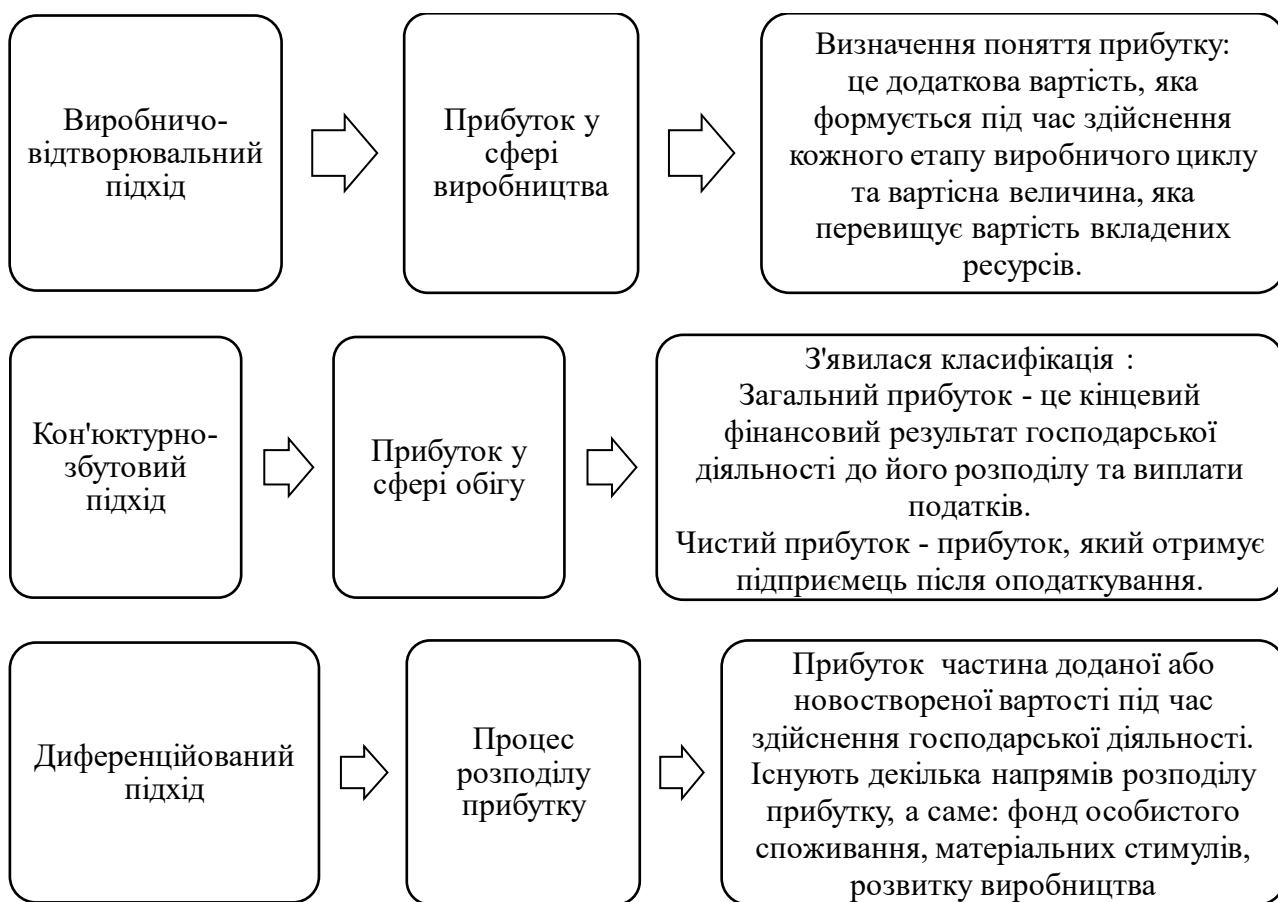

Рисунок 1.1 – Підходи до визначення економічної сутності поняття прибутку

Джерело: побудовано автором за результатами дослідження [24]

Як бачимо, що прибуток є різнобічним показником, який можна трактувати в залежності від сфер його прояву, формування та використання. Тобто, прибуток є абсолютним та якісним показником, який характеризує ефективність функціонування підприємства та є рушійною силою ринкової економіки. Але найбільш точним якісним показником, який характеризує ефективність функціонування підприємства є рентабельність.

Рентабельність, в свою чергу, є певним мірилом прибутковості діяльності підприємства. Кожен підприємець, інвестор чи інший суб'єкт господарювання бажають отримати значну винагороду та віддачу від вкладених коштів та ресурсів у бізнес, а, в свою чергу, саме показники рентабельності показують певний рівень віддачі вкладених активів та визначають вигідні чи не вигідні напрямки діяльності, види продукції. Тому результати розрахунку показників рентабельності використовується при формуванні ціни на продукцію, при оцінці

інвестиційних проектів.

Дослідження даного поняття було і є необхідним, тому в економічних науках дане поняття є дуже популярним, але в той же час дещо складним. Вчені М.Д. Білик [11, с.314] та М.Г. Чумаченко [25, с.84] рентабельність ототожнювали з поняттям прибутковості, М.В. Тітов [26, с.36] тлумачив як певний стан підприємства або фірми, коли отримані грошові кошти за реалізацію продукції перевищують витрати на виробництво цієї продукції, В.В. Горлачук [27, с.93] трактувала дану категорію як ефективність роботи підприємства. Але аналізуючи різні думки щодо дефініції поняття рентабельності, можна знайти безліч спільних думок і ознак, що характеризують дане поняття. Рентабельність є якісним, вартісним та відносним показником, але ці властивості (ознаки) рентабельності мають певні характеристики та функції.

У табл. 1.1 представлено основні характеристики та основні функції рентабельності.

Таблиця 1.1 – Основні характерні ознаки та функції рентабельності

Властивість або ознака рентабельності	Характеристика та функція рентабельності
Якісний показник	— характеризує кінцевий отриманий фінансовий результат; — є мірою прибутковості діяльності підприємства або підприємства в цілому, продукції та окремих її видів; — визначає доцільність подальшого виготовлення даної продукції;
Вартісний показник	— здійснює вартісну оцінку для визначення рівня віддачі активів та витрачених ресурсів, тобто виконує оцінюючу функцію;
Відносний показник	— характеризує ефективність виробництва та іншої діяльності підприємства; — характеризує відношення отриманих доходів(обсягу прибутку) до понесених витрат, тобто розраховує яка частка отриманого прибутку припадає на одиницю виготовленої продукції; — розраховується діленням прибутку або чистого прибутку на понесені; — витрати або наявні активи.

Джерело: складено автором на основі [28]

Як бачимо, рентабельність є загальним показником ефективності підприємства, яка характеризує стан підприємства та надати рекомендаційні напрямки подальшої діяльності або змін. Тому розрахунок та аналіз показників рентабельності є важливим управлінським завданням. Показники рентабельності характеризують витратність різних напрямків діяльності, вигідність

виробництва тієї чи іншої продукції, ефективність залучених коштів та ресурсів. Тобто, рентабельність це перш за все отримання вигоди від здійснення діяльності, куди вкладаються власні чи запозичені кошти.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, робимо висновок, що поняття прибутковості досі ототожнюють із поняттям прибутку та рентабельності. Але це твердження на нашу думку є помилковим. Адже прибутковість характеризує стан підприємства або є властивістю, яка ефективно поєднує в собі здатність отримувати стабільний прибуток протягом певного періоду часу та здійснювати ефективний аналіз або характеристику щодо ступеня віддачі та використання вкладених ресурсів у господарську діяльність підприємства. Тобто економічна сутність поняття прибутковості характеризується двома показниками: прибутком – абсолютною величиною, що є економічним ефектом діяльності підприємства, та показниками рентабельності, що є відносною величиною, що порівнює даний економічний ефект з понесеними витратами.

1.2. Фактори впливу та резерви підвищення прибутковості діяльності

Одна з найбільш вигідних та ефективних сучасних концепцій управління підприємством являє собою процес постійної реструктуризації його діяльності для забезпечення сталого фінансового стану підприємства та підвищення його прибутковості. Тобто, більшість підприємців знаходяться у постійному пошуку шляхів підвищення ефективності їх господарської діяльності. Даний процес ускладняється тим, що макро- та мікроекономічне середовище підприємства характеризується жорсткою конкуренцією, гонитвою за отриманням максимального прибутку. Навіть дуже успішний бізнес може стати нерентабельний через негативний вплив великої кількості чинників, що мають змогу змінити хід і прибутковість діяльності.

Підвищення прибутковості підприємства дає реальну можливість розширити масштаби виробничого процесу підприємства та покращити фінансове становище та загальний розвиток підприємства. В свою чергу, оцінка

факторів, що впливають на прибутковість діяльності підприємства, є базовим процесом для прийняття ефективних рішень в області використання матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів, що дозволяє виявити резерви подальшого сталого розвитку підприємства.

Взагалі, прибутковість залежить від великої кількості факторів, що як негативно так і позитивно впливають на два ключових показника, що лежать в її основі – прибуток та рентабельність. Більш цього, ігнорування негативного впливу одних факторів в змозі зменшити до мінімуму позитивний вплив інших факторів. Тому якісний процес оцінки їх впливу дасть можливість оптимізувати всю діяльність підприємства, а не тільки його окремих складових чи підрозділів.

Звісно, різноманіття факторів впливу на прибутковість вимагає їх групування та класифікації, що в подальшому полегшить процес пошуку резервів її підвищення, створення ефективних управлінських рішень.

За рівнем впливу фактори впливу на прибутковість підприємства поділяють на [29, с.129]:

— *Глобальні*, що містять в собі комплекс умов, завдяки яким кожне підприємство має гарантований захист його інтересів, забезпечується ефективним розвитком його економічного потенціалу з боку держави та загалом світової спільноти.

— *Національні* уособлюють в собі високий рівень розвитку продуктивних сил, при цьому реальне виконання довгострокових цілей за умови стабільного політичного режиму.

— *Фактори на рівні підприємства*, що, в свою чергу, забезпечують найбільш оптимальне та вигідне використання наявних ресурсів для мінімізації кризових явищ на підприємстві та для забезпечення його стійкого функціонування в подальшому часі.

— *Фактори на рівні особистості* – це фактори, що формуються та обумовлені працею окремого працівника підприємства. Саме від рівня зусиль кожного працівника залежить загальний розвиток підприємства.

Будь-яке підприємство функціонує в умовах макро- та мікросередовища,

є одночасно і об'єктом і суб'єктом у системі економічних відносин, тому найбільш важливою класифікацією факторів впливу на прибутковість діяльності підприємства є їх розподіл на екзогенні та ендогенні.

Екзогенні фактори побічно впливають на фінансові результати підприємства та є більш ризикованими для нього, в свою чергу, це пояснюється тим, що вплив даних факторів не може бути значно змінений, адже він ніяк не залежить від діяльності підприємства, але підприємство має змогу сформувану стратегію адаптації та максимально ефективно використовувати наявну ситуацію. Екзогенні фактори впливу на прибутковість діяльності підприємства включають в себе [28, с. 39]:

- фактори, пов'язані з ринковими характеристиками (стан кон'юнктури ринку; ємність ринку);

- політико-правові фактори (система оподаткування та кредитна політика держави; державне тарифне та цінове регулювання тарифів, також регулювання пільг, штрафних санкцій);

- фактори зовнішньоекономічного середовища (зміна тарифів та цін на сировину, продукцію чи послуги за рахунок темпів інфляції).

Щодо ендогенних факторів, то вони є наслідком господарської діяльності підприємства, визначаються роботою персоналу. Тобто, мають прямий вплив на прибутковість підприємства, тому можливо визначити їх вплив через метод факторного аналізу.

Деякі вчені, такі як С.А. Мироседа [30, с.162], Ю.С. Веремєєвой [30, с.163], поділяють ендогенні фактори на основні та неосновні фактори впливу. До основних факторів впливу, які прямо залежать від виробничого процесу, відносяться: обсяги продажу, величина та структура собівартості продукції, ціни на реалізовану продукцію, сума амортизації [31, с.8]. До неосновних факторів відносяться наступні: погіршення якості реалізованої продукції, організаційні порушення, що призводять до економічних санкцій та штрафів.

У працях О.В. Демчука, С.Г. Арефьєвой [32, с.7] ендогенні фактори розподіляються на:

— матеріально-технічні, що пов'язані із наявністю та рівнем використання виробничих ресурсів;

— організаційні – рівень організації виробництва та праці;

— економічні – система мотивації праці;

— соціальні – рівень оплати та умови праці.

Аналізуючи вищезазначені підходи до класифікації ендогенних факторів, робимо висновок, що найбільш комплексним та вдалим є розподіл ендогенних факторів на:

1. Виробничі фактори, які безпосередньо пов'язані з основною діяльністю підприємства.

Кожен суб'єкт господарювання ставить собі за мету нарощувати або розширювати масштаби виробничого процесу, але стратегія здійснення даного процесу у кожного підприємства може бути реалізована як за допомогою екстенсивних методів, так і за допомогою інтенсивних.

В свою чергу, доцільним є розподіл виробничих факторів на екстенсивні та інтенсивні фактори впливу.

Екстенсивні фактори – це фактори, що спрямовані, в першу чергу, на зростання обсягів виробництва продукції [33, с.104]. До них відносяться:

— зміна обсягів коштів та предметів праці;

— зміна вартості основних фондів;

— зміна часу роботи діючого обладнання.

Інтенсивні фактори [34, с.363] – це фактори, які спрямовуються на поліпшення якості продукції за рахунок:

— введення новітніх технологій;

— більш ефективного використання виробничого обладнання;

— залучення висококваліфікованого персоналу.

2. Поза виробничі фактори впливу, які не відносяться до виробничого процесу, але пов'язані зі збутовою діяльністю.

3. Організаційно-управлінські фактори, що характеризується якістю менеджменту на кожному рівні, рівнями знань працівників та науково-

дослідницькою складовою.

Як бачимо, ендогенних факторів є дуже велика кількість, та їх вплив може бути як негативний так і позитивний. Для наочного розгляду вищезазначених екзогенних та ендогенних факторів впливу на прибутковість діяльності підприємства сформовано відповідну схему, яка представлена нижче на рис. 1.2. Тобто, робимо висновок, що на прибутковість та ефективність господарської діяльності будь-якого підприємства впливає ціла система факторів.

Аналіз факторів впливу прибутковості господарської діяльності, вміння визначати ступінь їх впливу та значимості на роботу підприємства надають змогу впливати на рівень показників прибутку та рентабельності за допомогою управління факторами, а також створення механізму пошуку резервів підвищення прибутковості діяльності загалом.

Взагалі, резерв – це невикористані можливості підприємства, реалізація яких у майбутньому на дасть змогу підвищити прибутковість діяльності підприємства [35, с.162]. Як вже зазначалося, саме ендогенні фактори є керованими, тобто піддаються управлінню та дають змогу корегувати та моделювати відповідні господарські процеси для підвищення рівня прибутковості підприємства.

Тому першочергово знаходити резерви підвищення прибутковості підприємства необхідно саме у внутрішніх факторах. При цьому саме виробничі ендогенні фактори є основними факторами, що викликають зміни рівня прибутку та рентабельності. Адже чим більше обсяг виробленої та реалізованої продукції, тим більше виручка від реалізації та кінцевий фінансовий результат. Але процес зростання обсягу продажів залежить від рівня конкурентоспроможності продукції, від її асортименту, як швидко вона оновлюється [36]. Величина собівартості продукції має значний вплив на розмір запланованого прибутку, адже він формується впродовж виробничого процесу. В свою чергу, фактор ціноутворення є теж важливим, адже змінюючи питому вагу валових витрат в ціні, автоматично змінюється обсяг продажів, доходів, прибутку та загалом рівень прибутковості підприємства.

Рисунок 1.2 – Фактори впливу на прибутковість діяльності підприємств

Джерело: авторська розробка

В свою чергу, позавиробничі та організаційно-управлінські фактори є другорядними для пошуку резервів, необхідність їх врахування обумовлена тим, що першочергові основні фактори в подальшому можуть бути вичерпаними як резерви підвищення прибутковості. До них відносяться: покращення організації збутової діяльності, умов праці, якості продукції і т.д.

Екзогенні фактори неможливо використати як резерв, адже вони є некерованими. Але для того, щоб своєчасно відреагувати та адаптуватися до змін даних факторів, необхідно постійно здійснювати моніторинг їх змін.

Аналізуючи вищезазначені фактори впливу, доцільно виділити дві групи резервів: тактичні та комплексні[35, с. 162].

Тактичні резерви підвищення прибутку та рентабельності реалізуються за допомогою використання факторів та конкретних шляхів, що матеріалізуються шляхом впровадження певних заходів[37]. До них відносяться:

1) *Збільшення обсягу продажів продукції* шляхом формування сприятливих та вигідних умов продажу, мотивуванням клієнтів та введенням різних маркетингових прийомів, виходу на нові ринки.

2) *Зростання обсягу виробництва продукції* за рахунок оновлення або модернізації технології на виробництві та удосконалення технічного переозброєння.

3) *Зменшення собівартості виробленої продукції* за рахунок: збільшення виробничого обсягу за рахунок використання усіх виробничих потужностей підприємства та поліпшення ефективності використання наявних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів:

— зниження валових витрат на випуск продукції шляхом більш ефективного використання трудових ресурсів, а саме: створення робочих місць, скорочення втрат робочого часу;

— скорочення надлишкових відходів від сировини;

— покращення використання фонду робочого часу діючого устаткування.

4) *Зростання ціни реалізації продукції* за рахунок підвищення якості запропонованої продукції, пошуку найбільш вигідних та ефективних ринків

збуту, оптимізації термінів реалізації продукції споживачам. Зміна ціни є ризикованим процесом для підприємства, адже необхідно враховувати чутливість споживачів до значних змін у ціні. Також резервом для підвищення прибутковості є процес адаптації цін до чутливості ринку за допомогою використання гнучких цін.

5) *Оптимізація структури виробленої та реалізованої продукції* шляхом виробництва диверсифікованої продукції та високорентабельної.

6) *Підвищення ефективності використання діючого персоналу на підприємстві.*

Щодо комплексних резервів, то вони включають в собі зміни декількох показників або елементів діяльності. Дані зміни призводять до того, що один елемент підвищує кінцевий фінансовий результат, а інші – навпаки погіршують.

Для наочного розгляду резервів підвищення кінцевих фінансових результатів підприємства сформовано рис. 1.3, що представлений нижче.

Рисунок 1.3 – Резерви підвищення прибутковості діяльності підприємства

Джерело: складено автором на основі [35-37]

Виходячи з вищезазначеного, робимо висновок про існування великої кількості факторів впливу на прибутковість підприємства, які, в свою чергу,

залежать від конкретних умов функціонування підприємства, особливостей його роботи та спеціалізації.

Таким чином, кожне підприємство повинно реалізувати свої внутрішні можливості підвищення прибутковості діяльності, та одночасно вміти пристосовуватись та ефективно використовувати зміни зовнішнього економічного середовища.

1.3. Система показників та методичні підходи оцінювання прибутковості діяльності підприємства

Аналіз прибутковості діяльності підприємства є актуальним, базовим та необхідним процесом для кожного суб'єкта господарювання, адже даний аналіз дає можливість знайти ефективний спосіб отримання необхідного рівня прибутку підприємством для його подальшого ефективного функціонування, а також знайти шлях його максимізації прибутку та розширення бізнесу загалом.

Як вже зазначалося, прибутковість характеризується двома економічними категоріями, а саме: прибутком та показниками рентабельності. Тому при оцінюванні прибутковості діяльності, перш за все, використовуються та аналізуються саме ці показники.

Дані категорії є достатньо широкими і складними у процесі їх планування, тому особливість аналізу прибутковості діяльності підприємства полягає в тому, що він включає в себе вивчення факторів та показників, які формують та впливають на зміну прибутку та рентабельності, та які пов'язані з процесом виробництва та обігу.

Отримання запланованого рівня прибутку є запорукою успішної роботи підприємства, але, в свою чергу, даний процес не може бути здійснений без розгляду процесу його формування.

Для здійснення процесу оцінювання прибутковості та формування системи показників даного аналізу необхідно зрозуміти як саме формується прибуток, тому розглянемо алгоритм формування чистого прибутку на підприємстві та

основні види прибутку за порядком його розрахунку [38]:

1. Після закінчення виробничого циклу та реалізувавши всю вироблену продукцію, підприємство отримує *дохід або виручку від реалізації* – це отримані грошові кошти або фінансовий результат за здійснену діяльність.

2. *Чистий дохід* – це виручка від реалізації зменшена на суму непрямих податків.

3. *Валовий прибуток від реалізації продукції* – це сума чистого доходу зменшена на суму змінних витрат, тобто на суму собівартості реалізованої продукції.

4. *Прибуток від операційної діяльності* – валовий прибуток за винятком постійних операційних витрат, а саме: адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати.

5. *Прибуток від звичайної діяльності* – це прибуток від операційної діяльності, котрий збільшений на суму доходів та зменшений на суму витрат від фінансової та інвестиційної діяльності.

6. Далі, щоб отримати *чистий прибуток* проводяться наступні дії:

— зменшуємо прибуток від звичайної діяльності на суму податку на прибуток від звичайної діяльності;

— після сплати податків та відшкодування витрат отримуємо чистий прибуток.

Отже, бачимо, що кінцевий результат, тобто обсяг чистого прибутку залежить від обсягу змінних та постійних витрат звичайної та надзвичайної діяльності, суми податків. Тому для збільшення його обсягів необхідно зменшуючи витрати, збільшувати доходи від проведеної діяльності.

Велика кількість різноманітних витрат та вкладених активів є наслідком існування великої кількості показників рентабельності. Формування тих чи інших показників обумовлене поставленими задачами перед керівниками підприємства. Тобто яку інформацію необхідно отримати після розрахунку показників рентабельності.

Основним завдання кожного підприємства є зменшення витрат та

збільшення прибутковості діяльності підприємства. Тому класифікуємо показники рентабельності за двома напрямками: витратно-ресурсним та доходним.

Витратно-ресурсний напрям розрахунку показників рентабельності здійснює вартісну оцінку наявної ресурсної бази та поточних понесених витрат. Витратно-ресурсний напрям включає в себе наступні групи [39]:

1) рентабельність валюти балансу – рентабельність капіталу та активів підприємства. Дані показники показують яка величина чистого прибутку припадає на 1 грн оборотних та необоротних активів, власного чи позичкового капіталу.

2) рентабельність витрат здійсненої операційно та звичайної діяльності, яка показує скільки грн прибутку припадає на здійснені витрати у досліджуваному періоді та чи покриває взагалі прибуток дані витрати діяльності.

3) рентабельність виробленої продукції, яка характеризує яку частку у собівартості продукції займає прибуток від реалізації. Тобто характеризує вигідність виробництва даного виду продукції.

Доходний напрям розрахунку показників рентабельності дозволяє оцінити ефективність отриманих фінансових результатів, які порівнюються з обсягом чистого доходу діяльності підприємства. Даний напрям включає в себе: рентабельність продажів або реалізованої продукції [27, с.94].

Для розрахунку даного виду рентабельності використовуються обсяги валового, операційного та чистого прибутку, а також чистий дохід. Рентабельність продажів розраховується як співвідношення певного виду прибутку до чистого доходу. Адже рентабельність реалізованої продукції показує яка грошова частка валового, операційного та чистого прибутку припадає на 1 грн чистого доходу [39].

При оцінюванні прибутковості діяльності підприємства необхідно розрахувати показники рентабельності.

У табл. 1.2 нижче представлені формули, що необхідні для розрахунку показників рентабельності.

Таблиця 1.2 – Формули для розрахунку показників рентабельності

Показник		Формула для розрахунку
Рентабельність валюти балансу	Коефіцієнт рентабельності активів	Чистий прибуток/Середня величина активів підприємства
	Коефіцієнт рентабельності необоротних активів	Чистий прибуток/Середня величина необоротних активів
	Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	Чистий прибуток/Середня величина оборотних активів
	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток/Власний капітал
	Коефіцієнт рентабельності позикового капіталу	Чистий прибуток/Позиковий капітал
Рентабельність витрат	Коефіцієнт рентабельності операційних витрат	Прибуток від операційної діяльності/ Величина операційних витрат
	Коефіцієнт рентабельності продукції за валовим прибутком	Валовий прибуток/Собівартість реалізованої продукції
Рентабельність продажу або реалізованої продукції	Рентабельність за валовим прибутком	Валовий прибуток/Чиста виручка від реалізації(чистий дохід)
	Рентабельність за операційним прибутком	Операційний прибуток/Чиста виручка від реалізації(чистий дохід)
	Рентабельність за чистим прибутком	Чистий прибуток/Чиста виручка від реалізації(чистий дохід)

Джерело: складено автором на основі [27,40]

Аналіз прибутковості діяльності є одним із базових завдань для кожної компанії, що дозволяє оцінити привабливість, прибутковість бізнесу або його безперспективність та збитковість. Саме тому на сьогоднішній день існує безліч методичних підходів до оцінки прибутковості. Кожна з методик має деякі відмінності, але головною схожістю є задачі, цілі даного процесу, а також які саме результати та яку інформацію необхідно отримати.

Основними задачами здійснення оцінювання прибутковості діяльності є наступні:

— Постійний регулярний контроль або перевірка виконання планів щодо обсягів реалізованої продукції та отримання прибутку, що дасть змогу уникнути помилок при плануванні виробництва та реалізації продукції.

— Визначення впливу об'єктивних і суб'єктивних чинників на кінцеві

фінансові результати, що дозволить мінімізувати втрати або уникнути негативного впливу того чи іншого фактору.

— Виявлення резервів зростання величини прибутку та рентабельності, що, в свою чергу, підвищить рівень прибутковості загалом.

— Здійснити оцінювання діяльності підприємства протягом всього виробничого циклу, оцінку роботи компанії по використанню можливостей зростання прибутковості, що дозволить розрахувати понесені витрати та спрогнозувати прибуток або збиток.

— Внаслідок оцінки прибутковості розробити ефективні заходи щодо використання виявлених резервів.

Наразі в економічній літературі велика кількість науковців та сучасних авторів займаються розробкою методичних підходів до оцінювання прибутковості діяльності, але кожна з них має свої особливості.

Наприклад, розглянемо методику аналізу прибутковості запропоновану вченою Г.В. Савицькою, яка представлена на рисунку 1.4.

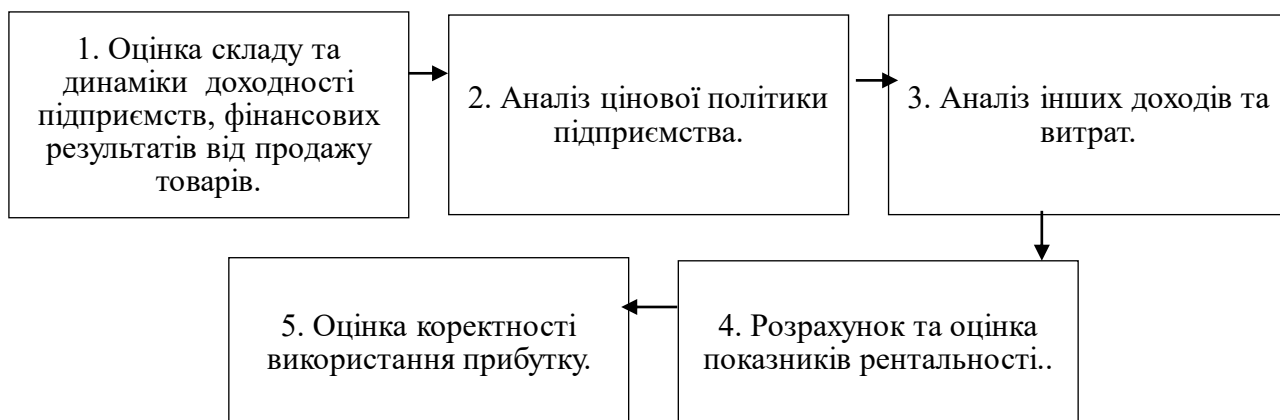

Рисунок 1.4 – Аналіз прибутковості діяльності за методикою Савицької Г.В.

Джерело: складено автором на основі [41]

Як бачимо за представленим алгоритмом, оцінюючи склад та динаміку прибутковості підприємства в розрахунках використовують наступні показники: дохід від продажу товару, маржинальний прибуток, чистий, капіталізований і споживаний дохід, а також загальний фінансовий результат. Належну увагу

приділяють виконанню плану компанії, динаміці росту, визначають фактори, що впливають на обсяг прибутку. При оцінці цінової політики компанії відбувається факторний аналіз рівня середньої цінової політики, а також визначається вплив цінового параметру на якість продукції, терміни продажів, кон'юнктуру ринку, ринок збуту. Далі відбувається оцінка рентабельності – коефіцієнта окупності, рентабельності сукупного капіталу і обороту (продажів), після цього отримані показники порівнюються з плановими та показниками конкурентів. Наприкінці аналізу проводиться оцінка коректності використання та розподілу доходів, тобто облік податків, розміру дивідендів і т.д.

В свою чергу, вчений А.Д. Шеремет пропонує інший алгоритм здійснення аналізу прибутковості, що схематично представлений на рисунку 1.5 нижче.

Рисунок 1.5 – Аналіз прибутковості діяльності за методикою Шеремета А.Д.

Джерело: складено автором на основі [42]

За методикою А.Д. Шеремет спочатку формуються основні показники ефективності, тобто аналізуються дохід від продажу товарів, аналогічні параметри, але з урахуванням інших витрат і оподаткування. Також оцінюється динаміка чистого прибутку. Далі проводиться попередній аналіз на основі відносних і абсолютних параметрів прибутку. Для більш детального аналізу використовується факторний аналіз, що відображає вплив окремих факторів на прибутковість компанії, а саме: кількість і якість продукції, собівартість продукції, ціни на продукцію, елементи собівартості, структурні зрушення в

складі продукції.

Особливістю даної методики є наступний крок аналізу – аналіз якості прибутку, який дає змогу оцінити можливість підприємства отримувати вигоду від діяльності, стабілізувати або збільшувати темпи зростання прибутку.

Згідно з методикою А.П. Гарнова, яка представлена нижче на рисунку 1.6, особлива увагу приділяється аналізу балансового прибутку, динаміки його зміни та структури, а також проведенню аналізу щодо виконання плану.

Рисунок 1.6 – Аналіз прибутковості діяльності за методикою Гарнова А.П.

Джерело: складено автором на основі [43]

Особливістю даної методики є те, що аналіз динаміки відповідних показників відбувається з урахуванням інфляції, що, в свою чергу, призводить до зміни розмірів прибутку.

На відміну від інших методик, М.В. Мельник рекомендує розпочати оцінку прибутковості діяльності з аналізу реалізації продукції та обсягу виручки. (див. рис. 1.7)

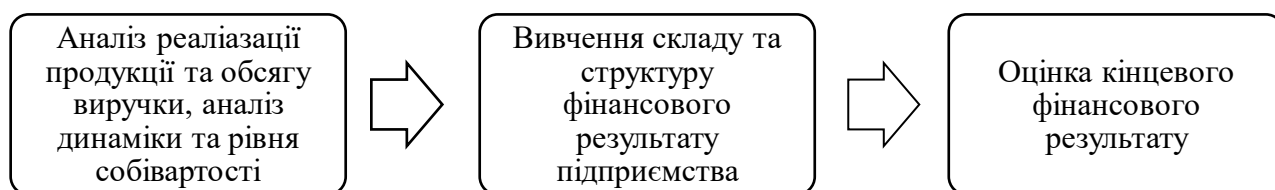

Рисунок 1.7 – Основні етапи аналізу фінансових результатів відповідно до методики Мельника М.В.

Джерело: складено автором на основі [44]

Тобто, в даній методиці акцент робиться на дослідженні та аналізі

основних джерел отримання виручки, яка питома вага її в загальному обсязі. Тобто аналізуються основні показники, що мають значний вплив на прибутковість підприємства.

Таким чином, розглянувши декілька методичних підходів до оцінювання прибутковості діяльності підприємства, маємо можливість сформулювати основні базові етапи та систему показників при здійсненні аналізу прибутковості компанії, а саме:

1. Перш за все, необхідно проаналізувати внутрішнє та зовнішнє середовище суб'єкта господарювання, виявити фактори, що впливають на прибутковість підприємства, оцінити конкурентне середовище.

2. Проаналізувати основні джерела отримання прибутку.

3. Здійснити аналіз динаміки змін та структури наступних показників доходності: дохід від продажу товарів, чистий дохід, виручка від реалізації продукції, прибуток від операційної та звичайної діяльності, чистий прибуток. Здійснити перевірку щодо виконання плану.

4. Здійснити аналіз витратних показників, а саме: собівартість продукції, адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати, витрати надзвичайної діяльності. Також необхідно здійснити облік виплачених податків.

5. Провести аналіз вищезазначених показників, але з урахуванням інфляції.

6. Також доцільним є проведення факторного аналізу, що дасть змогу визначити ступінь впливу того чи іншого показника на рівень прибутковості підприємства.

7. Оцінити вплив вибраної цінової стратегії на величину прибутку.

8. Розрахувати показники рентабельності та проаналізувати їх динаміку.

9. Оцінити доцільність розподілу отриманих кінцевих фінансових результатів та формування можливих резервів підвищення прибутковості підприємства.

Також, варто зазначити, що є доцільним застосування *структурно-функціонального аналізу* (охоплює ключові сфери діяльності підприємства), що

дозволить визначити основні пріоритетні напрямки при розробці пропозицій щодо підвищення прибутковості підприємства. Даний аналіз включає наступні етапи [45, с.129]:

1. Для визначення поточного стану підприємства проводиться аналіз кожної функціональної складової (фінансової, інтелектуально-кадрової, інформаційної, екологічної, силової, політико-правової та техніко-технологічної) шляхом порівняння фактичного значення показників, що характеризують кожну складову, з нормативними значеннями або із середніми по галузі.

2. Виходячи із цього, виставляються часткові функціональні критерії за кожною вищезазначеною складовою від 0 до 4 балів.

3. Далі, враховуючи господарсько-правові засади підприємства та специфіку виробництва, проставляються коефіцієнти значущості по кожній складовій, що в сумі становлять 1.

4. Також, необхідно знайти середнє арифметичне із отриманих часткових функціональних критеріїв кожної складової та шляхом добутку коефіцієнта значущості та середнього значення часткових функціональних критеріїв (відповідної складової) дасть змогу визначити рівень кожної зазначеної функціональної складової.

5. Просумувавши всі значення, отримуємо інтегральний показник прибутковості, який в залежності від певного значення, дає змогу визначити загальний рівень прибутковості підприємства.

Отже, робимо висновок, що кожний методичний підхід оцінювання прибутковості діяльності підприємства повинен мати комплексний характер, охоплювати всі сфери діяльності підприємства та враховувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Якісний аналіз прибутковості дасть можливість дослідити слабкі та сильні сторони бізнесу, які в подальшому можна використовувати більш раціонально та ефективно.

Висновки до розділу 1

У даному розділі було досліджено теоретичні аспекти формування напрямів зростання прибутковості діяльності підприємства. Підсумовуючи усе вищезазначене, робимо висновок, що в основі терміну «прибутковість» лежить прибуток та рентабельність. Досі ці терміни ототожнюють між собою або вживають взаємозамінно. Але в реальному сенсі між ними є різниця. Прибуток – це абсолютний термін, тоді як рентабельність – відносний показник. Однак вони тісно пов'язані та взаємозалежні, мають чітку роль у бізнесі. Прибутковість стосується ефективності експлуатації підприємством, з одного боку, як здатність підприємства отримувати прибуток від продажів, а з іншого, як можливість підприємства отримувати достатню віддачу від капіталу та використовуваних працівників в господарському процесі. Іншими словами, ніякий прибуток не спрямовує до прибутковості. Адже фірми, що мають однакову суму прибутку, можуть відрізнятися за рівнем прибутковості.

Також, визначено основні екзогенні та ендогенні фактори, що впливають на рівень прибутковості компанії. Екзогенні фактори впливу мають непрямий вплив на рівень прибутковості підприємства, тому до даного впливу суб'єкт господарювання повинен адаптуватися та використати його як найвигідніше для власного бізнесу. В той же час внаслідок того, що ендогенні фактори безпосередньо впливають на кінцевий фінансовий результат, тому можуть бути ефективно використані як резерви підвищення прибутковості діяльності. Особливо це стосується саме виробничих ендогенних факторів, а саме: собівартість продукції, обсяг реалізованої та виробленої продукції, цінова політика компанії. Підводячи підсумок, внаслідок існування різних специфік виробництв, умов функціонування підприємства існує велика кількість різноманітних факторів впливу на прибутковість. Звісно, передбачити та уникнути негативного впливу від усіх факторів неможливо, але здійснюючи періодичний моніторинг їх впливу можливо вигідно використати його для свого підприємства.

Розглянувши та проаналізувавши різні методики проведення аналізу прибутковості, викладені у дослідженнях вітчизняних вчених, робимо висновок, що вибір тієї чи іншої методики проведення аналізу для окремо підприємства залежить від особливостей його функціонування та цілей, яких необхідно досягти в процесі аналізу, а також від спеціалізації його діяльності. Основна суть багатьох методичних підходів базується на здійсненні горизонтального і вертикального аналізу, факторного аналізу, розрахунку абсолютних і відносних показників прибутку, аналізу якості прибутку, проведенні факторного аналізу розрахунку показників рентабельності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ДНІПРОАЗОТ»

2.1. Господарсько-правові засади функціонування підприємства АТ «Дніпроазот» та його загальна характеристика

На сьогоднішній день, акціонерне товариство «Дніпроазот» є одним з найбільших вітчизняних підприємств хімічної промисловості України та єдиним виробником рідкого хлору, який використовується при стерилізації питної води та очищенні стічних вод. Також, варто зазначити, що дане підприємство є ключовим постачальником мінеральних добрив, продуктів базової хімії та товарів народного споживання. Тобто, продукція, що виробляється на підприємстві має постійним попит у багатьох інших галузях народного господарства, а саме: у сільському господарстві, енергетичних галузях, у кольоровій та чорній металургії та інших.

Підприємство почало свою історію у 1938 році на базі Кам'янського азотно-тукового комбінату. Новоутворене підприємство, використовуючи нову прогресивну технологію, розпочинає виробництво синтетичного аміаку, який користується високим попитом у сільському господарстві. Протягом 50-80х рр. був створений новий цех з виробництва азотної кислоти, освоюється та розвивається виробництво хлору, введено у виробництво два великотоннажних агрегати для синтезу аміаку і два агрегати для виробництва карбаміду. У 90-ті роки розширено асортимент товарів народного споживання та першими в Україні дане підприємство освоїло лінію з виробництва та випуску одноразового посуду, що створюється з харчового полістиролу. У 1993 році за наказом Фонду державного майна України та відповідно до законів України про «Про приватизацію майна державних підприємств» державне Кам'янське виробниче об'єднання «Азот» перетворюється у відкрите акціонерне товариство «Дніпроазот». Починаючи з 2000 року, на підприємстві відбувається постійна модернізація основних засобів та нарощується випуск продукції. У 2011 році в результаті рішення чергових загальних зборів акціонерів ВАТ «Дніпроазот»

було змінено на публічне акціонерне товариство «Дніпроазот», а у квітні 2018 року назву підприємства змінено на акціонерне товариство «Дніпроазот» та тип акціонерного товариства змінився з публічного на приватне. Також, варто зазначити, що у травні 2018 року підприємству виповнилось 80 років [46].

Метою діяльності АТ «Дніпроазот» є отримання прибутку внаслідок здійснення виробничої та збутової діяльності, а також задоволення соціально-економічних інтересів акціонерів АТ «Дніпроазот» та членів трудового колективу.

Загальні дані про підприємство наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Загальні дані АТ "Дніпроазот".

Повна назва	Акціонерне товариство «Дніпроазот»
Скорочена назва	АТ "Дніпроазот"
Організаційно-правова форма	Акціонерне товариство
Тип акціонерного товариства	Приватне
Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ	05761620
Місцезнаходження за КОАТУУ	1210436300
Місце розташування	51909, Дніпропетровська область, Південний р-н, м. Кам'янське, вул. С.Х.Горобця, 1.
Середня кількість працівників	3959
Керівник	Сідоров Сергій Леонідович
Контактна особа	Пойда Сергій Валерійович
Контактна інформація	Тел/факс відділу реалізації: (0569)58-49-57; E-mail: office@azot.com.ua

Джерело: складено на основі [46]

Також, на даному підприємстві впроваджені системи менеджменту якості та безпеки хімічної продукції, що сертифіковані відповідно до вимог міжнародних стандартів ISO 9001:2015 № SIC.MS.008.ISO9001.386 від 29.12.2017 р.

Органами управління АТ «Дніпроазот» є [47]:

- Вищий орган Товариства – Загальні збори;
- Колегіальний орган – Наглядова Рада;
- Колегіальний виконавчий орган – Правління.

На рис. 2.1 представлено основні компетенції та функції кожного органу управління.

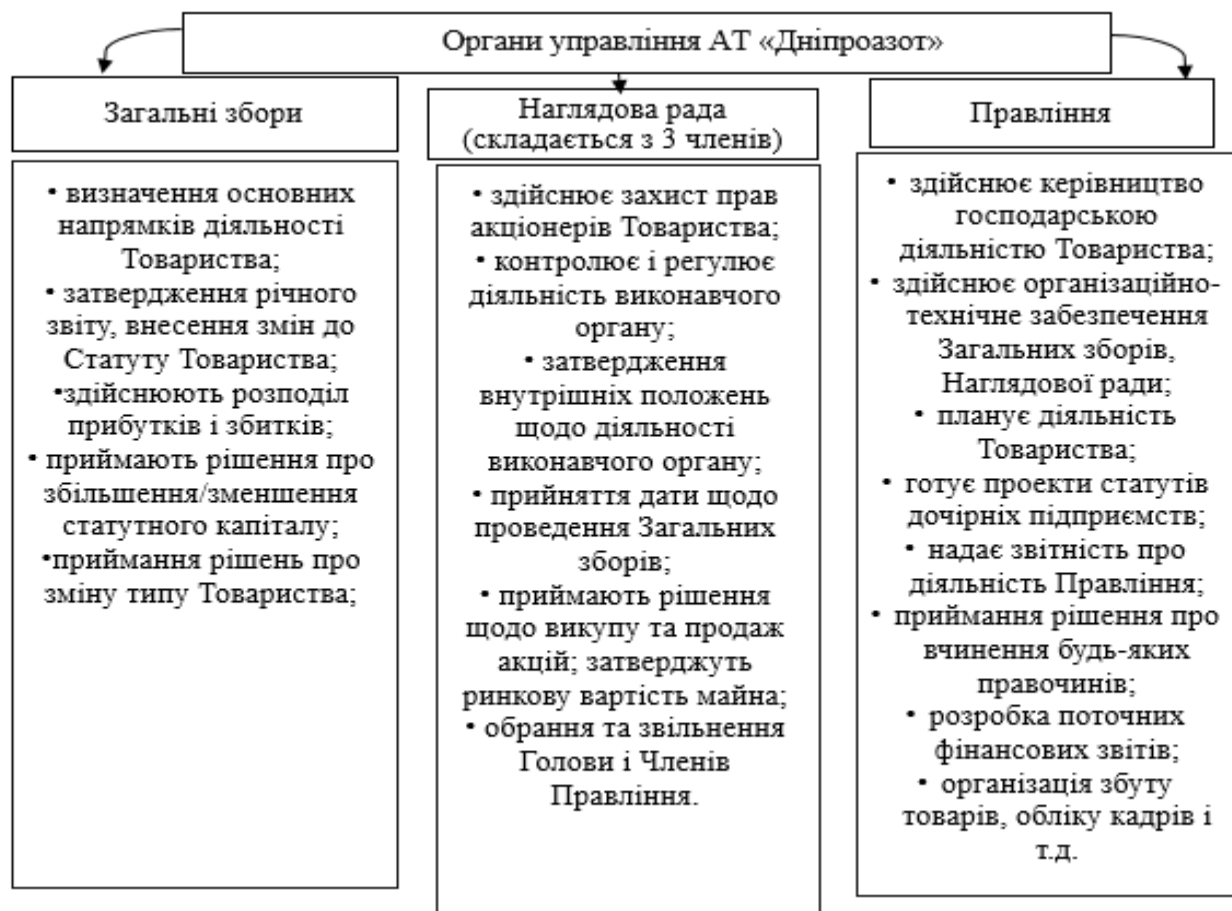
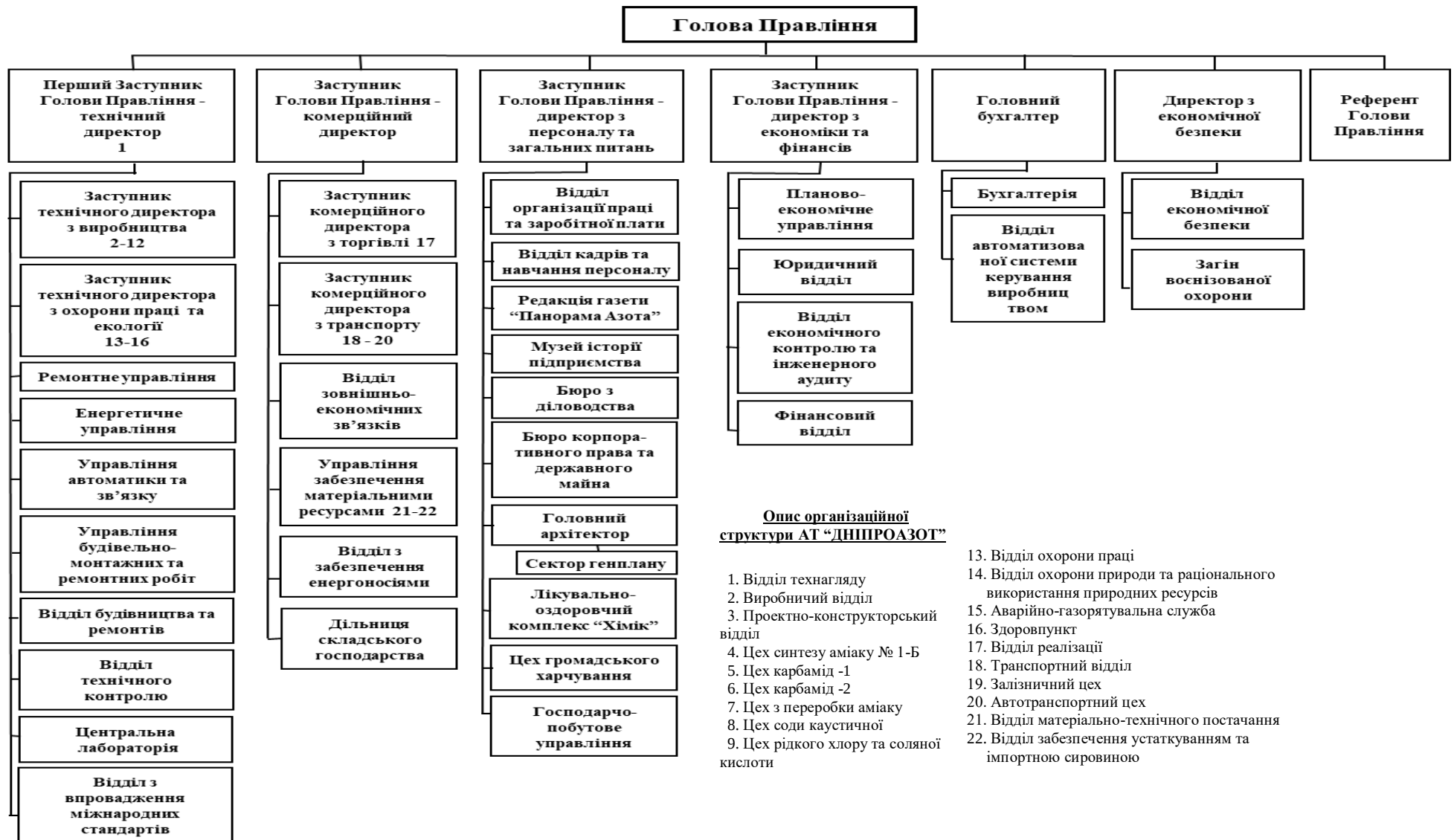

Рисунок 2.1 – Основні компетенції кожного органу управління АТ «Дніпроазот»

Джерело: складено на основі [48], [49], [50]

Організаційна структура підприємства відноситься до функціонального типу. Підрозділи в функціональній організаційній структурі комплектуються виходячи з близькості професій. Представимо організаційну структуру АТ «Дніпроазот» на рис. 2.2.

До складу АТ «Дніпрозаот» входять 24 структурні підрозділи. Основними структурними підрозділами є: цех карбаміду – 1, цех карбаміду – 2, цех соди каустичної, цех рідкого хлору та соляної кислоти, управління по виробництву товарів народного вжитку, цех з переробки аміаку. Крім того, до складу підприємства входять допоміжні та ремонтні підрозділи.

Рисунк 2.2 – Організаційна структура АТ «Дніпроазот»

Джерело: складено на основі [50]

Згідно структури управління підприємством АТ «Дніпроазот» (рис. 2.2) на чолі правління знаходиться Голова правління. Під його керівництвом знаходяться 4 замісники Голови правління (технічний директор, директор з економіки та фінансів, комерційний директор), головний бухгалтер, директор із економічної безпеки, референт Голови правління, які, в свою чергу, є начальниками кожного з основних відділів. Як бачимо, кожен відділ розбивається на велику кількість підрозділів, які контролюються відповідними начальниками, які, в свою чергу, мають значну кількість підлеглих.

Взагалі, управління АТ «Дніпроазот» базується на законах та вимогах Господарського та Цивільного кодексів, на законах «Про акціонерні товариства», «Про цінні папери і фондовий ринок», на прийнятих рішеннях Загальних зборів, Наглядової ради та Статуті Товариства.

Також, до складу АТ «Дніпроазот» входять дві дочірніх компанії:

— Товариство з обмеженою відповідальністю «Баскетбольний клуб Дніпроазот» (частка АТ «Дніпроазот» в капіталі становить 99,86%).

— Товариство з обмеженою відповідальністю «ОРІНЕЯ» (частка АТ «Дніпроазот» в капіталі становить 100%) [50].

Основні види діяльності за КВЕД АТ «Дніпроазот» та його дочірніх компаній представлені у табл. 2.2 нижче.

Продукцію АТ «Дніпроазот» можна поділити на 4 товарні групи:

— карбамідно-аміачний комплекс (галузеве використання – хімія для агрокомплексу);

— хлороорганічний комплекс (промислова хімія);

— продукти для водопідготовки та знезараження води; товари народного споживання.

Детальний асортимент продукції представлений у Додатку А.

Варто зазначити, що до основних країн споживачів продукції азотного комплексу відносяться: Бразилія, Росія, Німеччина, Індія, Мексика, Білорусь. Але у зв'язку із воєнними діями на Сході, залежністю діяльності підприємства від кон'юнктури ринку лише 30% всієї продукції, що випускається

відправляється на експорт у 2017-2018 рр.

Таблиця 2.2 – Основні види діяльності за КВЕД АТ «Дніпроазот» та його дочірніх компаній

	Код за КВЕД	Види діяльності
АТ «Дніпроазот»	20.15	Виробництво добрив і азотних сполук
	20.13	Виробництво інших основних неорганічних хімічних речовин
	46.75	Оптова торгівля хімічними продуктами
Дочірні компанії		
ТОВ «БК» Дніпроазот»	46.15	Діяльність посередників у торгівлі меблями, господарськими товарами
	93.19	Інша діяльність у сфері спорту
	68.20	Надання в оренду власного нерухомого майна
	69.20	Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту
ТОВ «Орінея»	03.22	Прісноводне рибництво
	46.90	Неспеціалізована оптова торгівля
	46.14	Діяльність посередників у торгівлі машинами, суднами та літаками
	70.22	Консультавання з питань комерційної діяльності

Джерело: складено на основі [49], [50]

Для дослідження поточного стану на підприємстві проведемо вертикальний та горизонтальний аналіз активів та пасивів АТ «Дніпроазот», що представлений у табл. 2.3 та 2.4 нижче.

Проведений горизонтальний та вертикальний аналіз активів АТ «Дніпроазот» свідчить про існування тенденції до зниження рівня оборотних активів, але незважаючи на це, їх частка переважає у балансі протягом усього досліджуваного періоду. Варто зазначити про зростання обсягів дебіторської заборгованості на 65,5% у 2017 році, що спричинило різке скорочення обсягу грошей, а саме на 80,9%. Динаміка рівня необоротних активів є позитивною, що пояснюється зростанням обсягів нематеріальних активів та вартості основних засобів, але водночас відбувається стрімкий ріст їх зносу, що є негативним явищем. Також, протягом 2017-2018 рр. з'явилися відстрочені податкові активи, що пов'язані із тимчасовими податковими різницями.

Таблиця 2.3 – Горизонтальний та вертикальний аналіз активів АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Статті активу	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення	
				2017 до 2016	2018 до 2017	2017 до 2016	2018 до 2917
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	844	856	1 035	12	179	1,4%	20,9%
Незавершені капітальні інвестиції	78 477	132 471	77 976	53994	-54 495	68,8%	-41,1%
Основні засоби:	702 789	674 967	775 151	-27822	100 184	-4,0%	14,8%
первісна вартість	2 901 516	2 963 719	3 175 602	62203	211 883	2,1%	7,1%
знос	-2198727	-2288752	-2400451	-90025	-111 699	4,1%	4,9%
Інвестиційна нерухомість	4 544	4 124	74	-420	-4 050	-9,2%	-98,2%
Довгострокові фінансові інвестиції	2901	2940	2869	39	-71	1,3%	-2,4%
Відстрочені податкові активи	0	28 160	25 855	28160	-2 305	-	-8,2%
Усього за розділом I	789 555	843 518	882 960	53963	39 442	6,8%	4,7%
II. Оборотні активи							
Запаси:	180 808	477 343	489 244	296 535	11 901	164,0%	2,5%
Виробничі запаси	120 024	154 793	113 186	34 769	-41 607	29,0%	-26,9%
Незавершене виробництво	12 464	33 040	79 568	20 576	46 528	165,1%	140,8%
Готова продукція	46 149	279 661	295 304	233 512	15 643	506,0%	5,6%
Товари	2 171	9 849	1 186	7 678	-8 663	353,7%	-88,0%
Дебіторська заборгованість: за продукцію, товари	1 488 272	2 463 689	440 023	975 417	-2 023 666	65,5%	-82,1%
— за виданими авансами	472 766	28 271	313 374	-444 495	285 103	-94,0%	1008,5%
— з бюджетом	40 349	6 209	150 882	-34 140	144 673	-84,6%	2330,1%
— у тому числі з податку на прибуток	0	0	36 414	0	36 414	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	688 220	93 122	67 510	-595 098	-25 612	-86,5%	-27,5%
Гроші та їх еквіваленти	105 050	20 062	48 956	-84 988	28 894	-80,9%	144,0%
Інші оборотні активи	0	791	970	791	179	-	22,6%
Усього за розділом II	2 975 465	3089487	1510959	114 022	-1 578 528	3,8%	-51,1%
Баланс	3 765 020	3 933 005	2 393 919	167 985	-1539086	4,5%	-39,1%

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Таблиця 2.4 – Горизонтальний та вертикальний аналіз пасиву балансу АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Статті пасиву	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення	
				2017 до 2016	2018 до 2017	2017 до 2016	2018 до 2017
І. Власний капітал							
Зареєстрований капітал	351 584	351 584	351 584	0	0	0,0%	0,0%
Капітал у дооцінках	-41 975	-25 936	-7 019	16 039	18 917	-38,2%	-72,9%
Додатковий капітал	8 825	8 454	8 111	-371	-343	-4,2%	-4,1%
Резервний капітал	52 738	52 738	52 738	0	0	0,0%	0,0%
Нерозподілений прибуток	520 776	1 053 961	286 051	533 185	-767 910	102,4%	-72,9%
Вилучений капітал	0	-1864	-1864	-1 864	0	-	0,0%
Усього за розділом І	891 948	1 438 937	689 601	546 989	-749 336	61,3%	-52,1%
ІІ. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, у тому числі:	231 273	207 376	173 841	-23 897	-33 535	-10,3%	-16,2%
Пенсійні зобов'язання	197 145	192 226	173 540	-4 919	-18 686	-2,5%	-9,7%
ІІІ. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	12 472	33 908	13 917	21 436	-19 991	171,9%	-59,0%
Кредиторська заборгованість за розрахунками:							
— за товари, послуги, роботи	1 949 206	1 588 520	1 126 435	-360 686	-462 085	-18,5%	-29,1%
— за розрахунками з бюджетом	65 941	83 764	10 451	17 823	-73 313	27,0%	-87,5%
— за податок на прибуток	56 762	73 895	0	17 133	-73 895	30,2%	-100,0%
— за розрахунками зі страхуванням	2 833	2 992	31 531	159	28 539	5,6%	953,8%
— за розрахунками з оплати праці	11 023	11 334	14 670	311	3 336	2,8%	29,4%
за одержаними авансами	415 946	281 565	120 344	-134 381	-161 221	-32,3%	-57,3%
Поточні забезпечення	11 063	15 126	17 720	4 063	2 594	36,7%	17,1%
Інші поточні зобов'язання	172 691	269 483	195 409	96 792	-74 074	56,0%	-27,5%
Усього за розділом ІІІ	2 641 799	2 286 692	1 530 477	-355 107	-756 215	-13,4%	-33,1%
Баланс	3 765 020	3 933 005	2 393 919	167 985	-1 539 086	4,5%	-39,1%

Джерело: складено автором на основі розрахунків

В свою чергу, горизонтальний аналіз пасивних статей балансу АТ «Дніпроазот» свідчить про те, що найбільшу частку у пасиві займають поточні зобов'язання та власний капітал. Зареєстрований капітал є незмінним протягом 2016-2018 рр., а саме становить 351 584 тис. грн. В свою чергу, у 2018 році відбулося різке скорочення обсягів нерозподіленого прибутку на 72,9%. Динаміка довгострокових зобов'язань відзначається стійкою тенденцією до зниження. Також, у 2018 році відбулося скорочення обсягів кредиторської заборгованості, що є наслідком зменшення обсягів дебіторської заборгованості у 2 рази. Винятком є зростання кредиторської заборгованості зі страхування та з оплати праці на 953,8% та 29,4% відповідно. Позитивним явищем є зниження заборгованості за податок на прибуток на 100% у 2018 році.

Взагалі, АТ «Дніпроазот» є одним із найбільших підприємств-виробників провідного сегменту хімічної промисловості України – виробництва основної хімічної продукції, добрив та азотних сполук. До основних конкурентів АТ «Дніпроазот» належать: холдингова група Ostchem – ПАТ «Азот», ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання Азот», ПрАТ «Рівнеазот»; ПАТ «Хімдивізіон»; ПАТ «Сумихімпром»; ПАТ «Одеський припортовий завод»; корпорація АТ «Укragрохімхолдинг» – ПрАТ «Дніпровський завод мінеральних добрив», ПрАТ «Еко-Азот». Аналізуючи статистичні дані, у 2018 році обсяг реалізованої продукції зазначених підприємств становив сумарно 21,8% від загального обсягу хімічної продукції в Україні, а від обсягу реалізації основної хімічної продукції становить 37,1%. Частку АТ «Дніпроазот» та його конкурентів в обсязі реалізованої продукції виробництва основної хімічної продукції в Україні у 2018 році (%) зображено на рисунку 2.3 нижче.

Як бачимо, АТ «Дніпроазот» є одним із найбільших виробників продукції основної хімії, добрив та азотних сполук, адже його частка становить – 14,5% та є монополістом щодо виробництва рідкого хлору в Україні. Також, варто зазначити про оптимальне поєднання факторів виробництва АТ «Дніпроазот» – близькість до сировинних ресурсів та наявність висококваліфікованих ресурсів, що стимулюють виробництво, а вдале територіальне розташування (близькість

до портів та розвинена мережа залізничних шляхів) сприяють розвитку експортної спрямованості підприємства.

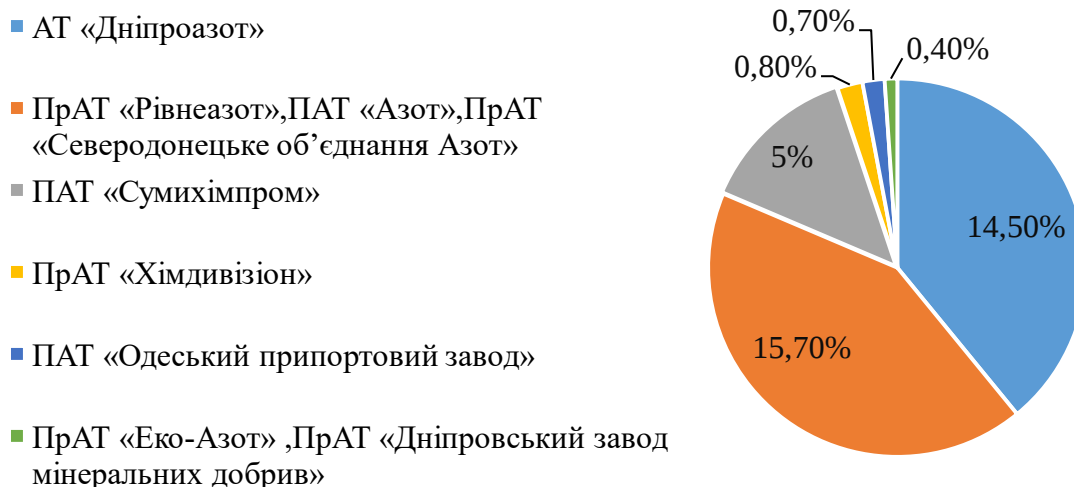

Рисунок 2.3 – Частка АТ «Дніпроазот» та його конкурентів в обсязі реалізованої продукції виробництва основної хімічної продукції в Україні у 2018 році (%)

Джерело: складено на основі [51]

Далі, розглянемо динаміку чистого прибутку (збитку) серед ключових хімічних підприємств України впродовж 2016-2018 рр. у табл. 2.5 нижче.

Таблиця 2.5 – Динаміка чистого прибутку (збитку) найбільших підприємств мінеральних добрив в Україні, (тис. грн)

Підприємство	2016 рік	2017 рік	2018 рік
АТ «Дніпроазот»	50551	533185	- 767 910
ПрАТ «Рівнеазот»	-3368916	-1115703	230897
ПАТ «Азот»	-2137435	-788980	18965
ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот»	-6047233	-1694460	-195 483
ПАТ «Сумихімпром»	2041	-10 559	-25 576
ПрАТ «Хімдивізіон»	21748	14689	6 548,0
ПрАТ «Дніпровський завод мінеральних добрив»	-365511	-184014	-7698
ПрАТ «Еко-Азот»	-473	-2447	-4567
ПАТ «Одеський припортовий завод»	-3834431	-1464021	-750457

Джерело: складено на основі [52]

Аналізуючи таблицю 2.5, спостерігаємо зростання чистого прибутку АТ «Дніпроазот» впродовж 2016-2017 рр., що стало наслідком впровадження нових технологій (використання нової сировини для очищення промислових стічних

вод – гліцериномістку добавку PuroTech OG) та надання дисконту на поставки природного газу від підприємства «Укрнафта». В той же час, інші підприємства хімічної промисловості знаходяться у збитку або впродовж 2016-2018 рр. припиняли свою діяльність. Прикладом є зупинка виробництва у 2018 році ПрАТ «Рівнеазот» у зв'язку зі зростанням цін на природний газ, високою собівартістю та у 2017 році ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот» через нестабільне становищем в країні та військові дії на Сході. Але у 2018 році бачимо позитивні зміни, адже більшість підприємств або зменшили свої збитки, або отримали прибуток.

Для наочності зобразимо динаміку обсягу чистого прибутку (збитку) АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр. на рис. 2.4 нижче.

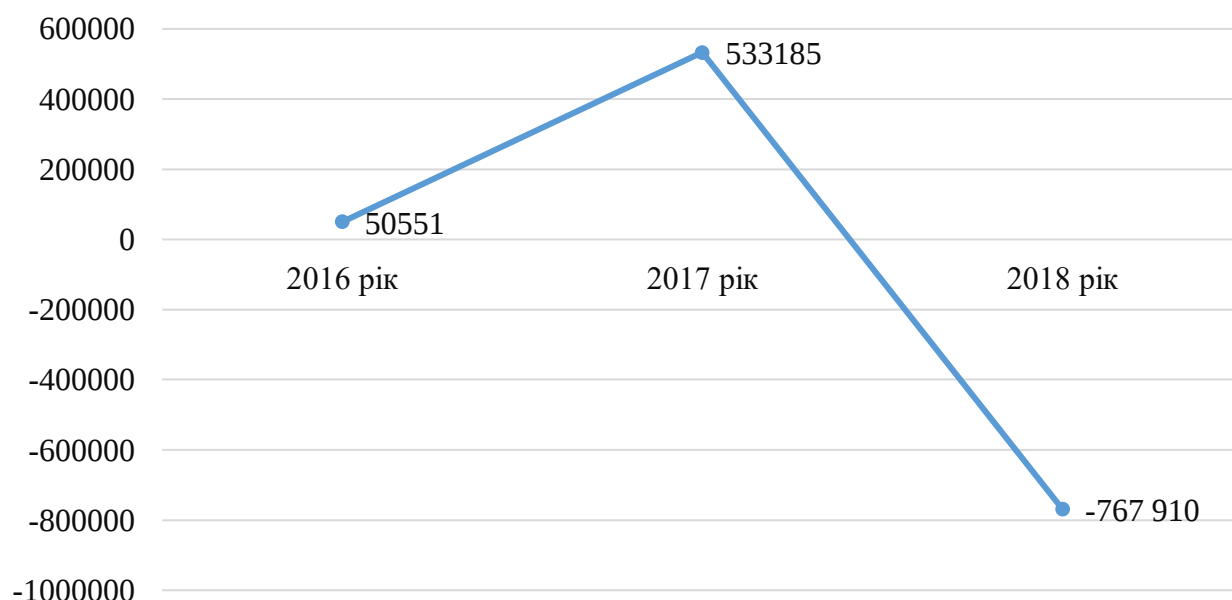

Рисунок 2.4 – Динаміка чистого прибутку(збитку) АТ «Дніпроазот» впродовж 2016-2018 рр., (тис. грн)

Джерело: складено на основі [53]

Зображені дані на рис. 2.4 свідчать про нестабільний фінансовий стан підприємства впродовж 2017-2018 рр. Як бачимо, у 2018 році підприємство знаходиться у збитку, що є наслідком різкого зростання цін на природний газ, який займає не менше 40% в собівартості продукції, відмови «Укрнафти» продовжувати контракт на постачання газу через велику заборгованість підприємства.

Отже, АТ «Дніпроазот» є приватним акціонерним товариством, що входить до ключових підприємств хімічної промисловості, а саме: виробників продукції основної хімії, мінеральних добрив та азотних сполук. Впродовж 2016-2018 рр. фінансові результати підприємства є нестабільними, але, незважаючи на це, АТ «Дніпроазот» підтримує свої конкурентні позиції на внутрішньому ринку, а також, має перевагу над конкурентами, адже є монополістом у виробництві рідкого хлору.

Збитковість більшості підприємств хімічної промисловості та АТ «Дніпроазот» пояснюється тим, що їх виробнича діяльність здійснювалась в умовах нестабільності економіки та політичного стану країни, падіння промислового виробництва, девальвації гривні та безконтрольного демпінгового імпорту.

2.2. Аналіз економічної діяльності АТ «Дніпроазот»

Успішний подальший розвиток підприємства залежить від багатьох компонентів, які в сукупності формують та визначають потенціал, що безпосередньо відображає його наявні можливості. Але, перш за все, результативність роботи підприємства залежить від якісного та раціонального управління. В свою чергу, обґрунтованість управлінських рішень обумовлена якісним та своєчасним аналізом економічного потенціалу підприємства, що дає змогу отримати та систематизувати інформацію щодо його фінансового стану та ефективності функціонування на даний період часу.

Крім цього, аналізуючи дані з фінансової звітності та показники економічного потенціалу в динаміці, маємо можливість дослідити основні тенденції розвитку, поточні проблеми досліджуваного підприємства, а також сформулювати якісні пропозиції щодо підвищення його прибутковості.

Аналіз економічної діяльності підприємства включає в себе наступні етапи:

— аналіз стану та ефективності використання основних засобів;

- аналіз ефективності використання трудових ресурсів і заробітної плати;
- аналіз виробництва та реалізації продукції підприємства;
- аналіз платоспроможності, ліквідності та ділової активності підприємства.

Аналіз стану та ефективності використання основних засобів

Як відомо, основні засоби є одним із ключових факторів, що забезпечують ефективність функціонування підприємства, яка, в свою чергу, визначає рівень економічної безпеки підприємства. Адже забезпеченість підприємства основними засобами, моніторинг їх зносу, повне та ефективне їх використання є основними резервами збільшення обсягу виробництва продукції на промисловому підприємстві.

Першим етапом аналізу є дослідження змін, які відбулися в структурі основних фондів підприємства. Аналіз змін структури основних фондів проводиться методом порівняння питомої ваги кожної групи основних фондів підприємства АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

У таблиці 2.6 представлені склад і структура основних засобів за 2016-2018 рр., куди включені лише ті групи, які є в наявності у досліджуваного підприємства.

Проаналізувавши отримані розрахунки (табл. 2.6), бачимо, що впродовж 2016-2018 рр. найбільшу питому вагу в структурі основних засобів підприємства займають основні засоби виробничого призначення, а саме – машини та обладнання – 54,07 % у 2018 році. Також варто зазначити, що загальна вартість основних засобів у 2018 році порівняно із 2016 збільшилася на 68253 тис. грн. Це було спричинено змінами у структурі основних засобів, які є наслідком капітального ремонту цеху карбаміду та придбанням велико габаритного апарату для його виробництва. Так у 2018 рр. відбулося різке збільшення вартості машин та обладнання на 69278 тис. грн; будівель та споруд на 4456 тис. грн. В свою чергу, це призвело до того, що питома вага основних засобів виробничого призначення збільшилася до 97,69%.

Таблиця 2.6 – Аналіз структури основних засобів на підприємстві АТ "Дніпроазот" за 2016-2018 рр.

Найменування основних засобів	На кінець періоду						Відносне відхилення, %	
	2016 рік		2017 рік		2018 рік		2017 до 2016	2018 до 2017
	Вартість, тис.грн	Питома вага, %	Вартість, тис.грн	Питома вага, %	Вартість, тис.грн	Питома вага, %		
Виробничого призначення:	685357	96,78%	661992	97,30%	758476	97,69%	-3,4%	14,6%
будівлі та споруди	267358	37,75%	283012	41,60%	271814	35,01%	5,9%	-4,0%
машини та обладнання	350547	49,50%	319498	46,96%	419825	54,07%	-8,9%	31,4%
транспортні засоби	64315	9,08%	55810	8,20%	63558	8,19%	-13,2%	13,9%
інші	3137	0,44%	3602	0,53%	3279	0,42%	14,8%	-9,0%
Невиробничого призначення:	22814	3,22%	18461	2,71%	17948	2,31%	-19,1%	-2,8%
будівлі та споруди	21805	3,08%	18113	2,66%	17628	2,27%	-16,9%	-2,7%
машини та обладнання	466	0,07%	135	0,02%	120	0,02%	-71,0%	-11,1%
інші	543	0,08%	213	0,03%	200	0,03%	-60,8%	-6,1%
Усього	708171	100%	680383	100%	776424	100%	-3,9%	14,1%

Джерело: складено на основі розрахунків

Далі, необхідно дослідити стан та рівень ефективності використання основних засобів шляхом розрахунку наступних показників, що представлені у табл. 2.7 нижче.

Таблиця 2.7 – Показники стану та ефективності використання основних засобів підприємства АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки			Відхилення: +, - :	
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017
1. Фондомісткість	0,137	0,094	0,184	-0,042	0,09
2. Фондоозброєність	178,14	173	193,14	-5,15	20,15
3. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	0,187	0,17162	0,323	-0,015	0,152
4. Коефіцієнт зносу ОЗ	0,758	0,772	0,756	0,014	-0,016
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,242	0,228	0,244	-0,014	0,016
6. Фондовіддача	7,281	10,6	5,42	3,32	-5,18
7. Рентабельність ОЗ	7,0%	77,4%	-105,9%	-	-

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Як бачимо, у 2016-2017 рр. позитивну динаміку мають показники фондомісткості та фондovіддачі, які, в свою чергу, дуже тісно пов'язані між собою. Адже саме протягом цього часу відбулося значне скорочення рівня фондомісткості та різке збільшення рівня фондovіддачі, що призвело до підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Також це підтверджується збільшенням рентабельності основних засобів з 7,0% до 77,4%. Але у 2018 році, у зв'язку зі зменшенням чистого доходу від реалізації продукції в 2 рази, ситуація з ефективністю використання основних засобів набула протилежного характеру. Адже рівень фондovіддачі збільшився у 2 рази, а фондомісткість відповідно зменшилась. Тобто протягом 2017 року на кожен вкладений гривню використаних фінансових ресурсів в основні засоби припадає 10,6 грн виробленої продукції та наданих послуг, а у 2018 році – лише 5,42 грн. Катастрофічним явищем є зменшення рентабельності основних засобів протягом 2017-2018 рр. з 77,4% до -105,9%, що є наслідком збитковості підприємства у 2018 році. Щодо рівня фондоозброєності, то його зменшення протягом 2016-2017 рр. негативно впливає на діяльність підприємства, а також може призвести до погіршення продуктивності праці. У 2018 році даний показник зріс, але лише за рахунок значного скорочення промислово-виробничого персоналу. Незважаючи на нестабільність вищезазначених показників, високий рівень зношеності наявних основних засобів є незмінним, що протягом 2016-2018 рр. становить не менше 75%. Також коефіцієнт придатності основних засобів свідчить про те, що у 2018 році лише 24,4% із основних виробничих фондів придатні до експлуатації. Тобто, загалом робимо висновок, що рівень віддачі основних засобів АТ «Дніпроазот» є нестабільним.

Далі охарактеризуємо та оцінимо майновий стан досліджуваного підприємства, який передбачає розрахунок коефіцієнтів зносу, вибуття та оновлення основних засобів. Відповідні розрахунки представлені у табл. 2.8 та рис. 2.5 нижче.

Аналізуючи дані з табл. 2.8, робимо висновок про високу зношеність основних засобів досліджуваного підприємства, що свідчить про значне

погіршення матеріально-технічного стану підприємства. Але у 2018 році, значення коефіцієнту зносу зменшилося з 77,2% до 75,6%, що є позитивною тенденцією для підприємства. Також, бачимо, що протягом 2016-2017 рр. рівень вибуття основних засобів значно перевищував рівень їх оновлення, але з кожним наступним роком величина переваги зменшується.

Таблиця 2.8 – Показники майнового стану АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки			Відхилення: +, - :	
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017
Коефіцієнт зносу	0,758	0,772	0,756	0,014	-0,016
Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,014	0,021	0,067	0,007	0,046
Коефіцієнт вибуття ОЗ	0,027	0,031	0,038	0,004	0,007

Джерело: складено автором на основі розрахунків

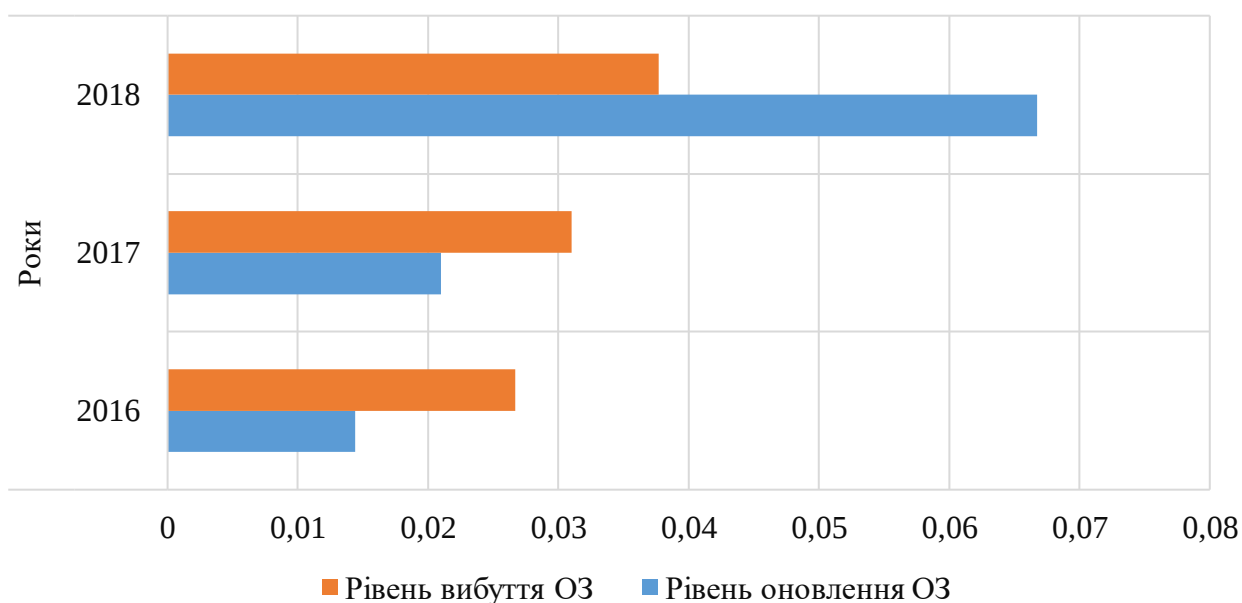

Рисунок 2.5 – Динаміка рівня оновлення та вибуття основних засобів АТ «Дніпроазот» впродовж 2016-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.8

У 2018 році, ситуація кардинально змінилася, адже рівень оновлення перевищує рівень вибуття в 2 рази. Дана ситуація є наслідком здійсненого капітального ремонту азотної групи цехів (а саме: карбамід-2 та цех синтезу

аміаку) у квітні 2018 року.

Аналіз ефективності використання трудових ресурсів і заробітної плати

Даний аналіз є необхідним при дослідженні економічного потенціалу підприємства, адже за рахунок розрахунку відповідних показників, наданих у таблицях 2.9 та 2.10, маємо можливість визначити стан та рівень кадрової складової, проаналізувати ефективність управління трудовими ресурсами, дослідити особливості організації системи підбору персоналу, їх мотивації та навчання.

Перш за все, варто зазначити, що кваліфікаційний рівень працівників підприємства АТ «Дніпроазот» є дуже високим, адже управління виробничим процесом та управління спеціалізованою технікою потребує високого рівня професіоналізму та постійного вдосконалення навичок. У 2018 році в системі професійного навчання кадрів на підприємстві пройшли навчання 2294 робочих, керівників та фахівців.

Також, варто відмітити, що крім тарифу/окладу та щомісячної премії, а також обов'язкових відповідно до законодавства України доплат (за роботу в нічний і вечірній час, за роботу в свята і вихідні, за роботу у шкідливих умовах праці та ін.), на підприємстві можуть виплачуватися разові премії з фонду Голови Правління та встановлюватися доплати:

— за суміщення професій та виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника – до 50% тарифу відсутнього (тільки для працівників робочих професій);

— за керівництво бригадою – до 15% тарифної ставки;

— за класність водіям – до 25% тарифної ставки;

— за інтенсивність праці – в сумі до 2000 грн.;

— за професійну майстерність – до 24% тарифної ставки;

— за звання «Кращий спеціаліст» – до 50% тарифної ставки;

— нагородженому медаллю АТ «Дніпроазот» – в сумі до 1200 грн.

Далі, проаналізуємо витрати на оплату праці досліджуваного підприємства в динаміці протягом 2016-2018 рр., що представлені у таблиці 2.9.

Як бачимо, з кожним наступним роком фонд оплати праці зростає, що є результатом значного зменшення середньооблікової чисельності працівників та зростання середньої заробітної плати.

Таблиця 2.9 – Показники витрат на оплату праці АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки		
	2016	2017	2018
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	4126	4071	3700
Середня заробітна плата, грн.	6017,1	6986,3	7394,6
Фонд оплати праці, тис. грн	293 739, 10	335 811,2	335122,5

Джерело: побудовано автором на основі [53],[54],[55]

Далі проаналізуємо динаміку змін показників ефективності управління трудовими ресурсами досліджуваного підприємства, розрахунок яких представлено у табл. 2.10 та рис. 2.6 нижче.

Таблиця 2.10 – Аналіз ефективності управління трудовими ресурсами АТ «Дніпроазот»

Показник	Роки			Відхилення: +,-	
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017
Вартісний показник продуктивності	1271,29	1793,73	1062,84	522,44	-730,89
Коефіцієнт обороту по найму	0,081	0,098	0,092	0,017	-0,006
Коефіцієнт обороту за вибуттям	0,085	0,122	0,268	0,037	0,146
Коефіцієнт постійності кадрів	0,917	0,89	0,82	-0,027	-0,07

Джерело: побудовано автором на основі розрахунків

Відповідно до отриманих значень найвище значення продуктивності, що виражається у виробітку, спостерігалася у 2017 році, а саме 1844,7 тис. грн на робітника на рік. Це пов'язано з ростом чистого доходу від реалізації продукції при відносно сталій середньообліковій чисельності працівників. Як бачимо, за 2016 -2018 рр. чисельність прийнятих працівників зменшується, але незначними темпами. Щодо кількості звільнених, то бачимо, що значення коефіцієнту вибуття збільшився в 2 рази. Масове звільнення працівників у 2018 році

пояснюється тим, що впродовж квітня-серпня 2018 року АТ «Дніпроазот» знаходилося у простой через вкрай високі ціни на природний газ, що є ключовою сировиною для виробничого процесу.

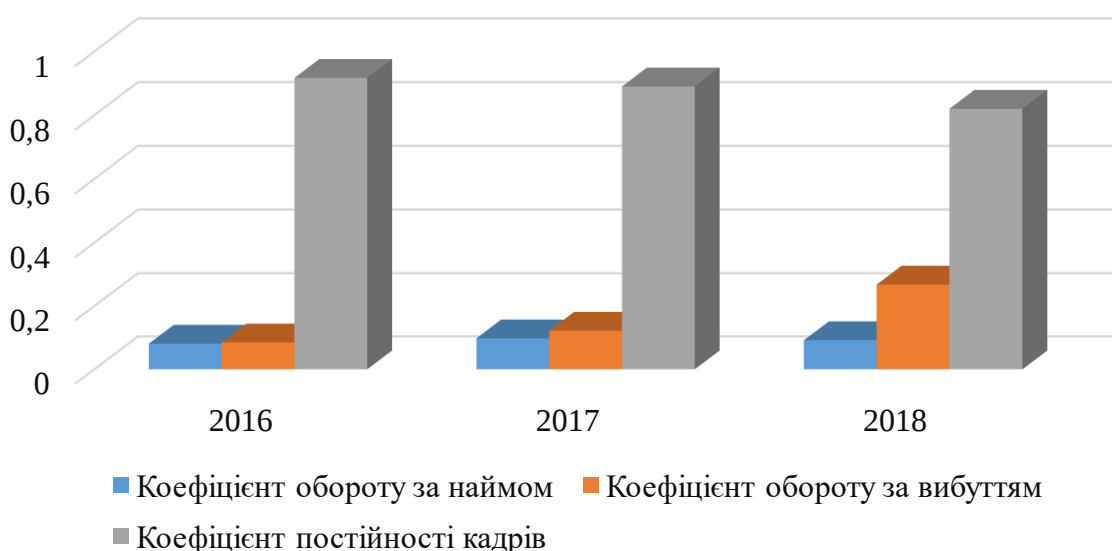

Рисунок 2.6 – Динаміка значень коефіцієнтів обороту за наймом, за вибуттям та постійності кадрів протягом 2016-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі таблиці 2.10

В свою чергу, коефіцієнт постійності кадрів з кожним роком зменшується, але становить не менше 80%.

Аналіз виробництва та реалізації продукції підприємства

Як вже зазначалося, весь виробничий процес АТ «Дніпроазот» представлений наступними товарними групами: карбамідно-амічний комплекс; хлорорганічний комплекс; продукти для водопідготовки; товари народного споживання (ТНП). Більш детальний асортимент продукції по кожній товарній групі представлений у Додатку А. Також варто зазначити, що кожен вироблений продукт має відповідний сертифікат якості, що описує його основні характеристики, галузеве використання та умови зберігання.

Далі, розглянемо динаміку виробництва основних видів продукції АТ «Дніпроазот», що представлена у Додатку Б. Для наочності зобразимо графічно обсяги виробництва основних видів продукції у грошовій формі за 2016-2018 рр. на рис. 2.7.

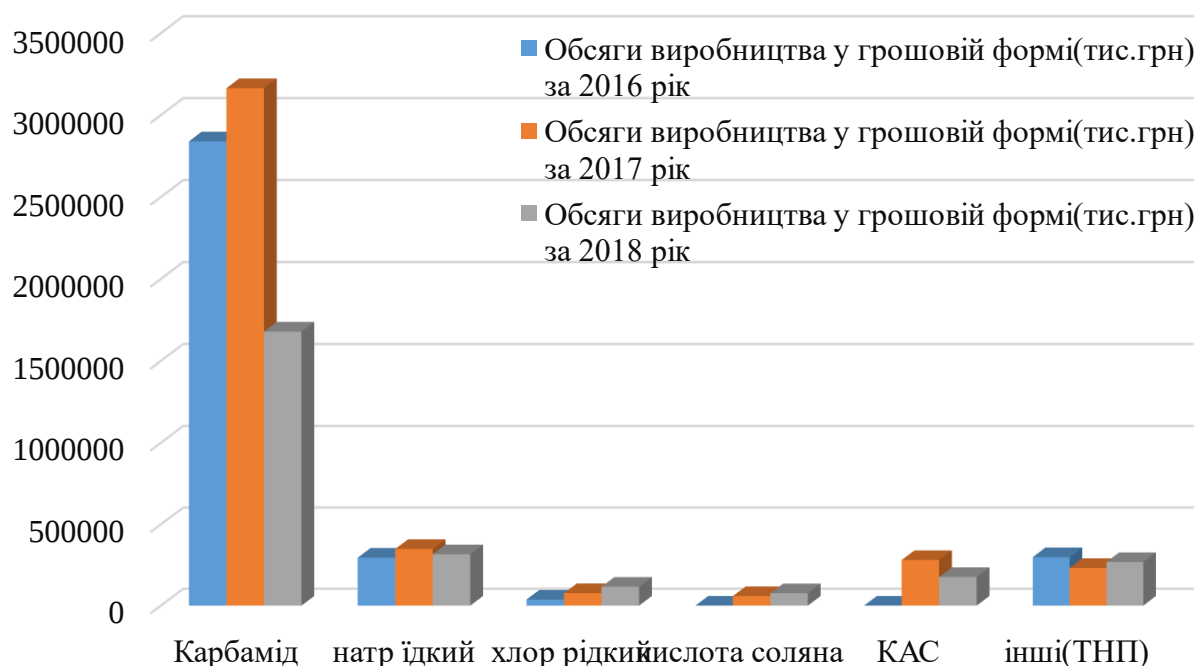

Рисунок 2.7 – Динаміка виробництва основних видів продукції АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр. (у грошовій формі)

Джерело: побудовано автором на основі Додатку Б

Аналізуючи Додаток Б та рис. 2.8, бачимо, що протягом 2016-2018 рр. найбільшу частку займає виробництво карбамід (63,8% у 2018 році), далі йдуть натр їдкий (12%) та товари народного споживання (10,2%). Найменшу частку займає продукція хлорорганічного комплексу, а саме: соляна кислота (2,9%) та хлор рідкий (4,4%). Загалом, виробництво основних видів продукції у 2018 році у порівнянні з попередніми роками має негативну тенденцію, особливо щодо карбамідно-аміачного комплексу. Адже обсяги виробництва карбаміду впродовж 2017-2018 році скоротилися майже у 2 рази.

Далі, проаналізуємо динаміку реалізації основних видів продукції досліджуваного підприємства. Відповідна інформація щодо обсягів реалізованої продукції за 2016-2018 рр. представлена у Додатку Б.

Аналізуючи Додаток Б, бачимо, що найбільша частка реалізації, як у 2016 (83,8%), так і у 2017 році (77,1%) належить реалізації карбаміду (64% у 2018 році), а найменше – від продажу соляної кислоти (3,4%). Також, варто відзначити, що обсяги продукції хлорорганічного комплексу та продуктів для водо підготовки мають позитивну динаміку, а обсяги реалізації карбаміду та

товарів народного споживання значно скоротилися у порівнянні з 2017 роком.

Також, розглянемо більш детально обсяги реалізації продукції на вітчизняному ринку та за кордоном, що представлені у табл. 2.11 та рис. 2.8 нижче.

Таблиця 2.11 – Динаміка обсягів реалізованої продукції на внутрішньому ринку та на експорт протягом 2016-2018 рр., тис. грн

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1. Всього реалізація на внутрішньому ринку:	4813308	5562227	2838464
— Реалізація готової продукції; мінеральних добрив, азотних сполук, неорганічних хімічних речовин	4201837	4607092	26363335
— Інша реалізація	611471	955135	202129
2. Всього реалізація на експорт:	803516	1740942	1094041
— Реалізація готової продукції; мінеральних добрив, азотних сполук, неорганічних хімічних речовин	659601	1183788	611263
— Реалізація товарів	143915	557154	482778
3. Всього доходів від реалізації	5616824	7703169	3932505

Джерело: побудовано автором на основі [53],[54],[55]

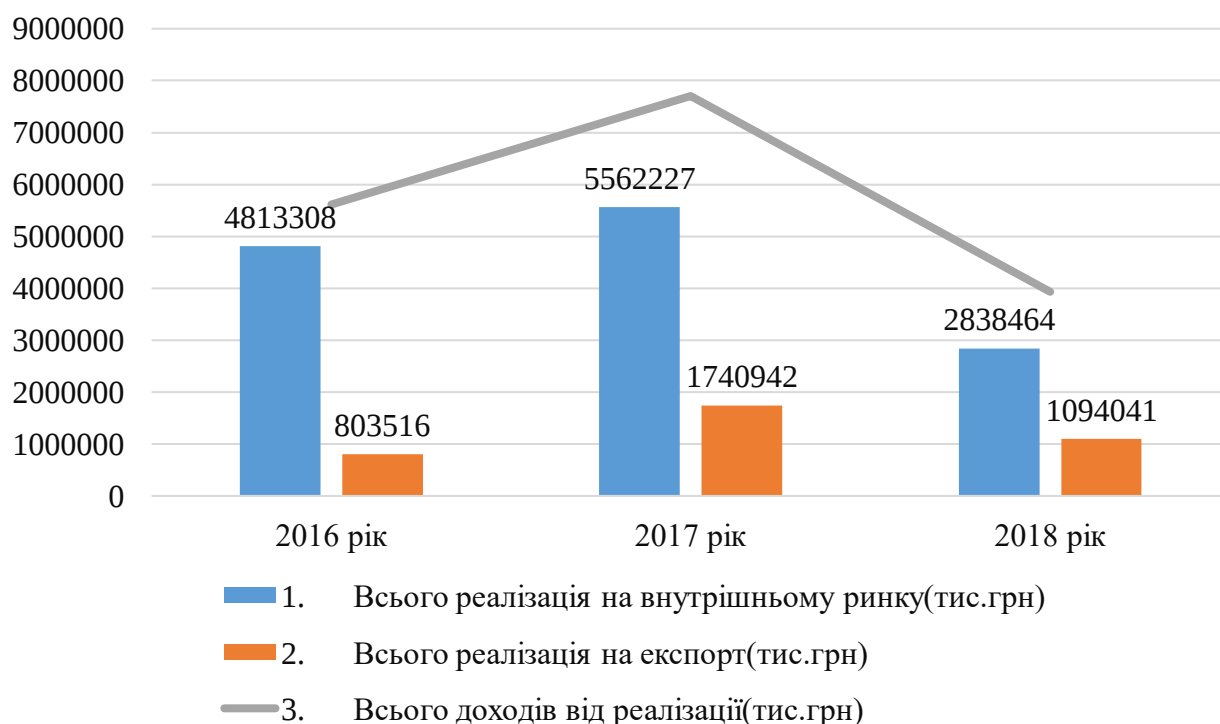

Рисунок 2.8 – Динаміка обсягів реалізації продукції на вітчизняному ринку та на експорт впродовж 2016-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.11

Як бачимо, впродовж 2016-2018 рр. обсяги реалізованої продукції на внутрішньому ринку значно перевищують реалізацію продукції на експорт. Це пояснюється тим, що продукція АТ «Дніпроазот» має постійний попит від багатьох галузей народного господарства. Але внаслідок скорочення обсягів реалізації продукції карбамідно-аміачного комплексу у зв'язку з нестабільною ситуацією в країні та високих цін на імпорту сировину сумарна доходність від реалізації впродовж 2017-2018 рр. скоротилася з 7703169 тис. грн до 3932505 тис. грн.

Аналіз платоспроможності, ліквідності та ділової активності підприємства

Далі, проаналізуємо загальний фінансовий стан підприємства, що здійснюється за допомогою наступних етапів: аналіз платоспроможності, ліквідності та ділової активності досліджуваного підприємства.

Спочатку проведемо аналіз платоспроможності АТ «Дніпроазот», який поданий у табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз платоспроможності АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки			Відхилення: +,-		Нормативне значення
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017	
Коефіцієнт автономії	0,237	0,366	0,288	0,129	-0,078	>0,5
Коефіцієнт фінансування (фінансової стабільності)	0,310	0,577	0,405	0,266	-0,172	1
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,298	0,419	0,361	0,120	-0,058	0,7-0,9
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	0,034	0,193	-0,128	0,158	-0,321	>0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,115	0,414	-0,280	0,299	-0,694	>0,1
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,259	0,144	0,252	-0,115	0,108	<0,25

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Аналізуючи отримані розрахунки, бачимо різку зміну усіх показників у 2018 році, що призвела до фінансової нестабільності підприємства, залежності від зовнішніх кредиторів, не здатності підтримувати власний оборотний капітал та поповнювати оборотні кошти за власний рахунок. Тобто, фінансова стійкість досліджуваного підприємства є нестабільною впродовж останніх трьох років, а у 2018 році – характеризується критичними значеннями, що є результатом несприятливих змін ринкової кон'юнктури, а саме вкрай високими цінами на сировину та матеріали.

Далі, перейдемо до аналізу ліквідності підприємства, що дасть змогу визначити структуру та оцінити рівень забезпеченості окремими групами ліквідних активів. Відповідні розрахунки представлені у табл. 2.13. та рис. 2.9. нижче.

Таблиця 2.13 – Аналіз ліквідності АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки			Відхилення: +,-		Нормативне значення
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017	
Коефіцієнт покриття ліквідності	1,126	1,351	0,987	0,225	-0,364	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,058	1,142	0,668	0,084	-0,475	0,7-1,5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,040	0,009	0,032	-0,031	0,023	>0,1
Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,681	0,829	2,962	-0,852	2,133	1

Джерело: складено автором на основі розрахунків

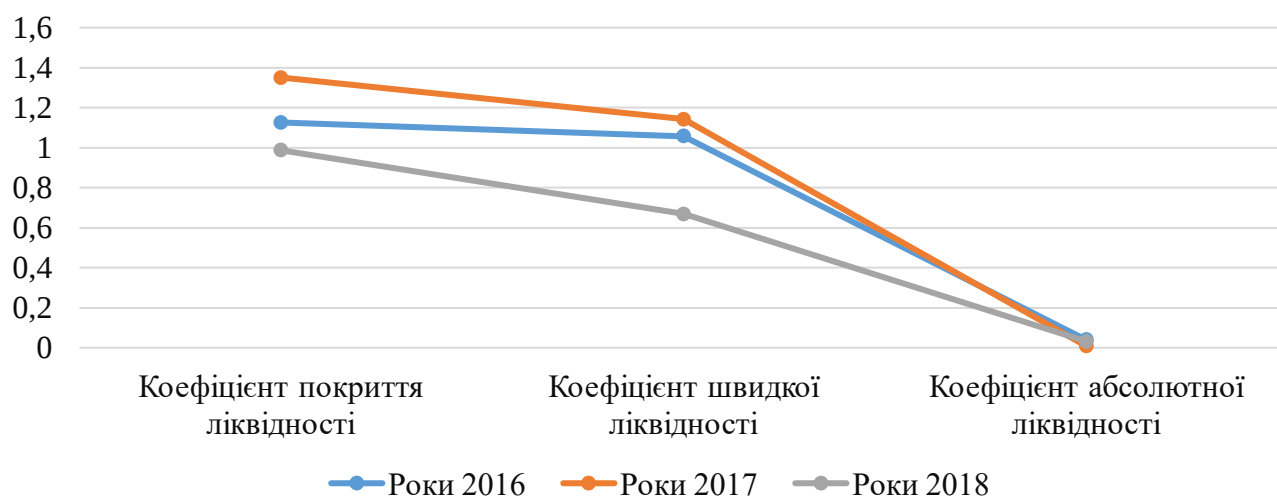

Рисунок 2.9 – Показники ліквідності АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Джерело: складено автором на основі табл. 2.13

Отримані результати коефіцієнта покриття ліквідності демонструють те, що впродовж 2016-2017 рр. підприємство здійснювало вчасне погашення своїх поточних зобов'язань. Але у 2018 році у підприємства залишилося лише 0,98 грн. на кожну гривню поточних зобов'язань, що не відповідає нормативному значенню та може призвести до зниження довіри з боку партнерів, кредиторів. Дана тенденція пояснюється значним скороченням обсягу оборотних коштів в АТ «Дніпроазот». Значення коефіцієнту швидкої ліквідності у 2018 році є несприятливими для підприємства, адже свідчить про погіршення платоспроможності та зменшення обсягу високоліквідних коштів, а саме дебіторської заборгованості. Також, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості перевищує одиницю, що демонструє неефективність використання наявних коштів на підприємстві.

Далі розглянемо основні показники ділової активності, що показують рівень фінансового стану досліджуваного підприємства шляхом оцінки швидкості обертання окремого виду фінансових активів. Розраховані показники представлені у табл. 2.14 нижче.

Таблиця 2.14 – Аналіз ділової активності АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки			Відхилення: +,-	
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017
Коефіцієнт ділової активності (оборотності оборотних засобів)	2,029	2,408	1,710	0,379	-0,699
Коефіцієнт оборотності запасів	17,765	16,003	6,717	-1,762	-9,286
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.	5,619	5,431	3,035	-0,189	-2,395
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	8,574	5,839	3,851	-2,736	-1,987
Коефіцієнт тривалості одного обороту оборотних засобів	179,886	151,558	213,498	-28,328	61,940
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	64,956	67,211	120,257	2,255	53,046
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	42,570	62,516	94,769	19,946	32,253

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Аналізуючи отримані розрахунки, бачимо різке зменшення оборотів оборотних активів, що призводить до зростання потреби в фінансових активах. Варто зазначати про значне зниження коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості у 2018 році, що свідчить про зменшення строків оплати дебіторської заборгованості кредиторам. Такі зміни вказують на те, що дебітори виплачують заборгованості рідше, і підприємство має нові зобов'язання. Про це свідчить значення коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості, спад якого у 2016 році вказує на збільшення покупок підприємством в кредит. Також, зобразимо графічно тривалість одного обороту дебіторської та кредиторської заборгованості впродовж 2016-2018 рр. на рис. 2.10.

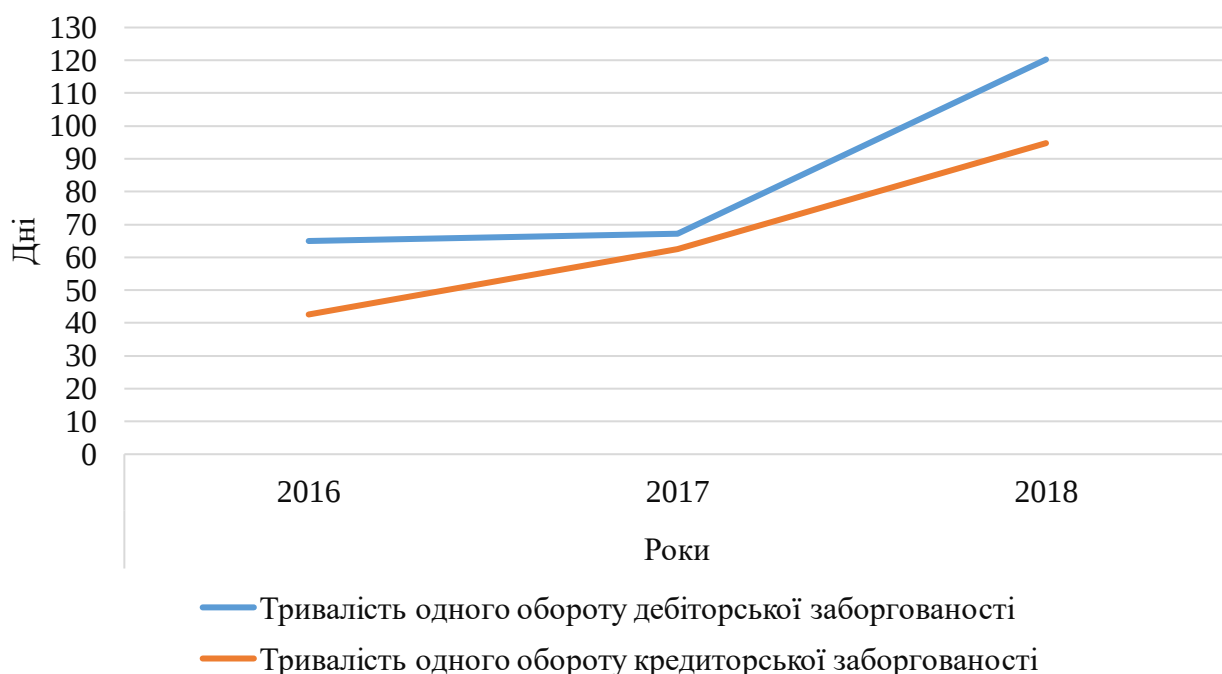

Рисунок 2.10 – Тривалості одного обороту дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Джерело: побудовано на основі табл. 2.13

Дивлячись на рис. 2.10, робимо висновок, що впродовж 2016-2018 рр. кредиторська заборгованість виплачується швидше, ніж отримується дебіторська. Тобто це свідчить про неефективно управління дебіторською заборгованістю.

Отже, досліджені показники економічного потенціалу АТ «Дніпроазот» свідчать про нестабільний стан підприємства та наявність негативних тенденцій

у його розвитку. Щодо рівня виробничого потенціалу досліджуваного підприємства, то він є невисоким, нестабільним та виробничий процес потребує подальшого оновлення або модернізації наявних основних виробничих фондів. Щодо аналізу ефективності використання трудовими ресурсами, то керівництво підприємством має на меті скорочення штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва. Звісно, за 2018 рік відбулося значне скорочення промислово-виробничого персоналу, але керівництво підприємства з кожним роком підвищує кваліфікаційний рівень працівників шляхом відправлення їх на курси по підвищенню професійних навичок, перепідготовку і т.д. Також даному підприємству характерна ефективна система премій та доплат. Тобто, рівень кадрової складової підприємства АТ «Дніпроазот» є досить високим. Варто зазначити про значне скорочення обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції, а саме: карбаміду та аміаку. Проведений аналіз показників ліквідності, платоспроможності та ділової активності свідчить про нестабільність фінансового стану підприємства впродовж 2016-2018 рр. За причиною того, що підприємство знаходилося у простой та перебуває у збитку, у 2018 році всі вищезазначені показники мають негативну тенденцію до змін. Тобто, поточний рівень фінансового забезпечення АТ «Дніпроазот» знаходиться на низькому рівні.

2.3. Оцінювання прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

Як вже зазначалося, прибутковість підприємства характеризується двома показниками – прибутком та показниками рентабельності. Прибуток, в свою чергу, є різницею між доходами та витратами діяльності підприємства. Тому, для того, щоб оцінити прибутковість досліджуваного підприємства та в подальшому обґрунтувати отримані результати коефіцієнтів рентабельності спочатку проведемо аналіз динаміки змін основних фінансово-економічних показників діяльності АТ «Дніпроазот» впродовж 2016-2018 рр., який представлений у табл. 2.15 та на рис. 2.11 нижче.

Таблиця 2.15 – Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр., тис. грн

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відносне відхилення, %	
				2017 до 2016	2018 до 2017
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5 245 343	7 303 169	3932505	39,20%	-46,20%
Валовий: прибуток	1 279 068	2 036 933	686 062	59,30%	-66,30%
Інші операційні доходи	194 640	181 365	48 771	-6,80%	-73,10%
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	252 590	859 387	-674 142	240,20%	-178,40%
Інші фінансові доходи	13077	5437	8616	-58,40%	58,50%
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	201 069	692 904	-765 605	244,60%	-210,50%
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	50 551	533 185	-767 910	954,70%	-244,00%

Джерело: складено автором на основі [53],[54],[55]

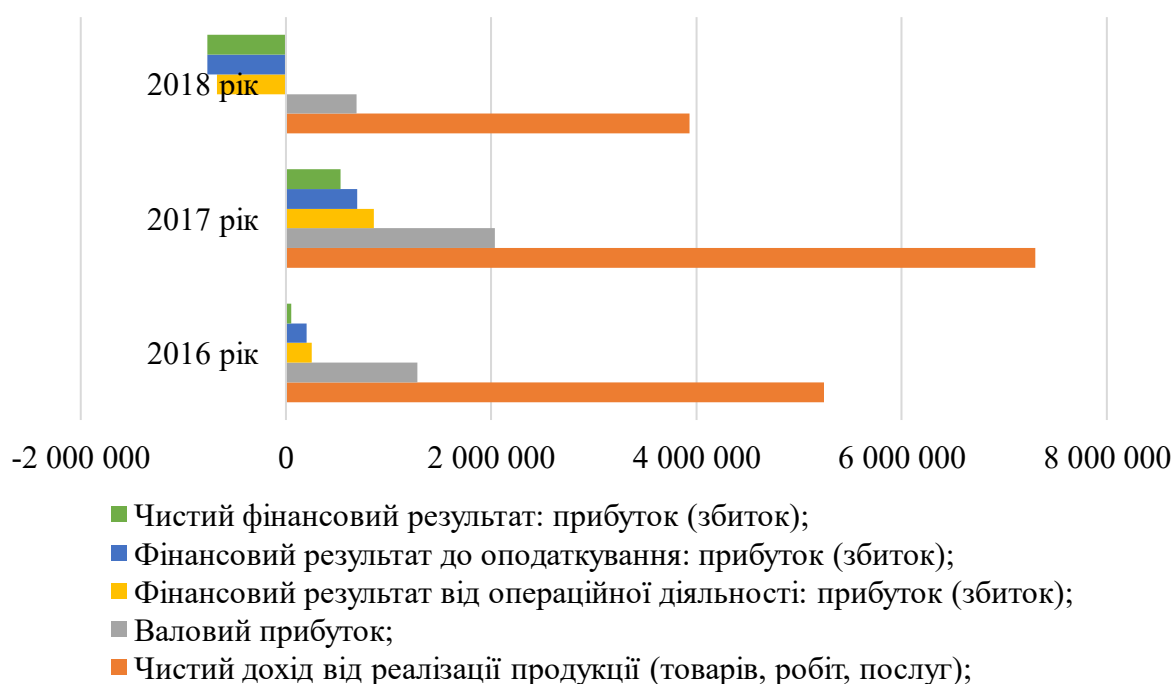

Рисунок 2.11 – Динаміка основних показників діяльності АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

Джерело: складено автором на основі табл. 2.15

Як бачимо, у 2017 році відбулося значне зростання чистого доходу від реалізації продукції, валового прибутку, прибутку від операційної діяльності у порівнянні з 2016 роком. Варто зазначити, що близько 77% доходів підприємства

за 2017 рік забезпечено продажом карбаміду. Це пояснюється тим, що впродовж року підприємство «Укрнафта» постачало АТ «Дніпроазот» основну сировину для виробництва карбаміду – аміак, за цінами, що були нижчі в середньому на 20-50-% від ринкової вартості, а також пролонгувала договір щодо продажу аміаку з дисконтом в 25%. Також, бачимо, що чистий прибуток підприємства збільшився у 10 разів. Але, аналізуючи рис. 2.11, бачимо, що у 2018 році, ситуація кардинально змінилася внаслідок збільшення цін на природний газ, як наслідок, підприємство не мало змоги забезпечити сировиною основне виробництво, тому було прийняте рішення зупинити виробництво на невизначений термін. Як результат, АТ «Дніпроазот» знаходилося у простой впродовж квітня-серпня 2018 року, що стало однією з головних причин катастрофічного зниження основних показників діяльності та збитковості підприємства в цілому.

Далі, є доцільним проаналізувати основні витратні показники діяльності підприємства. Динаміка їх змін протягом 2016-2018 рр. представлена у табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз основних витратних показників діяльності АТ «Дніпроазот» протягом 2016-2018 рр., тис. грн

Показник	Роки			Відхилення, %	
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017
Собівартість реалізованої продукції:	3966275	5266236	3246443	32,8%	-38,4%
у т.ч.: матеріальні витрат	2711345	3688998	1989096	36,1%	-46,1
Витрати на оплату праці	232027	300175	248677	29,4%	-17,2
Адміністративні витрати	171 518	203599	232742	18,7%	14,3%
Витрати на збут	346 731	329081	210360	-5,1%	-36,1%
Інші операційні витрати	702 869	826 231	965 873	17,6%	16,9%
Всього операційних витрат:	5187393	6625147	4655418	27,7%	-29,7%
Фінансові витрати	50730	151 674	90554	199,0%	-40,3%
Втрати від участі в капіталі	206	110	196	-46,6%	78,2%
Інші витрати	13662	20136	9329	47,4%	-53,7%
Витрати з податку на прибуток	150 518	159 719	2 305	6,1%	-98,6%
Загальна сума витрат:	5402509	6956786	4757802	28,8%	-31,6%

Джерело: побудовано на основі [53],[54],[55]

Розглянувши дані з табл. 2.16, робимо висновок, що основну частку у загальній сумі витрат займають витрати від операційної діяльності. Тому для наочного розгляду зобразимо їх структуру на рис. 2.12.

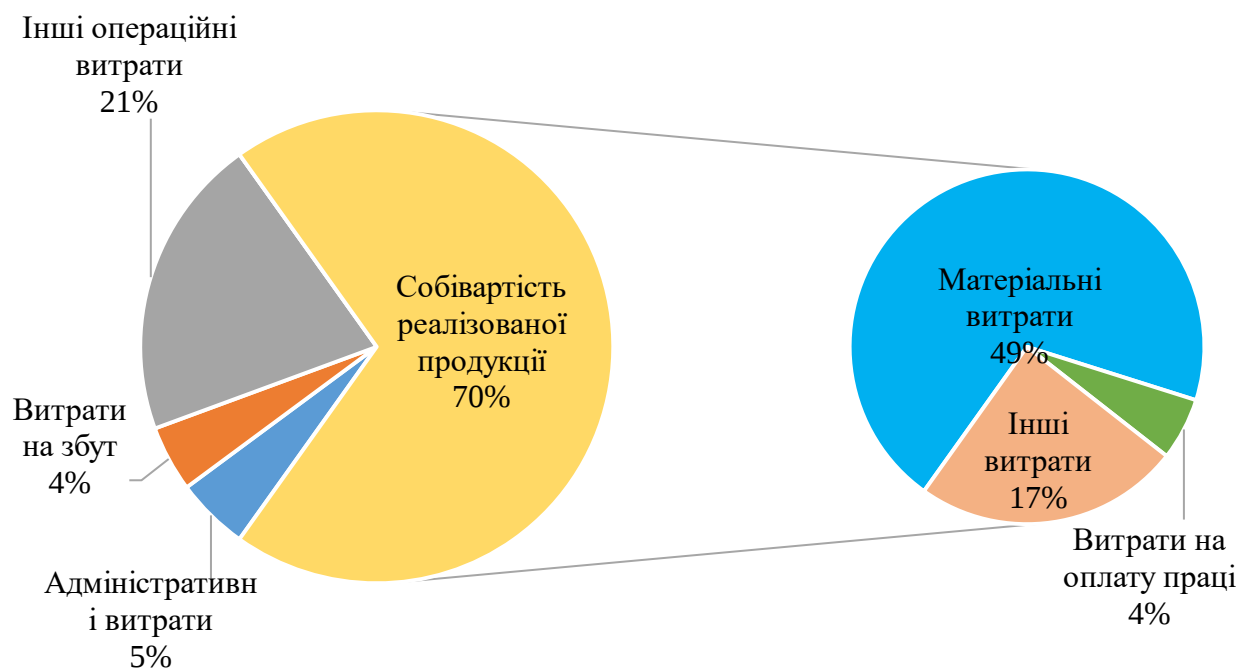

Рисунок 2.12 – Структура операційних витрат АТ «Дніпроазот» за 2018 р.

Джерело: складено на основі таблиці 2.16

Аналізуючи табл. 2.16, бачимо, що у 2018 році загальна сума операційних витрат, особливо обсяги собівартості реалізованої продукції, значно зменшилися у порівнянні з попередніми роками. Але попри зменшення витрат діяльності, також зменшились обсяги чистого доходу від реалізації, тому при обсязі чистого доходу у розмірі 3932505 тис. грн у 2018 році величина собівартості у сумі 3246443 тис. грн є катастрофічним показником. Адже, аналізуючи рис. 2.12, спостерігаємо, що собівартість займає найбільшу частку операційних витрат (70%), яка включає в себе матеріальні витрати, що складають 49%. Найменшу частку займають витрати на збут – 4%.

Враховуючи високий вплив операційних витрат на обсяги кінцевих фінансових результатів діяльності, є доцільним розглянути більш детально їх структуру у 2018 році. Почнемо із аналізу складу основних операційних витрат(собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати та витрат на

збут), що зображений на рис. 2.13 нижче.

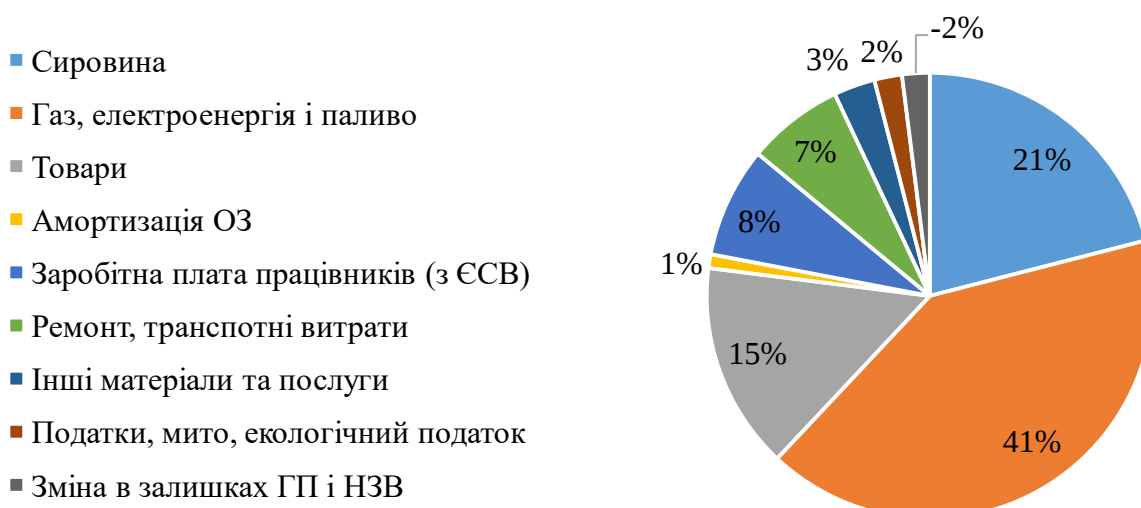

Рисунок 2.13 – Склад основних витрат від операційної діяльності АТ «Дніпроазот» за 2018 рік

Джерело: побудовано на основі [53]

Дивлячись на рис. 2.13, робимо висновок, що найбільшу частку займають витрати на газ, електроенергію і паливо (41%) та витрати на сировину (21%), що підтверджує високу імпорتنу залежність виробничого процесу даного підприємства. Незначна частка заробітної плати працівників (8%) пояснюється значним скороченням персоналу у 2018 році. В свою чергу, найменшу частку – амортизація основних засобів (1%).

Також, розглянувши табл. 2.16, бачимо, що інші операційні витрати протягом 2016-2018 рр. поступово збільшуються, а у 2018 році займають 21% витрат від операційної діяльності. Тому зобразимо їх детальну структуру у 2018 році на рис. 2.14 нижче.

Розглянувши структуру інших операційних витрат, спостерігаємо чітку домінуючу частку витрат пов'язаних із резервом сумнівних боргів (67%), що є наслідком збільшення обсягів простроченої, але не знеціненої дебіторської заборгованості за товари, послуги у порівнянні з 2017 роком. Також, бачимо значну частку витрат пов'язаних з простоєм виробництва, що становить 16% інших операційних витрат. В свою чергу, найменшу частку займають штрафи, пені, неустойки (1%), витрати на утримання соціальної інфраструктури (1%) та

інші витрати (1%), що включають в себе благодійність, втрати від купівлі та продажу валюти і т.д

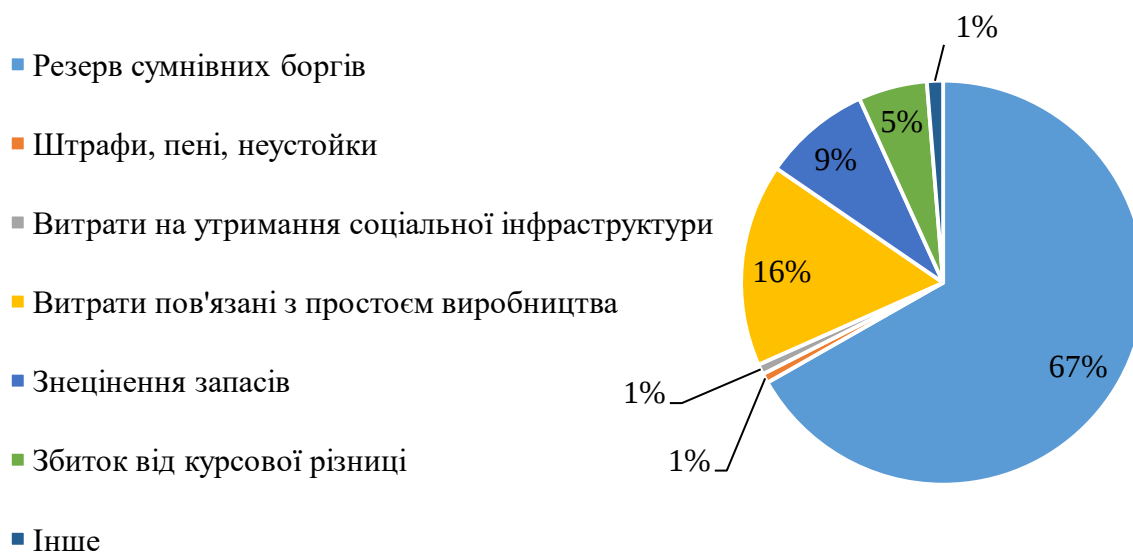

Рисунок 2.14 – Структура інших операційних витрат АТ «Дніпроазот» за 2018 рік

Джерело: побудовано на основі [53]

Наступним кроком оцінювання прибутковості підприємства необхідно розрахувати показники рентабельності, які представлені у табл. 2.17. Для наочності динаміка показників рентабельності представлена на рис. 2.15 нижче. Адже саме розрахунок рентабельності дасть змогу проаналізувати рівень віддачі використаних ресурсів та вкладених коштів.

Аналізуючи табл. 2.17, відмітимо, що у 2017 році ефективність використання активів та власного капіталу збільшилась, але у 2018 році у зв'язку з різким зменшенням прибутку та середньорічної вартості власного коштів рентабельність активів (-24,3%) та власного капіталу (-72,2%) є катастрофічно низькою. Також варто відмітити негативну тенденцію до зменшення коефіцієнта рентабельності операційних витрат, що у 2018 році становить менше 0. Це в свою чергу, говорить про низький рівень віддачі понесених витрат. Значення коефіцієнта рентабельності продукції впродовж трьох років є досить стабільним. Але у 2018 році теж характеризується зниженням показника до рівня 0,211. Значення коефіцієнтів рентабельності продажу є нестабільними та низькими, що свідчить про неефективне управління витратами.

Таблиця 2.17 – Показники рентабельності АТ «Дніпроазот» за 2016-2018

рр.

Показник		Роки			Відхилення:	
		2016 рік	2017 рік	2018 рік	2017 до 2016	2018 до 2017
Рентабельність валюти балансу	Коефіцієнт рентабельності активів	0,015	0,139	-0,243	0,124	-0,381
	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,056	0,457	-0,722	0,401	-1,179
Рентабельність витрат	Коефіцієнт рентабельності операційних витрат	0,051	0,151	-0,158	0,100	-0,309
	Коефіцієнт рентабельності продукції за валовим прибутком	0,322	0,387	0,211	0,064	-0,175
Рентабельність продажу або реалізованої продукції	Рентабельність за валовим прибутком	0,244	0,279	0,174	0,035	-0,104
	Рентабельність за операційним прибутком	0,048	0,118	-0,171	0,070	-0,289
	Рентабельність за чистим прибутком	0,010	0,073	-0,195	0,063	-0,268

Джерело: складено автором на основі розрахунків

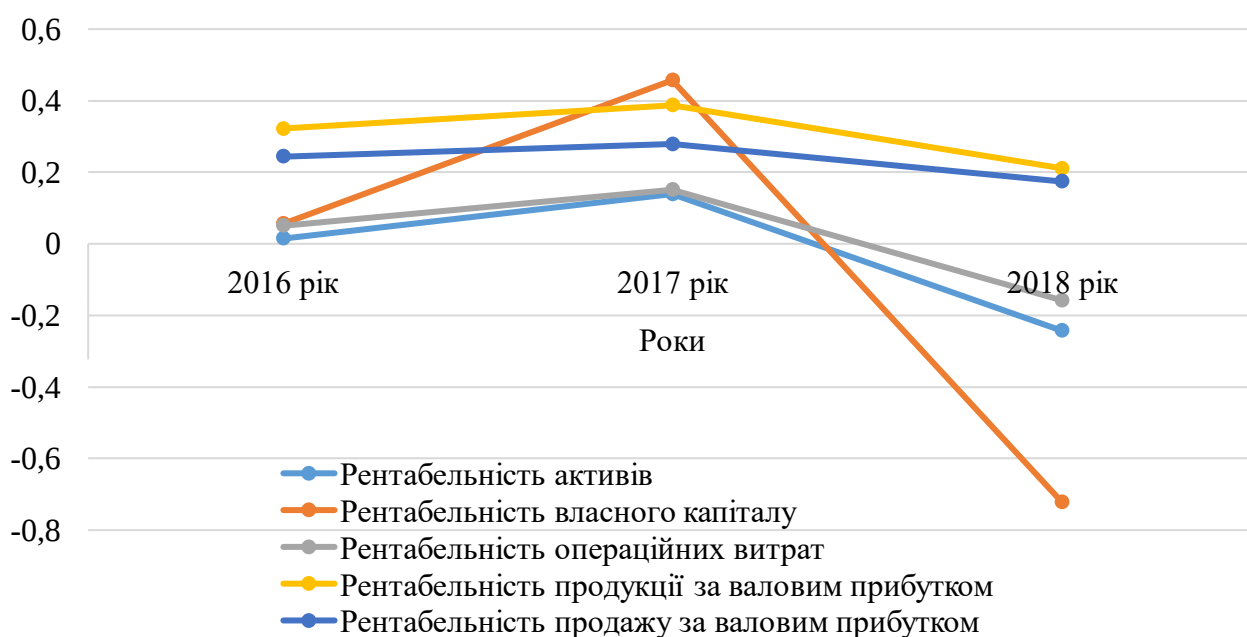

Рисунок 2.15 – Динаміки показників рентабельності АТ «Дніпроазот» протягом 2016-2018 рр.

Джерело: складено на основі табл. 2.17

Отже, проведений аналіз та оцінка прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот» свідчить про те, що фінансова складова діяльності даного

підприємства знаходиться на катастрофічно низькому рівні, адже підприємство наразі знаходиться у збитку. Отримані розрахунки щодо показників рентабельності свідчать про значне зростання усіх показників рентабельності у 2017 році, яке обумовлене різким зростанням фінансово-економічних результатів підприємства. У 2018 році більшість показників рентабельності мають тенденцію до зниження та становлять менше 0, що є катастрофічною тенденцією для діяльності підприємства та свідчить про низьку віддачу вкладених ресурсів та коштів. Також, ситуація ускладнюється тим, що собівартість виробленої продукції є дуже високою та займає близько 80% у вартості продукції підприємства, в свою чергу, це призвело до високої залежності прибутковості діяльності підприємства від змін кон'юнктури ринку, від імпортних цін на сировину та матеріали.

2.4. Кореляційно-регресійний аналіз прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

Як відомо, існує велика кількість факторів, що впливають на результативність діяльності підприємства, а саме на його прибутковість. Незважаючи на те, що наразі використовується широкий спектр методів при здійсненні економіко-математичного аналізу, у даній роботі доцільно здійснити кореляційно-регресійний аналіз, який дасть можливість визначити наскільки залежною є результативна ознака від кожної обраної факторної ознаки, тобто здійснити вимірювання їх тісноти зв'язку. Даний метод дозволяє дослідити форму такої аналітичної залежності, а також, розрахувати та визначити характер зміни результативної ознаки під дією досліджуваних факторних ознак.

Першим та одним із найбільш важливих етапів здійснення кореляційно-регресійного аналізу є початковий, при якому відбувається вибір факторних ознак, що чинять вплив на результативну ознаку.

У даному випадку, результативною ознакою обрано чистий дохід від реалізації, а факторними ознаками – витрати на збут та адміністративні витрати.

Нехай, лінійне рівняння регресії, яке описує зв'язок між результативною та факторною ознаками, виглядає наступним чином:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 \quad (2.1)$$

де: y – чистий дохід від реалізації продукції (тис. грн), x_1 – адміністративні витрати (тис. грн), x_2 – витрати на збут (тис. грн), a_0 – вільний член рівняння регресії, a_i – коефіцієнти рівняння регресії, які характеризують кількісний вплив на результуючий показник зміни величини відповідного факторного показника на одиницю його виміру ($i = \overline{1,2}$).

Вхідні дані для здійснення кореляційно-регресійного аналізу АТ «Дніпроазот» представлені у табл. 2.18 нижче.

Таблиця 2.18 – Основні фінансові показники діяльності АТ «Дніпроазот» 2014 – 2018 рр., (тис. грн)

Показник	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Чистий дохід від реалізації	3529838	5616857	5245343	7303169	3932505
Адміністративні витрати	134 365	188 366	171 518	203 599	232 742
Витрати на збут	242 026	284 030	346 731	329 081	210 360

Джерело: побудовано автором на основі [53],[54],[55]

Далі, проведемо кореляційний аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства за допомогою програми MS Excel (зокрема, надбудова «Аналіз даних/Кореляція»). В свою чергу, використання даного технічного інструменту дасть змогу дослідити вплив вищезазначених факторів на прибутковість підприємства.

Результати кореляційного аналізу прибутковості АТ «Дніпроазот» представлені у таблиці 2.19 нижче.

Таблиця 2.19 – Результати кореляційного аналізу прибутковості

Показник	Чистий дохід від реалізації	Адміністративні витрати	Витрати на збут
Чистий дохід від реалізації	1		
Адміністративні витрати	0,29322054	1	
Витрати на збут	0,75898005	-0,16525	1

Джерело: побудовано автором на основі табл. 2.18

Використовуючи отримані результати кореляційного аналізу маємо змогу оцінити ступінь тісноти зв'язку між результативною та факторними ознаками за

допомогою шкали Чеддока. Відповідна інформація надана у таблиці 2.20 нижче.

Таблиця 2.20 – Характеристика тісноти зв'язку чистого доходу із факторними ознаками

Показник	Адміністративні витрати	Витрати на збут
Чистий дохід	помірна	висока

Джерело: побудовано автором на основі [56]

Як бачимо, між чистим доходом і адміністративними витратами тіснота зв'язку є помірною, а між чистим доходом та витратами на збут – високою. Також, варто зазначити, що мультиколінеарність знаходиться на низькому рівні.

Для того щоб встановити форму аналітичного зв'язку між вищезазначеними ознаками, необхідно провести регресійний аналіз за допомогою програми MS Excel (надбудова «Аналіз даних/Регресія»). Відповідні результати представлені у табл. 2.21 – 2.22.

Таблиця 2.21 – Регресійна статистика

Показник	Значення
Множинний R	0,869614282
R-квадрат	0,756228999
Нормований R-квадрат	0,512457998
Стандартна помилка	1045465,126

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Як бачимо, нормований коефіцієнт детермінації становить 0,7562, що свідчить про те, що зміна результативної ознаки на 75,6% спричинена зміною факторних ознак.

Таблиця 2.22 – Результати дисперсійного аналізу

	df	SS	MS	F	Значущість F
Регресія	2	6,78142E+12	3,39071E+12	3,102210662	0,243771001
Залишок	2	2,18599E+12	1,093E+12		
Всього	4	8,96741E+12			

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Порівнюючи отримані дані з табличними (табл. 2.22) шляхом використання критерія Фішера ($f^*=3,102210 > f_{\text{табл}}=0,243771$), робимо висновок, що рівняння регресії значиме (на 95%), а вплив випадкових факторів відсутній.

Результати регресійного аналізу представлені у табл. 2.23 нижче.

Таблиця 2.23 – Результати регресійного аналізу

	Коеф.	Стандартна помилка	t-статистика	P-Значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Чистий дохід від реалізації	-4270948	4074774,8	-1,048	0,404	-21803288,4	13261393,3
Адміністративні витрати	17,577	14,457	1,21	0,348	-44,627	79,783
Витрати на збут	21,685	9,247	2,344	0,143	-18,103	61,473

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Аналізуючи Р-значення усіх вищезазначених показників (табл. 2.23), які є менше 0,5, робимо висновок, що розраховані коефіцієнти є ненульовими, тобто досліджувані факторні ознаки чинять вплив на результативну.

Використовуючи критерій Стюдента, визначимо статистичну значущість параметрів регресії. Їх оцінка здійснюється за допомогою t-критерія (таблиця 2.23), а саме: якщо значення t-статистики є меншим за значення t-табличне, то задані параметри формуються випадково, якщо більше – слід зазначити про їх статистичну значущість. У даному випадку, t-табличне = 4,303.

Тобто, отримані значення t-статистики є меншими за значення t-табличне, тому досліджувані параметри є випадковими.

Надійними інтервалами для заданих параметрів лінії регресії є наступні:

$$-44,627 \leq a_1 \leq 79,783;$$

$$-18,103 \leq a_2 \leq 61,473;$$

В свою чергу, рівняння множинної регресії виглядає наступним чином:

$$y = 17,58x_1 + 21,69x_2 - 4270948. \quad (2.2)$$

Отже, при збільшенні адміністративних витрат на одиницю, чистий дохід зросте на 17,58%, а при збільшенні витрат на збут на одиницю, чистий дохід зросте на 21,69%.

Для здійснення аналізу впливу зміни питомої ваги досліджуваної

факторної ознаки на результативну при умові, що інші факторні ознаки не впливають, необхідно розрахувати коефіцієнти еластичності. Для цього необхідно використати формулу 2.3, що представлена нижче.

$$\varepsilon_i = a_i \frac{\bar{x}_i}{\bar{y}}, i = \overline{1,2}. \quad (2.3)$$

Тоді, $\varepsilon_1 = 0,63$; $\varepsilon_2 = 1,195$.

Тобто, при зростанні адміністративних витрат на 1% чистий дохід зросте на 0,63%; якщо витрати на збут зростуть на 1%, то чистий дохід зросте на 1,2%.

Отже, у результаті проведеного дослідження, робимо висновок, що витрати на збут мають більший вплив на результативну ознаку, ніж адміністративні витрати.

Висновки до розділу 2

У даному розділі було розглянуто господарські-правові засади функціонування АТ «Дніпроазот». На основі цього визначено, що дане підприємство є приватним акціонерним товариством, одним із найбільш стабільних підприємств хімічної промисловості. Основними видами продукції є продукція основної хімії, мінеральні добрива (карбамід), азотні сполуки та товари народного споживання. Підприємство має розвинену організаційну структуру функціонального типу, що включає в себе велику кількість допоміжних та специфічних підрозділів, що сприяють виробництву продукції високої якості. У 2018 році підприємство знаходилося у збитку, але водночас займає велику частку на внутрішньому ринку, адже є монополістом щодо виробництва рідкого хлору.

Проведений аналіз економічної діяльності АТ «Дніпроазот» свідчить про існування негативних тенденцій розвитку підприємства. Аналіз стану та ефективності використання необоротних засобів свідчить про необхідність модернізації виробництва, адже впродовж 2016-2018 рр. зношеність основних засобів значно зросла. Збитковість підприємства у 2018 році призвела до критично низьких показників рентабельності основних засобів. В свою чергу,

рівень кваліфікації виробничого персоналу є дуже високим. Але у зв'язку із простим відбулося масове скорочення працівників. Варто зазначити, що у зв'язку з високою залежністю виробничого процесу від тарифів та цін на сировину, фінансовий стан підприємства є дуже нестабільним та наразі знаходиться у збитку. Як наслідок, показники ліквідності та ділової активності знаходяться на низькому рівні.

Здійснена оцінка прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот» включала в себе аналіз абсолютних та відносних показників. Як наслідок, визначено, що прибутковість підприємства знаходиться у значній залежності від високої собівартості продукції та співпраці із «Укрнафтою», що надає дисконти на поставку природного газу. У 2016-2018 рр. підприємство було прибутковим, але у 2018 році опинилося у збитковому становищі, що пов'язано із проведенням капітального ремонту одного із ключових цехів по виробництву карбаміду, як наслідок, підприємство знаходилося майже півроку у простої (адже при тодішній ціні на природний газ підприємство не мало змогу ввести в дію нові виробничі потужності), було скорочено обсяги виробництва карбаміду більше ніж у 2 рази. Аналіз показників рентабельності свідчить, що використання власних активів підприємства здійснюється неефективно. Проведений кореляційно-регресійний аналіз свідчить, що найбільший вплив на рівень чистого доходу від реалізації продукції мають витрати на збут, а адміністративні витрати – помірний вплив.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ДНІПРОАЗОТ»

3.1. Фактори і напрями підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

В умовах ринкових відносин кожне підприємство має на меті максимально збільшити його фінансову результативність, або отримати той обсяг прибутку, який дозволить міцно утримувати свої позиції на ринку збуту своїх товарів та надання послуг. Адже прибуток є одним із ключових джерел фінансування соціально-економічного розвитку підприємства, а саме формування його інвестиційних ресурсів. Виходячи з цього, доцільним є виявлення напрямів підвищення прибутковості фінансово-господарської діяльності хімічних підприємств.

Загалом, підприємства хімічної промисловості протягом останніх років знаходяться у критичному фінансовому стані, а саме у хронічній збитковості.

Щодо прибутковості АТ «Дніпроазот», то проведений аналіз у другому розділі даної роботи, свідчить про те, що у 2017 році відбувся значний ріст чистого прибутку, але 2018 рік характеризується збитковістю підприємства.

Нестабільність прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот» пояснюється негативним впливом наступних факторів:

1. *Залежність діяльності підприємства від цін на газ і тарифів на енергоресурси, залізничні перевезення.* Адже частка цих складових у собівартості продукції займає 70-80%, як наслідок підвищення цін на газ, електроенергію знижують конкурентні переваги підприємства.

2. *Залежність фінансових результатів підприємства від стану та змін світової кон'юнктури ринку.* Як вже зазначалося, дане підприємство є експортно орієнтованим, тому його фінансова стійкість багато в чому визначається загальноекономічними тенденціями, що, в свою чергу, впливають на ціноутворення та попит на ринку мінеральних та азотних добрив.

3. *Нестабільне політичне та економічне становище в країні,* що стримує

потік іноземних інвестицій.

4. Волатильність та триваюча невизначеність фондового ринку.

Виходячи зі впливу вищезазначених факторів, проведеного аналізу економічного потенціалу та оцінки рівня прибутковості АТ «Дніпроазот», його основними проблемами, що призвели до збитковості є:

- висока частка собівартості (більше 70%) у структурі операційних витрат;

- відсутність оборотних коштів для забезпечення виробничого процесу необхідною сировиною, як наслідок підприємство знаходилося у простої у 2018 році (протягом 4-ох місяців) та відбулося масове скорочення промислово-виробничого персоналу;

- низький рівень техніко-виробничого потенціалу, що характеризується високим ступенем морального і фізичного зносу, як наслідок зростають витрати на ремонт обладнання і т.д.;

- значна кількість незавантажених виробничих потужностей;

- дефіцит іноземних інвестицій, як наслідок недостатньо високий інноваційний потенціал;

- велика заборгованість перед «Укрнафтою» за поставки природного газу;

- недостатньо ефективна організація системи логістичних заходів, які спрямовані на те, щоб забезпечувати необхідне фізичне просування товару на ринок, в руки його кінцевих споживачів; недосконала система утилізації відходів;

- застарілі маркетингові методи просування продукції.

Далі, на основі вище представлених проблем діяльності підприємства, визначених факторів впливу на його прибутковість маємо змогу визначити основні напрями підвищення прибутковості АТ «Дніпроазот», що представлені у табл. 3.1 нижче.

Таблиця 3.1 – Основні напрями підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

Напрями	Заходи
Розвиток техніко-технологічної бази	— Технічне переозброєння, модернізація техніко-технологічної бази підприємства, скорочення тривалості виробничого процесу шляхом введення технологічних інновацій. — Розширення асортименту, введення експортно орієнтованої високотехнологічної продукції шляхом використання зарубіжного науково-технічного потенціалу, закупівлі ліцензій на високоефективні новітні технології.
Зниження сировинної залежності	— Створення власної сировини, пошук альтернативних варіантів сировини, перехід на енергетичні потужності власного виробництва (формування проектних робіт). — Надання переваги енергозберігаючим технологіям у виробництві та здійснення оптимізації обсягу витрат щодо купівлі природного газу. — Введення державних програм щодо імпортозаміщення.
Розвиток логістики та збуту	— Введення малотоннажного виробництва, що зменшить втрати під час експорту та імпорту продукції, вантажних перевезень, тобто зменшить витрати на транспортування продукції. — Удосконалення процесів планування обсягів виробництва основної продукції та ціноутворення шляхом налагодження взаємодії з іншими галузями промисловості, що дозволить скоротити можливі надлишки виробленої продукції. — Удосконалення пакувальних процесів на виробництві, мінімізація транспортно-складських витрат, реконструкція ділянок з фасування продукції. — Налагодження ефективної доставки товарів до споживачів.
Управління персоналом	— Удосконалення форм та методів оплати праці персоналу. — Розвиток у працівників ініціативності шляхом використання не тільки матеріального стимулювання, а й морального.

Джерело: складено автором на основі проведеного аналізу

Також, доцільно здійснити структурно-функціональний аналіз поточного стану досліджуваного підприємства, який враховує всі його напрями діяльності шляхом виділення відповідних функціональних складових. Проведений аналіз дасть змогу визначити основні пріоритетні напрями підвищення прибутковості, здійснення яких в перспективі стабілізує або удосконалисть господарську діяльність підприємства.

У табл. 3.2 представлений комплексний аналіз поточного стану кожної функціональної складової, які мають певний вплив на прибутковість підприємства загалом.

Таблиця 3.2 – Аналіз прибутковості АТ «Дніпроазот» за структурно-функціональним підходом

Функціональна складова	Показник	Фактичне значення показника	Нормативне значення показника	Оцінка фактичного значення показника відповідної складової (від 0 до 4)	Примітки
Фінансова	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,361	0,7-0,9	1	
	Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	2,962	1	1	
	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	-0,128	>0,1	1	
	Коефіцієнт покриття ліквідності	0,987	>1	1	
	Коефіцієнт маневреності власними коштами	-0,280	>0,1	1	
	Коефіцієнт автономії	0,288	>0,5	1	
Інтелектуально-кадрова	Коефіцієнт кваліфікації працівників	1	>0,039	4	
	Інтелектуальноозброєність	216,9	>14,5	4	Вартісний показник (грн/ос.)
	Коефіцієнт постійності кадрів	0,82	-	2	
	Коефіцієнт плинності кадрів	0,014	< 0,1	4	
	Коефіцієнт фізичного старіння кадрів	0,18	< 0,3	3	
	Фондоозброєність працівників	193,14	>95	4	Вартісний показник (гри/ос.)
	Фондоозброєність працівників підприємства фондами не виробничого призначення	42,6	>69	1	Вартісний показник (грн/ос.)
Техніко-технологічна	Частка продукції підприємства, що перевищує та відповідає кращим світовим аналогам	0,17	>0,15	2	
	Частка технологічного устаткування, що відповідає світовим аналогам	0,07	>0,15	1	
	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,756	< 0,5	1	

Продовження таблиці 3.2

	Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,067	-	2	Перевищення коефіцієнту оновлення над коефіцієнтом вибуття ОЗ говорить про прискорення модернізації необоротних активів підприємства.
	Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,038	-		
Політико- правова	Питома вага судових справ у загальній сумі господарських договорів	0,002	-	3	Наявність штрафів та судових справ у структурі зобов'язань підприємства пов'язана з нестабільністю та збитковістю його діяльності. Але їх частка є низькою, тому дана складова знаходиться на середньому рівні.
	Частка сплачених штрафів в загальній сумі зобов'язань підприємства	0,3	-	2	
Інформаційна	Коефіцієнт інформаційної озброєності	3,56	-	2	
	Коефіцієнт захищеності інформації	9,65	-	2	
Екологічна	Коефіцієнт забруднення середовища	-	-	3	Відсутні необхідні дані для розрахунку даних показників. Але на підприємстві функціонує система екологічного менеджменту(ISO 14001). Також щорічно вводять нові природоохоронні заходи, що зменшують викиди парів та газів в атмосферу. Тому екологічна складова знаходить на задовільному рівні.
	Рентабельність продукції з відходів				
	Коефіцієнт безпечності продукції				
Силова	Питома вага витрат на охорону в загальній структурі виробничих витрат	0,06	>0,12	2	Отримані показники є середніми для даного підприємства, враховуючи його масштаби та специфіку виробництва.
	Забезпеченість працівників підприємства службою охорони	0,25	>0,09	3	

Джерело: складено автором на основі [57]

Тепер, шляхом визначення середнього арифметичного визначимо рівень кожної вищезазначеної функціональної складової, а також встановимо відповідні коефіцієнти значущості, за допомогою яких маємо змогу розрахувати інтегральний показник прибутковості досліджуваного підприємства. Відповідні розрахунки представлені у табл. 3.3 нижче.

Таблиця 3.3 – Визначення значення інтегрального показника прибутковості АТ «Дніпроазот»

Функціональна складова	Значення часткових функціональних критеріїв за складовими (від 0 до 4)	Коефіцієнт значущості	Зважене значення
Фінансова	1	0,3	0,3
Інтелектуально-кадрова	3,1	0,25	0,76
Техніко-технологічна	1,2	0,2	0,24
Політико-правова	2,5	0,1	0,25
Інформаційна	2	0,08	0,16
Екологічна	3	0,05	0,15
Силова	2,5	0,02	0,06
Значення інтегрального показника прибутковості			1,92

Джерело: складено на основі даних табл. 3.2

Отримавши значення інтегрального показника, маємо змогу визначити рівень прибутковості діяльності досліджуваного підприємства за структурно-функціональним підходом (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Визначення рівня прибутковості підприємства за структурно-функціональним підходом

Значення інтегрального показника прибутковості	Рівень прибутковості підприємства
0-1	Критичний
1-2	Низький
2-3	Середній
3-4	Високий

Джерело: складено на основі [58]

Отже, здійснивши аналіз поточного стану підприємства за структурно-функціональним підходом, робимо висновок, що рівень його прибутковості є низьким, але не критичним, адже інтегральний показник становить 1,92. Низький рівень прибутковості досліджуваного підприємства за структурно-функціональним підходом обумовлений критичними показниками фінансової та

техніко-технологічної складових, що пояснюються високою сировинною залежністю виробничого процесу, значним ступенем зношеності необоротних активів підприємства. Найвище значення має інтелектуально-кадрова складова, що обумовлено наявністю висококваліфікованого персоналу на підприємстві, а також, достатньо високимі значення має політико-правова та інформаційна складові. Підсумовуючи проведений аналіз, робимо висновок, що ключовими напрямками підвищення прибутковості досліджуваного підприємства є заходи у сфері виробництва (зниження залежності від цін на сировину, модернізація виробництва) та у збутовій діяльності.

Але, високі тарифи та ціни на сировину є екзогенним фактором впливу на прибутковість діяльності підприємства, адже залежать в основному від кон'юктури ринку та політико-економічного становища в країні, тому керівництво не в змозі значно мінімізувати негативний вплив даного фактора. Враховуючи збитковість підприємства у 2018 році, оновлення зношених основних засобів потребує залучення коштів зовнішніх кредиторів, що, в свою чергу, ставить під загрозу подальше функціонування АТ «Дніпроазот», адже його основна діяльність, в основному, залежна від «некерованих» екзогенних факторів. Тому, робимо висновок, що найбільш пріоритетним та практичним напрямом підвищення прибутковості даного підприємства є розвиток логістики та удосконалення збутової діяльності (а саме пакувальних процесів на виробництві, мінімізація втрат під час транспортування продукції).

Почнемо з того, що майже 77% доходів підприємство отримує від реалізації мінерального добрива – карбаміду. Варто зазначити, що карбамід відвантажується або насипом у мінераловозах, або для роздрібною торгівлі в упакованому виді масою не більше 5 кг. Наразі все більшої популярності у хімічній промисловості набуває використання при транспортуванні мінеральних добрив м'яких контейнерів з поліпропіленової тканини, що мають назву «біг-беги». Конструктивно біг-бег має вигляд великого мішка зі стропами для підйому, але має велику кількість додаткових параметрів (додаткові люки, клапани або вставки). Їх популярність обумовлена дешевизною, простотою

виготовлення і використання. Загалом, це найбільш економічний варіант пакування багатотоннажних вантажів, що є актуальним для досліджуваного підприємства, адже дасть змогу зменшити їх фінансові втрати під час експорту товару та загалом розширити ринки збуту. Також, протягом 2018 року АТ «Дніпроазот» відбувалася реконструкція корпусу 1406 під ділянку з фасування та відвантажування карбаміду в біг-беги (при цьому від традиційних способів відвантаження карбаміду у вигляді насипу підприємство при не відмовляється). Загальний обсяг витрат 7 млн. грн. У 2019 році лінія з фасування почала роботу, але варто відмітити, що карбамід фасується у придбані біг-беги лише по 800 кг [59].

Тому, враховуючи простоту виготовлення, невисоку собівартість біг-бегів та наявність робочої лінії з фасування карбаміду у так звані «м'які контейнери» на даному підприємстві, пропонується введення власного виробництва біг-бегів. Другою пропозицією є введення біг-бегів з різною вантажопідйомністю (місткістю), а саме: 500 кг, 800 кг, 1000 кг, 1500 кг. Реалізація даних пропозицій дасть змогу поставляти мінеральні добрива (карбамід) в зручній тарі для споживачів, що, в свою чергу, призведе до розширення ринків збуту та в подальшому до підвищення прибутковості діяльності підприємства загалом.

3.2. Обґрунтування доцільності пропозицій щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

Почнемо з того, що незважаючи на довгу історію роботи АТ «Дніпроазот» на ринку, дане підприємство завжди поставляло лише насипний карбамід, що призводило до появи проблем, пов'язаних з транспортуванням мінерального добрива в так званих «мінераловозах». Адже, останнім часом «Укрзалізниця» функціонує вкрай погано та нестабільно, як наслідок мінеральні добрива доставляються до споживачів із запізненням та підприємства не можуть вчасно отримати назад порожні вагони. В свою чергу, через відсутність рухомого складу керівництво АТ «Дніпроазот» змушене зберігати карбамід на складах, а потім

нести додаткові витрати для підйому та відвантаження цієї продукції споживачам. Тому для подолання проблем із логістикою підприємство знайшло альтернативний варіант відвантаження карбаміду, а саме фасування та подальше транспортування карбаміду у м'які контейнери (біг-беги). Наразі відвантаження продукції в біг бегах проводиться в автотранспорт покупця або в напіввагони, тобто можливе використання іншого виду рухомого складу. Але, варто зазначити, що підприємство використовує придбані біг-беги, що, в свою чергу, призводить до існування певних ризиків, а саме: можливість отримати неякісний товар, недостатня кількість придбаних біг-бегів або їх надлишок (через нестабільність виробничого процесу цехів Карбамід-1 та Карбамід-2, що залежить від цін на природний газ).

Тому, пропонується введення власного виробництва м'яких контейнерів (біг-бег) для фасування та відвантаження карбаміду. Адже це дозволить контролювати весь виробничий процес та якість кінцевої продукції, забезпечувати відповідність кількості використовуваних біг-бегів існуючим обсягам виробництва карбаміду, а також, у разі надлишкової кількості біг-бегів підприємство може їх реалізувати на сторону. Важливо й те, що використання та фасування карбаміду в біг-беги власного виробництва дозволяє розширити можливості зберігання мінеральних добрив на підприємстві, адже для зберігання насипного карбаміду використовувалися лише штатні склади цехів Карбамід-1 та Карбамід-2. А у разі використання біг-бегів, можна зберігати товар на будь-якій відкритій площадці.

Наразі, запатентовано понад 2000 конструкцій м'яких контейнерів, але відрізняються вони тільки матеріалами, формами укріплень, кількості строп та додаткових вкладишів. Залежно від речовини, що буде розміщуватись в біг-бег, підбирається структура і відповідний матеріал із заданими властивостями для його виробництва. Також, при виборі варіанту конструкції біг-бегу враховують наступні фактори: місце та умови зберігання наповнених біг-бегів, особливості загрузки та розгрузки м'яких контейнерів [60].

На досліджуваному підприємстві в біг-беги розміщується карбамід

(мінеральне добриво), наповнені біг-беги зберігаються або на відкритій місцевості, або в складських приміщеннях. Тому, для АТ «Дніпроазот» доцільним є виробництво разових ламінованих поліпропіленових двостропних м'яких контейнерів зі внутрішнім поліетиленовим вкладишем, з відкритим верхом та глухим дном (типу «зірка»). Скорочено даний вид біг-бегів мають назву – МКР (м'які контейнери разові). Для наочного та більш детального розгляду зазначеної конструкції біг-бегу та його складових представлено рисунок 3.1 нижче.

Рисунок 3.1 – Елементи конструкції МКР

Джерело: складено автором на основі [61],[62]

Як бачимо, конструкція біг-бег являє собою великий прямокутний міцний мішок з двома вантажопідйомними елементами, що називаються стропами, які у даній конструкції біг-бегу є продовженням його тіла (корпусу). Також, стропи обв'язують манжетами (виробляються з ламінованого поліпропілену) для запобігання їх протирання. Адже вантажопідйомність біг-бегу даного типу становить від 0,5-2 т. Також, через наявність строп наповнений біг-бег можна переміщувати як на піддонах за допомогою навантажувача, так і краном. Всі вищеперераховані елементи з'єднані зв'язувальною стрічкою. Корпус біг-бега виробляється з ламінованої поліпропіленової тканини, що має високу чутливість до ультрафіолетового випромінювання. Адже при попаданні прямих сонячних

променів поліпропіленова тканина досить швидко втрачає свої властивості, тому при виробництві тканини додають спеціальні УФ-стабілізатори, що значно збільшують термін придатності контейнера. Додатково тканина проходить процес ламінації, що захищає наповнений біг-бег від забруднень та витоку вміст. Також, для ретельної герметизації вантажу всередині біг-бегу прикріплюється поліетиленовий вкладиш. Представлена на рис. 3.1 кишеня, що пришита збоку контейнера, слугує для зберігання відповідних документів із даними про вантаж, його одержувача та відправника.

Загалом, м'які контейнери біг-бег мають наступні переваги, що зображені на рисунку 3.2 нижче.

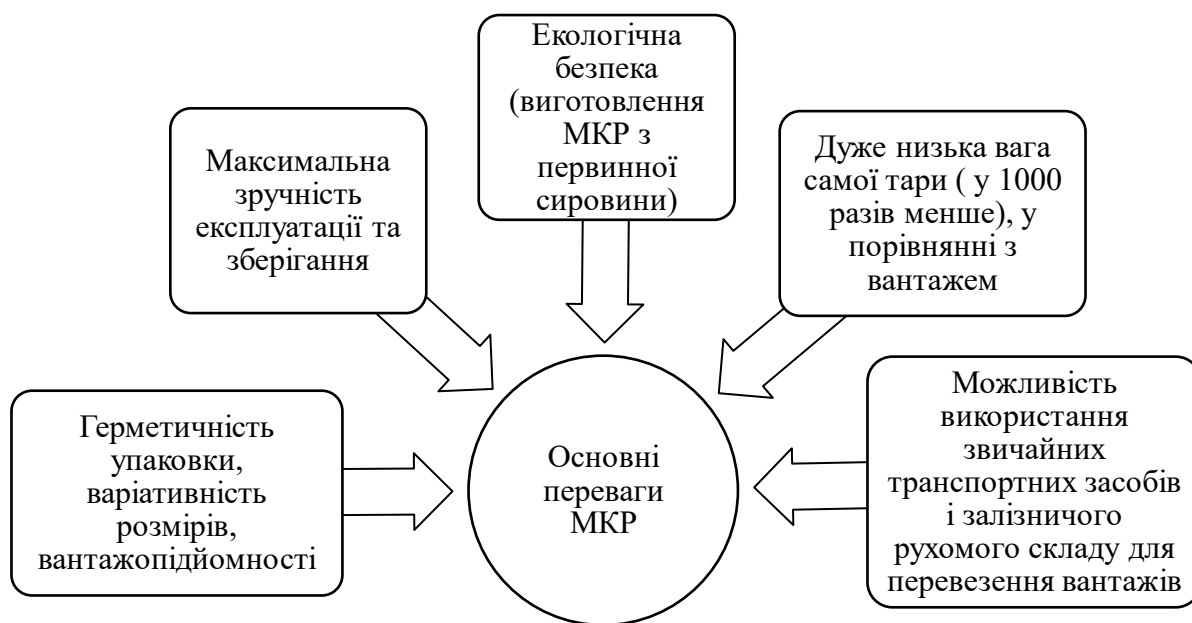

Рисунок 3.2 – Основні переваги використання МКР для перевезення мінеральних добрив (карбаміду)

Джерело: складено автором на основі [63], [64]

Організація процесу виробництва м'яких контейнерів планується за допомогою придбання наступного обладнання:

- машина для розкрою ламінованого поліпропіленового рукава (напівавтомат);
- машина для флексографічного друку заготовок біг-бегів;
- верстат для виготовлення вкладиша типу «пляшкове горлечко» в біг-бег (напівавтомат);

— промислова швейна машина для пошиття МКР (оверлок), для зшивання бічних стінок, дна з основою біг-бега, вкладишу з бічними стінками, а також додаткових елементів (кишеня для документів);

— прес для пакування готової продукції.

Варто зазначити, що у зв'язку із початком функціонування фасувального цеху карбаміду в МКР на досліджуваному підприємстві з кінця 2018 року, відповідне обладнання для запаювання поліетиленових вкладишів після наповнення біг-бегів та для фасування вантажу у біг-беги вже закуплене та введено в роботу [53]. Також, для власного виробництва біг-бегів планується закупка вже готової ламінованої поліпропіленової тканини та поліетиленового рукава, що необхідний для виготовлення вкладишу. Це обумовлено тим, що їх виробництво вимагає купівлі та застосування дорогого вузькоспеціалізованого обладнання та пошук відповідних висококваліфікованих спеціалістів, але, в той же час, собівартість та ціна вже готової тканини та поліетилену є невисокою.

Далі, розглянемо основні технологічні етапи виробництва двостропних МКР [65], [66], [67]:

1. *Підготовка ламінованої поліпропіленової тканини для пошиву МКР.* За допомогою верстату з автоматичною подачею ламінованого поліпропіленового рукава в зону різку здійснюється розкроювання рукаву на заготовки (бічні сторони біг-бегу зі стропами, дно ріжеться у вигляді зірки, дві манжети) відповідних розмірів майбутнього біг-бегу. Проріз поліпропіленової тканини проводиться ножами з ніхромового металу. Після натискання кнопки ножі в автоматичному режимі опускаються вниз і прорізають тканину, далі в автоматичному режимі піднімаються. Існує автоматична настройка параметрів (швидкість подачі, температура ножів, довжини різання і ін.).

2. *Нанесення логотипу підприємства-виробника на заготовки для біг-бегів.* Отримані заготовки майбутнього біг-бегу ручним способом подаються на автомат з нанесення флексографічного друку. Перед нанесенням логотипу поверхню заготовки біг-бега активують для кращого закріплення фарби за допомогою коронного розряду під дією пристрою, званого «коронатор». Далі в

зону друку заготовку біг-бега автоматично подається для запечатування, і друкований вал прокочується по ній, передаючи фарбу на тканину.

3. *Виготовлення поліетиленового вкладиша типу «пляшкове горлечко» для подальшого вишиття в біг-бег.* Поліетиленовий рукав автоматично подається в машину (верстат) для виробництва вкладишу типу «пляшкове горлечко» для біг-бега. Натисканням кнопки відбувається сварка поліетиленового рукава, нагрівальний елемент опускається за допомогою пневматичного приводу. На верстаті розташовані два рухомих нагрівальних U-образних елемента. За допомогою поперечного переміщення нагрівальних елементів виробляються вкладиші з необхідним діаметром горла (регулювання температури нагрівача регулюється оператором, в залежності від товщини плівки вибирається час нагрівання і температура).

4. *Пошив корпусу м'якого контейнеру, пришивання додаткових елементів та поліетиленового вкладишу.* Усі заготовки переміщують (ручною подачею) до стаціонарного швейного агрегату (оверлок), що прикріплений на робочий стіл, який йде в комплекті разом з електродвигуном і пристосуваннями для зручного ногоного управління. За допомогою використання оверлоку відбувається з'єднання та додаткове обшивання бічних і нижніх частин біг-бега. Далі, до бічних сторін (швів) готового корпусу біг-бега пришивається сформований раніше поліетиленовий вкладиш, а також пришивається кишеня для документів.

5. *Пакування готових біг-бегів.* Готові біг-беги спресовують за допомогою гідравлічного пресу та скріплюються поліпропіленовими стрічками. Для обв'язування використовуються відходи після заготівельного та швейного технологічного етапу виробництва.

Отже, як бачимо, власне виробництво та відвантаження карбаміду в біг-беги має наступні переваги:

— дає можливість споживачам отримувати продукцію в комфортній упаковці, яка, в свою чергу, забезпечує зберігання товару на середньо-проміжний термін (це є важливим для аграрного сектору України, що є основними споживачами карбаміду);

— здійснення транспортування наповнених біг-бегах є зручним та достатньо легким для завантаження в звичайні сільськогосподарські машини.

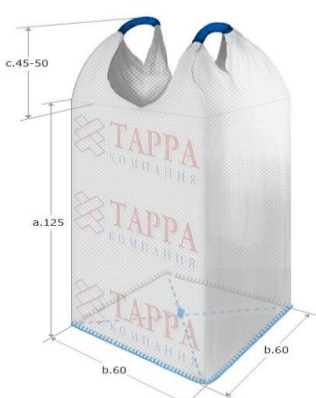
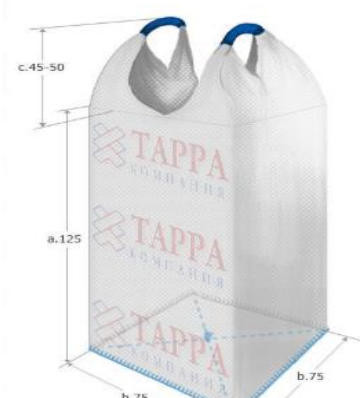
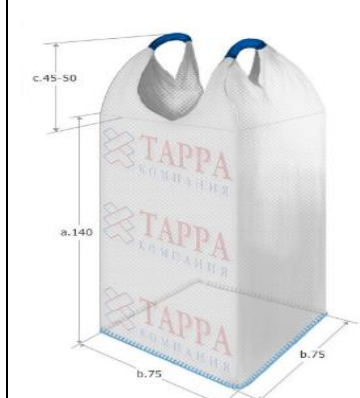
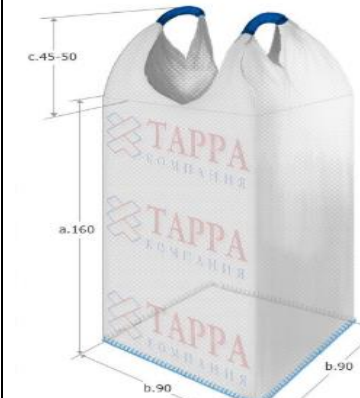
Варто зазначити, що вищезазначене обладнання для виробництва біг-бегів є універсальним, адже може здійснювати заготовки та пошиття біг-бегів різних розмірів та вантажопідйомності. Тому, другою пропозицією щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот» є введення та виробництво біг-бегів з різною вантажопідйомністю (а саме: 0,5 т; 0,8 т; 1 т; 1,5 т). В свою чергу, це сприятиме ще більшій присутності продукції «Дніпроазот» на українському ринку щодо реалізації карбаміду, адже наявність широкого діапазону розмірів біг-бегів та фасування в них карбаміду на дасть споживачам ще більш комфортні умови транспортування, завантаження та розвантаження наповнених біг-бегів. Також, виробництво великогабаритних біг-бегів (з вантажопідйомністю 1 та 1,5 т) є можливістю розширити реалізацію карбаміду закордон, адже висока герметичність та щільність корпусу біг-бега забезпечує надійне транспортування продукції залізничним транспортом або у напіввагонах.

Варто зазначати, кожен біг-бег, в залежності від індивідуальних характеристик мають власні умовні позначення. Для прикладу, візьмемо біг-бег місткістю 0,5 т, що виготовляються з одношарової поліпропіленової тканини із щільністю 110 г/м² та об'ємом 0,4 м³. В свою чергу, його умовне позначення виглядає наступним чином: МКР-0,4С2-0,5ППР, де [68]: аббревіатура МКР – м'який контейнер разовий; 0,4 – це об'єм завантаження біг-бега; С2 – кількість строп; 0,5 – вантажопідйомність біг-бегу; ППР – для його пошиття використовується одношарова поліпропіленова тканина.

Умовні позначення інших запропонованих розмірів та їх технічні характеристики представлені у таблиці 3.5 нижче.

Аналізуючи рис. 3.5, робимо висновок, що для забезпечення власного виробничого процесу запропонованих біг-бегів необхідно здійснити закупівлю ламінованих поліпропіленових рукавів із різною щільністю тканини (110 г/м², 140 г/м², 160 г/м²) [69].

Таблиця 3.5 – Технічна характеристика двостропових МКР різної вантажопідйомності

Умовні позначення біг-бегів		МКР-0,4С2-0,5ППР	МКР-0,7С2-0,8ППР	МКР-0,9С2-1ППР	МКР-1,3С2-1,5ППР
Схема					
Розмір, см		60 × 60 × 125	75 × 75 × 125	75 × 75 × 140	90 × 90 × 160
Місткість	Об'єм, м ³	0,4	0,7	0,9	1,3
	Вантажопідйомність, т	0,5	0,8	1	1,5
Щільність поліпропіленової тканини, г/м ²		110	140	140	160
Модифікації	Дно	глухе (типу «зірка»)	глухе (типу «зірка»)	глухе (типу «зірка»)	глухе (типу «зірка»)
	Верх	відкритий	відкритий	відкритий	відкритий
	Кількість шарів поліпропіленової тканини при пошитті	1	1	1	1

Джерело: складено автором на основі [69]

Також, планується забезпечення процесу пошиття кожного запропонованого біг-бегу окремими оверлоками (швейна машина для зшивання заготовок, прикріплення манжетів та поліетиленового вкладишу), адже даний технологічний етап є найбільш трудомістким.

Загальна площа цеху для виготовлення м'яких контейнерів (біг-бегів) становить 130,2 м², при цьому корисна площа цеху складає 52,1 м²,

Далі, з метою визначення потужності технологічної лінії біг-бегів в залежності від місткості необхідно дослідити ринок мінеральних добрив в Україні та попит на дану продукцію. Варто зазначити, що попит на мінеральні добрива азотної групи зростає з кожним роком. Для прикладу у 2018 році загальний попит на мінеральні добрива становить 1,042 млн. т, з яких 728,5 тис. т займають азотна група. Тенденція до зростання попиту обумовлена стагнацією тваринництва в Україні, що призводить до того, що аграрні підприємства надають перевагу мінеральним добривам.

Також, як вже зазначалося, вітчизняні хімічні підприємства знаходяться у сировинній залежності та здійснюють закупівлю природного газу (з Російської Федерації) за високою ціною, тому ціна продажу мінеральних добрив від національних виробників є значно вищою за ціни імпортової продукції. Виходячи з цього, з 2014 року були введені антидемпінгові заходи щодо російський виробників мінеральних добрив, а у 2019 році – ембарго на російські мінеральні добрива. Як наслідок, у 2018-2019 рр. у порівнянні з 2017 роком поставки карбаміду з-за кордону знизився на 94%, що, в свою чергу, призвело до того, що попит на вітчизняну продукцію значно зростає та ринок мінеральних добрив стає ще більш монополізованим.

Варто зазначити, що частка продукції (азотних добрив) АТ «Дніпроазот» на вітчизняному ринку займає близько 70%, тому планові обсяги виробництва карбаміду залежать від ринкового попиту. По-друге, у 2018 році підприємство завершило капітальний ремонт азотної групи цехів, що дозволяє нарощувати обсяги виробництва карбаміду.

Фактичний річний обсяг виробництва карбаміду на підприємстві за 2018

рік становить 260 442 т, але у 1-ий рік після введення пропозицій планується збільшення обсягу виробництва карбаміду на 57,4%, а саме до 410 000 т.

У таблиці 3.6 представлено плановий обсяг та частка відвантаженого карбаміду у біг-бегах та мінераловозах у 1-ий рік введення запропонованих пропозицій.

Таблиця 3.6 – Планові обсяги та частка відвантаженого карбаміду у біг-бегах та мінераловозах

Роки		1-ий рік
Річний випуск, т		410000
Обсяг відвантаження карбаміду, т	Біг-бег	235200
	Мінераловоз, упаковка (по 3 кг)	174800
Частка відвантаженого карбаміду, %	Біг-бег	57,4%
	Мінераловоз, упаковка (по 3 кг)	42,6%

Джерело: складено автором

Як бачимо, у перший рік після введення пропозицій у біг-беги планується відвантаження 235 200 т карбаміду, що становить 58% від його загального обсягу. В свою чергу, 43% від загального обсягу виробленого карбаміду будуть транспортуватись мінераловозами, адже для деяких споживачів даний спосіб відвантаження карбаміду залишається більш вигідним та традиційним. Але за рахунок швидкозростаючої популярності, надійності та легкості експлуатації біг-бегів перспективним є поступове збільшення їх частки в загальному обсязі відвантаженого карбаміду.

Використовуючи вищезазначену інформацію (табл. 3.6) маємо змогу визначити потужність технологічної лінії виробництва біг-бегів з різною вантажопідйомністю. Відповідні розрахунки представлені у таблиці 3.7 нижче.

Аналізуючи табл. 3.7, варто зазначити, що виробництво великогабаритних біг-бегів (1 т – 35%, 1,5 т – 20%) спрямоване на відвантажування карбаміду залізничним транспортом, що займає близько 60 % загальних перевезень продукції, а також через нарощування експорту продукції. Тому їх сумарна частка у загальному обсязі є більшою. Виробництво біг-бегу з вантажопідйомністю 0,8 т займає 35% від загального обсягу виробництва, що

обумовлено тим, що даний біг-бег є універсальним, адже є максимально зручним як при транспортуванні звичайним транспортом, так і при використанні залізничного транспорту.

Таблиця 3.7 – Планові показники потужності технологічної лінії виробництва біг-бегів з різною вантажопідйомністю

Біг-беги	Ємкість, т	Частка	Кількість, шт (1 рік)	Коефіцієнт розподілу непрямих витрат
МКР-0,4С2-0,5ППР	0,5	10%	24000	0,1
МКР-0,7С2-0,8ППР	0,8	35%	84000	0,35
МКР-0,9С2-1ППР2	1	35%	84000	0,35
МКР-1,3С2-1,5ППР2	1,5	20%	48000	0,2
Всього шт/рік			240000	

Джерело: складено автором

Річна потужність технологічної лінії виробництва біг-бегів становить 240 тис. штук, що забезпечить відвантажування 235,2 тис.т карбаміду.

Загалом, АТ «Дніпроазот» працює в тризмінному режимі під час вихідних та свят, але для власного виробництва біг-бегів доцільним є введення однозмінного режиму його роботи через високу потужність технологічної лінії, а саме у перший рік становить 82 шт/год, при цьому: МКР-0,4С2-0,5ППР (8 шт/год), МКР-0,7С2-0,8ППР (29 шт/год), МКР-0,9С2-1ППР (29 шт/год), МКР-1,3С2-1,5ППР (16 шт/год). В свою чергу, це дозволить розфасувати та відвантажити 19,6 т карбаміду на місяць.

Загалом, запропоновані пропозиції щодо підвищення прибутковості діяльності досліджуваного підприємства мають більше стратегічний характер, адже введення власного виробництва біг-бегів дає можливість зекономити кошти на їх купівлі зі сторони, а введення більш широкого діапазону розмірів біг-бегів удосконалює пакувальні процеси на виробництві шляхом скорочення транспортно-складських витрат, а також забезпечує ефективну доставку товару до споживачів. В свою чергу, відбувається розширення збуту продукції та експорту, адже введені види м'яких контейнерів є зручними для перевезень мінеральних добрив. Як наслідок, з'являється можливість поступово збільшувати доходні показники діяльності підприємства та забезпечити подальший перспективний розвиток підприємства загалом.

3.3. Розрахунок витрат на реалізацію запропонованих заходів з підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

Варто зазначити, що запропоновані вище пропозиції з підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот» пов'язані між собою, тому для розрахунку витрат першої пропозиції необхідно здійснити обрахунок та оцінку сумарних інвестицій, супровідних витрат, необхідних для введення власного виробництва біг-бегів. Виходячи з цього, для розрахунку витрат другої пропозиції необхідно розрахувати калькуляцію кожного запропонованого виду біг-бегу, а саме, з різною вантажопідйомністю.

По-перше, здійснимо розрахунок суми власних капіталовкладень, необхідних для купівлі виробничої лінії біг-бегів. Відповідна інформація надана у таблиці 3.8 нижче.

Таблиця 3.8 – Проектні інвестиції щодо введення власної виробничої лінії біг-бегів

Проектні затрати	Кільк., шт	Ціна (без ПДВ), грн/шт	Сума, грн
Автоматична лінія для розкрою поліпропіленового рукава Z -1300	1	318770,833	318770,833
Машина одностороннього друку з ручною подачей НУ7-103	1	294583,333	294583,333
Напіваавтоматичний верстат для виготовлення вкладишів «пляшкове горлечко» СПВ -2050	1	115082,5	115082,5
Оверлок NewLong DHR-6 (у комплект входить стіл)	6	29666,6667	178000
Прес для пакування готових біг-бегів ПВМ-604	1	236250	236250
Всього:			1 142 686,67

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Як бачимо, загальна сума проектних інвестицій становить 1 142 686,67 грн.

Далі, розрахуємо витрати сировини та матеріалів, що використовуються для виробництва загалом та окремо для кожного виду біг-бегу. Варто зазначити, що для виробництва біг-бегу використовуються лише три компоненти: поліпропіленова тканина, поліетилен та поліпропіленові нитки. Відповідні розрахунки представлені у таблиці 3.9 нижче.

Таблиця 3.9 – Витрати сировини та матеріалів для виробництва кожного виду біг-бегу

Умовне позначення біг-бегу	Сировина, матеріали	Одиниці виміру	Кількість сировини на 1 біг-бег	Ціна за сировину (грн/кг, грн/м ² , грн/м)	Витрати сировини на 1 біг-бег, грн	Витрати на річний обсяг виробництва біг-бегів, грн
МКР-0,4С2-0,5ППР	Поліпропіленова тканина (рукав) з щільністю 110 г/м ³ ,	кг	0,708	80	56,64	1359360
	Поліетиленовий рукав	м ²	3,36	2,99	10,05	241113,6
	Поліпропіленові нитки	м	122,4	0,05	5,81	139536
МКР-0,7С2-0,8ППР	Поліпропіленова тканина (рукав) з щільністю 140 г/м ³	кг	0,735	85	62,48	5247900
	Поліетиленовий рукав	м ²	4,3125	2,99	12,89	1083127,5
	Поліпропіленові нитки	м	132	0,05	6,27	526680
МКР-0,9С2-1ППР	Поліпропіленова тканина (рукав) з щільністю 140 г/м ³	кг	0,781	85	66,39	5576340
	Поліетиленовий рукав	м ²	4,76	2,99	14,24	1196149,5
	Поліпропіленові нитки	м	139,2	0,05	6,61	555408
МКР-1,3С2-1,5ППР	Поліпропіленова тканина (рукав) з щільністю 160 г/м ³	кг	0,90	90	81,09	3892320
	Поліетиленовий рукав	м ²	6,57	2,99	19,64	942926,4
	Поліпропіленові нитки	м	159,6	0,05	7,58	363888
Всього:						21 124 749

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Аналізуючи табл. 3.9, робимо висновок, що найбільша кількість сировини та матеріалів необхідні для виготовлення біг-бегу з вантажопідйомністю 1,5 т, що пояснюється його великою габаритністю. Сумарні витрати на сировину та

матеріали у перший рік становлять 21 124 749 грн.

У таблиці 3.10 представлена вартість використаної електроенергії під час виробництва біг-бегів. Варто зазначити, що виробничий процес здійснюється у одну зміну (по 8 годин).

Таблиця 3.10 – Витрати на електроенергію на технологічні цілі

Найменування обладнання	Потужність, кВт/год	Кількість, од.	Кількість робочих год/добу	Кількість робочих днів/місяць, дні	Місячна потреба електроенергії, кВт/міс	Річна потреба електроенергії, кВт/міс	Тариф	Місячні витрати на електроенергію, грн.	Річні витрати на електроенергію, грн.
Автоматична лінія для розкрою поліпропіленового рукава Z -1300	1	1	8	30,4	243,5	2922,2	1,64	398,64	4783,71
Машина одностороннього друку з ручною подачею НУ7-103	5,4	1	8	30,4	1315,1	15780,1	1,64	2152,67	25832,02
Напівавтоматичний верстат для виготовлення вкладишів «пляшкове горлечко» СПВ - 2050	2,1	1	8	30,4	511,4	6136,7	1,64	837,14	10045,78
Оверлок NewLong DHR-6	0,75	6	8	30,4	1095,8	13150,1	1,64	1793,89	21526,68
Прес для пакування готових біг-бегів ПВМ-604	7,5	1	8	30,4	1826,4	21916,8	1,64	2989,82	35877,8
Всього:								8172,16	98065,99

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Аналізуючи отримані розрахунки, варто зазначити про низьку потужність обладнання даної виробничої лінії та невисокий тариф на електроенергію, встановлений у Дніпропетровській області (1,64 грн/кВт), що, в свою чергу, обумовлює невеликі річні витрати на енергію у сумі 98 066 грн.

Далі, у таблиці 3.11 представлені витрати на оплату праці виробничого персоналу. Варто зазначити, що біг-беги виробляються протягом однієї зміни (8 год) та загалом фонд робочого часу підприємство становить у 2020 році 366 днів,

з них 11 днів святкові та 104 дні вихідні. Виробничий персонал підприємства працює за почасовою формою оплати праці. Доплати за роботу у святкові та вихідні дні розраховується шляхом добутку кількості робітників в зміні, кількості робочих годин на зміну (8 год), кількості святкових, вихідних днів (115 днів) та тарифної ставки для робітника відповідного розряду. Мінімальна тарифна ставка у 2020 році становить 28,31 грн. Компенсаційні виплати становлять 1,28% від тарифної заробітної плати робітників.

Таблиця 3.11 – Витрати на оплату праці виробничого персоналу

Професія	Кількість працівників в зміні	Тарифний розряд	Тарифний коефіцієнт	Тарифна ставка	Всього тарифний фонд, грн.	Доплати у святкові і вихідні дні, грн.	Фонд осн. та дод. ЗП, грн
Начальник зміни	1	5	1,23	34,82	101956,77	32035,60	133992,36
Оператор полу- та автоматичного обладнання	4	4	1,2	33,97	397880,06	125016,96	522897,02
Швея	6	3	1,11	31,42	552058,59	173461,03	725519,62
Різноробочий	5	1	1	28,31	414458,4	130226	544684,4
Контролер-наладчик обладнання	1	3	1,11	31,42	92009,76	28910,17	120919,94
Разом	17				1558363,58	489649,76	2048013,34
Компенсаційні виплати, грн							26214,57
Всього							2074227,91
Нарахування на заробітну плату, грн							456330,14

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Тепер, розрахуємо витрати на утримання та експлуатацію устаткування. Ремонтний персонал працює за відрядною формою оплати праці та не працює у святкові та вихідні дні, тому доплати у святкові та вихідні дні не розраховуються. Для розрахунку амортизаційних відрахувань використовується прямолінійний

метод. Відповідні розрахунки представлені у табл. 3.12, 3.13 нижче.

Таблиця 3.12 – Фонд оплати праці та нарахування ЄСВ ремонтного персоналу

Посада	Кількість працівників	Встановлений оклад, грн	Місячний фонд оплати праці, грн.	Річний фонд оплати праці, тис. грн.
Механік	2	5200	10400	124800
Слюсар	1	5000	5000	60000
Електрик	1	5100	5100	61200
Разом:				246 000
Компенсаційні виплати, грн				3148,8
Всього:				249 148,8
Нарахування на заробітну плату, грн				54 812,74

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Таблиця 3.13 – Розрахунок річних амортизаційних відрахувань

Обладнання	Кількість, шт	Ціна/шт (без ПДВ)	Термін експлуатації, роки	Норма амортизації	Вартість основних засобів, грн.	Річна сума амортизації, грн.
Автоматична лінія для розкрою поліпропіленового рукава Z - 1300	1	318770,83	7	0,14286	318770,83	45538,69
Машина одностороннього друку з ручною подачею НУ7-103	1	294583,33	6	0,16667	294583,33	49097,22
Напівавтоматичний верстат для виготовлення вкладишів «пляшкове горлечко» СПВ - 2050	1	115082,50	6	0,16667	115082,50	19180,42
Оверлок NewLong DHR-6 (у комплект входить стіл)	6	29666,67	5	0,20000	178000,00	35600,00
Прес для пакування готових біг-бегів ПВМ-604	1	236250,00	7	0,14286	236250,00	33750,00
Всього:						183 166,33

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Також, для узагальнення у таблиці 3.14 представлений кошторис витрат на утримання та експлуатація обладнання.

Таблиця 3.14 – Кошторис витрат на утримання та експлуатацію обладнання, (грн)

Витрати на експлуатацію та утримання обладнання:	546362,20
Основна і додаткова заробітна плата ремонтних працівників з обслуговування обладнання цеху	249148,8
Відрахування на соціальні заходи	54812,74
Амортизація виробничого обладнання цеху	183166,33
Витрати на проведення усіх видів ремонту (5% вартості всього обладнання цеху)	57134,33
Малоцінні та швидкозношувані предмети та інструменти (вартістю до 2500 грн) (обтирочні матеріали, мастило тощо)	2100

Джерело: створено автором на основі розрахунків

Далі, розрахуємо витрати на освітлення виробничого цеху. Перш за все, потрібно прорахувати необхідну кількість ламп за допомогою наступної формули:

$$N = (E \times S \times \kappa_z \times z) \div (\phi_l \times n \times \kappa), \quad (3.1)$$

де: E – нормативне освітлення (300 – 750); S – площа цеху, м²; κ_z – коефіцієнт запасу (1,3 – 1,8); z – коефіцієнт нерівномірності освітлення (1,1 – 1,15); ϕ_l – світловий потік; n – число ламп у світильнику (для світильників з люмінесцентними лампами); κ – коефіцієнт використання світлового потоку (0,89).

Отже, кількість ламп, яка необхідна для освітлення цеху по виробництву біг-бегів становить:

$$N = (500 \times 130,2 \times 1,6 \times 1,1) \div (12000 \times 1 \times 0,89) = 11 \text{ штук};$$

Варто зазначити, що потужність однієї лампи становить 550 Вт/год.

Розрахунок понесених витрат на освітлення представлений у таблиці 3.15.

Таблиця 3.15 – Витрати на освітлення цеху

Розрахунок витрат на освітлення	
Кількість ламп, шт	11
Загальна потужність ламп, кВт/год	5,904
Річне споживання, кВт/год	15282,16
Вартість 1 кВт/год	1,637
Вартість спожитої енергії на освітлення, грн	25016,9

Джерело: створено автором на основі розрахунків

Далі, використовуючи розраховані вище компоненти собівартості,

розрахуємо витрати другої пропозиції, а саме виробничу собівартість для річного обсягу у 1-ий плановий рік, а також річні витрати кожного запропонованого виду біг-бегів, що представлені у таблиці 3.16 нижче. Розподіл непрямих витрат для кожного виду м'якого контейнеру здійснювався шляхом добутку річного обсягу витрат відповідної статті на частку кожного виду у загальному обсязі біг-бегів. (див. табл. 3.7).

Таблиця 3.16 – Калькулювання собівартості біг-бегів із різною вантажопідйомністю та розрахунок загального обсягу витрат виробництва.

Стаття витрат	Річні витрати на виробництво кожного виду біг-бегу, грн				Витрати на річний обсяг виробництва (240 тис. шт), грн
	МКР-0,4С2-0,5ППР	МКР-0,7С2-0,8ППР	МКР-0,9С2-1ППР	МКР-1,3С2-1,5ППР	
Прямі витрати					
1. Сировина, матеріали	1740009,60	6857707,50	7327897,50	5199134,40	21124749,00
Непрямі витрати					
2. Електроенергія на технологічні цілі	9806,60	34323,10	34323,10	19613,20	98065,99
3. Фонд основної та додаткової зарплати виробничого персоналу	207422,79	725979,77	725979,77	414845,58	2074227,91
4. Нарахування на ФОП виробничого персоналу	45633,01	159715,55	159715,55	91266,03	456330,14
5. Витрати на утримання та експлуатацію обладнання:	54636,22	191226,77	191226,77	109272,44	546362,20
5.1. Амортизаційні відрахування виробничого обладнання	18316,63	64108,22	64108,22	36633,27	183166,33
6. Витрати на освітлення	2501,69	8755,92	8755,92	5003,38	25016,90
Собівартість	2060009,91	7977708,60	8447898,60	5839135,03	24324752,15

Джерело: створено автором на основі розрахунків

Далі, у таблиці 3.17 представлені обсяги витрат на виробництво одного біг-бегу з різною вантажопідйомністю.

Таблиця 3.17 – Розрахунок витрат на виробництво одного біг-бегу кожного виду

Показник	Умовні позначення біг-бегів			
	МКР-0,4С2-0,5ППР	МКР-0,7С2-0,8ППР	МКР-0,9С2-1ППР	МКР-1,3С2-1,5ППР
Річна собівартість біг-бегу, грн	2060009,91	7977708,60	8447898,60	5839135,03
Річний обсяг виробництва біг-бегів (1-ий рік)	24000	84000	84000	48000
Собівартість 1-єї штуки, грн	85,83	94,97	100,57	121,65

Джерело: створено автором на основі розрахунків

Отже, як бачимо, найбільші річні витрати на виробництво належать біг-бегам з вантажопідйомністю 0,8 та 1 т, адже їх частка від загального обсягу виробництва становить по 35% на кожний. Але найбільший рівень собівартості має біг-бег вантажопідйомністю 1,5 т (121,65 грн), що обумовлено тим, що для його виробництва використовується більша кількість сировини через його великі габарити, а також через його високу вантажопідйомність необхідно закуповувати більш дорогу сировину, а саме, поліпропіленову тканину з високою щільністю (160 г/м²).

3.4. Оцінка соціально-економічної ефективності запропонованих заходів щодо підвищення прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот»

Розрахувавши витрати на введення власного виробництва біг-бегів, доцільним є порівняння фактичних показників прибутковості діяльності підприємства з прогнозними значеннями, отриманими після впровадження вищезазначених пропозицій, а саме розрахувати їх соціально-економічний ефект, що представлений у табл. 3.18 нижче. Варто зазначити, що економічний ефект зміни чистого доходу від реалізації продукції представляє собою обсяг приросту фактичного річного випуску карбаміду у 2018 році та планового випуску у 1-ому році після введення пропозицій. Відповідна інформація щодо

ціни та собівартості 1 тонни карбаміду отримана на основі фінансової звітності підприємства за 2019 рік та методика розрахунку ефектів зміни чистого доходу та собівартості представлена у Додатку Б.

Розрахунок ефекту зміни чистого доходу здійснювався за наступною формулою 3.2:

$$\text{Ефект зміни ЧД} = (ПВ - \Phi B_{2018}) \times (\Pi_{1T} + C/V_{\text{біг-бегів}} \times P) \quad (3.2)$$

де: $ПВ$ – плановий випуск карбаміду у 1-ий рік після введення заходів, т; ΦB – фактичний випуск карбаміду у 2018 році, т; Π_{1T} – ціна за 1 тонну карбаміду, грн.; $C/V_{\text{біг-бегів}}$ – собівартість біг бега на 1 тонну карбаміду; P – рівень рентабельності.

$$\begin{aligned} \text{Ефект зміни ЧД} &= (410\,000 - 260\,442) \times (7414,62 + 162,64 \times 128,1\%) = \\ &= 1140076,20 \text{ (тис.грн)} \end{aligned}$$

Розрахунок ефекту зміни собівартості продукції здійснювався за наступною формулою 3.3:

$$\text{Ефект зміни с/в} = (ПВ - \Phi B_{2018}) \times C/V_{1T} + C/V_{\text{біг-бегів}}; \quad (3.3)$$

де: $ПВ$ – плановий випуск карбаміду у 1-ий рік після введення заходів, т; ΦB – фактичний випуск карбаміду у 2018 році, т; C/V_{1T} – собівартість 1 тонни карбаміду, грн.; $C/V_{\text{біг-бегів}}$ – загальна собівартість усіх біг-бегів, грн (табл. 3.16).

$$\begin{aligned} \text{Ефект зміни с/в} &= (410000 - 260\,442) \times 5788,15 + 24324752,15 = 889\,989,23 \\ &\text{(тис.грн)} \end{aligned}$$

Аналізуючи табл. 3.18, робимо висновок, що збільшення річного обсягу реалізованого карбаміду до 410 тис. тонн та зростання чистого доходу на 1140076,20 тис. грн обумовлено тим, що запропоновані заходи, а саме висока герметичність та низька вага самої тари, можливість відвантаження великотоннажного вантажу у звичайний транспорт, можливість довгого зберігання продукції у біг-бегах на будь-якій площадці, дають змогу вирішити ключові проблеми, з якими стикаються споживачі при транспортуванні продукції та мінімізувати їх кошти при розгрузці та загрузці вантажу в запропонованому м'якому контейнері (адже 45% карбаміду відвантажується в автотранспорт покупця або в напіввагони, тобто самовивозом). Як наслідок,

валовий прибуток підприємства зростає до 936 163 тис. грн (на 36,5%).

Таблиця 3.18 – Економічний ефект від введення запропонованих пропозицій, (тис. грн)

Показник	2018	1-ий рік після введення пропозицій	
		Ефект від пропозицій	Планове значення
Чистий дохід від реалізації, тис.грн.	3 932 464	1140076,20	5 072 540
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	3 246 393	889989,23	4 136 382
Валовий прибуток	686 071	250092,23	936 163
Інші операційні доходи	48 774	-	48 774
Адміністративні витрати	232 894	-	232 894
Витрати на збут	210 360	-	210 360
Інші операційні витрати	965 928	-	965 928
Фінансовий результат від операційної діяльності	-674 337	250092,23	-424 245
Інші фінансові доходи	6 680	-	6 680
Інші доходи	1 936	-	1 936
Фінансові витрати	99 883	-	99 883
Фінансовий результат до оподаткування	-765 604	250092,23	-515 512
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2 305	-	-
Чистий прибуток	-767 909	250092,23	-515 512

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Для наочності зобразимо на рис. 3.3 нижче економічний ефект зміни чистого доходу, собівартості та валового прибутку від запропонованих заходів.

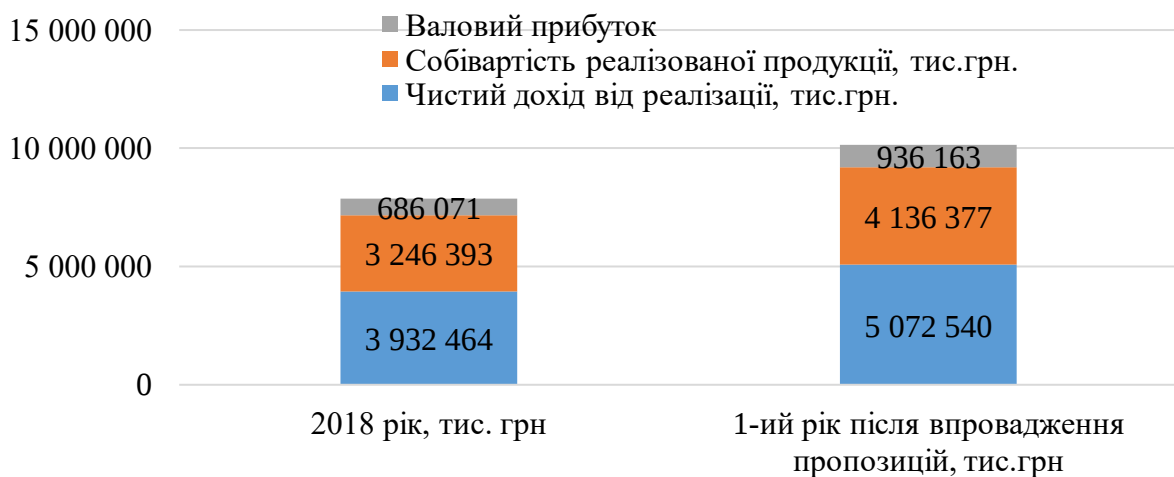

Рисунок 3.3 – Економічний ефект запроваджених заходів зростання чистого доходу від реалізації продукції, собівартості та валового прибутку АТ «Дніпроазот»

Джерело: складено автором на основі табл. 3.18

Аналізуючи табл. 3.18 та рис. 3.3, бачимо, що темпи приросту чистого доходу від реалізації (28,99%) перевищують темпи приросту собівартості

продукції (27,4%), що є позитивною тенденцією для підприємства.

Для розгляду розрахованого ефекту у розрізі підвищення чистого прибутку діяльності АТ «Дніпроазот» сформовано рис. 3.4 нижче.

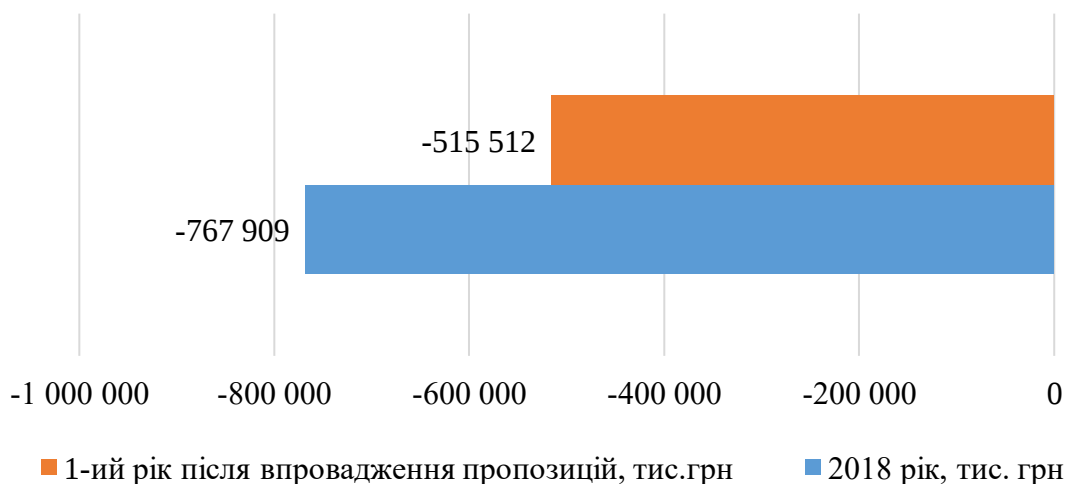

Рисунок 3.4 – Економічний ефект від впровадження заходів у розрізі підвищення чистого прибутку АТ «Дніпроазот»

Джерело: складено автором на основі табл. 3.18

Аналізуючи рис. 3.4, робимо висновок, що у зв'язку зі введенням пропозицій у 1-ий рік підприємство залишається збитковим, але має позитивну тенденцію до змін, а саме обсяг чистого збитку зменшився на 32,9%, а саме на 252 397 тис. грн. Це обумовлено тим, що запропоновані заходи мають більш стратегічний характер, аніж оперативний. Адже, незважаючи на зростання чистого доходу, рівень собівартості продукції продовжує займати більше 75% операційних витрат. Тому введені пропозиції спрямовані на підвищення попиту на мінеральні добрива (карбамід) шляхом удосконалення пакувальних процесів та взаємодії зі споживачами даної продукції.

Для більш детального розгляду соціально-економічного ефекту від впровадження заходів та визначення рівня їх продуктивності порівняємо фактичні та прогнозні показники рентабельності на рис. 3.5 нижче.

У зв'язку зі введеними пропозиціями рентабельність продукції зросла з 21,1% до 21,9%, рентабельність продажу за видовим прибутком – з 17,4% до 18,0%, в свою чергу, рентабельність активів, власного капіталу мають від'ємні значення, але мають позитивну тенденцію до змін.

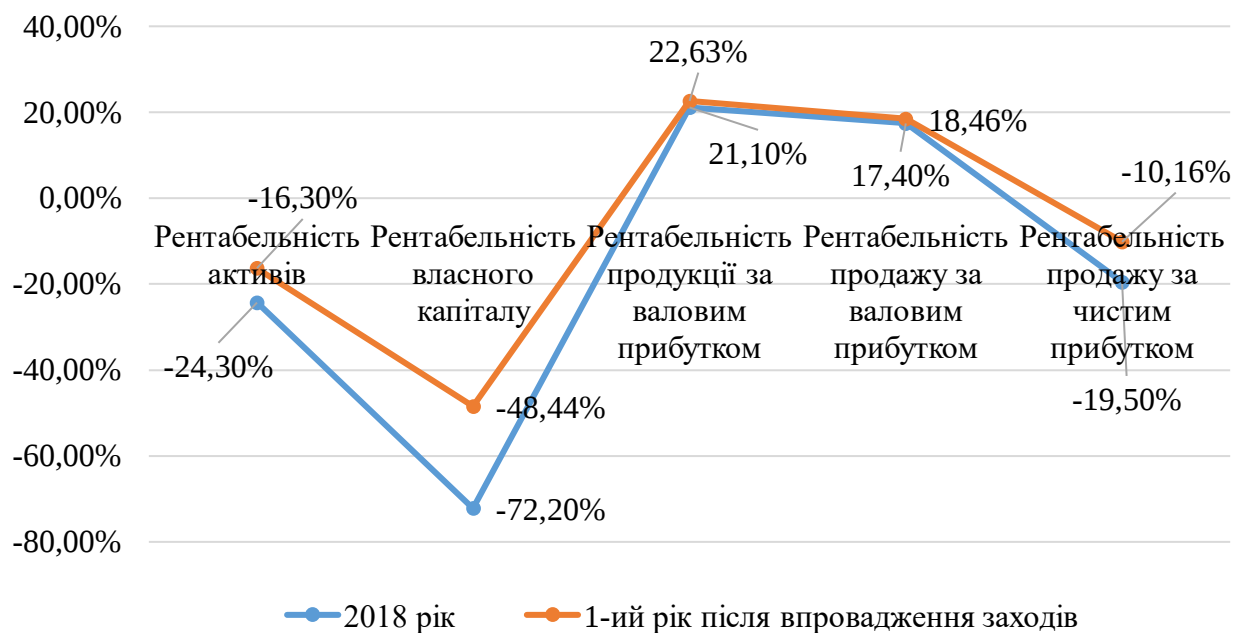

Рисунок 3.5 – Фактичні та прогнозні показники рентабельності після впровадження заходів

Джерело: складено автором на основі табл. 3.18

Для визначення ефективності впровадження другої пропозиції (введення різних видів біг-бегів) здійснимо порівняння собівартості біг-бега власного виробництва з середніми цінами продажу біг-бегів, що встановлені основними виробниками на вітчизняному ринку. Відповідна інформація представлена на рис. 3.6 нижче.

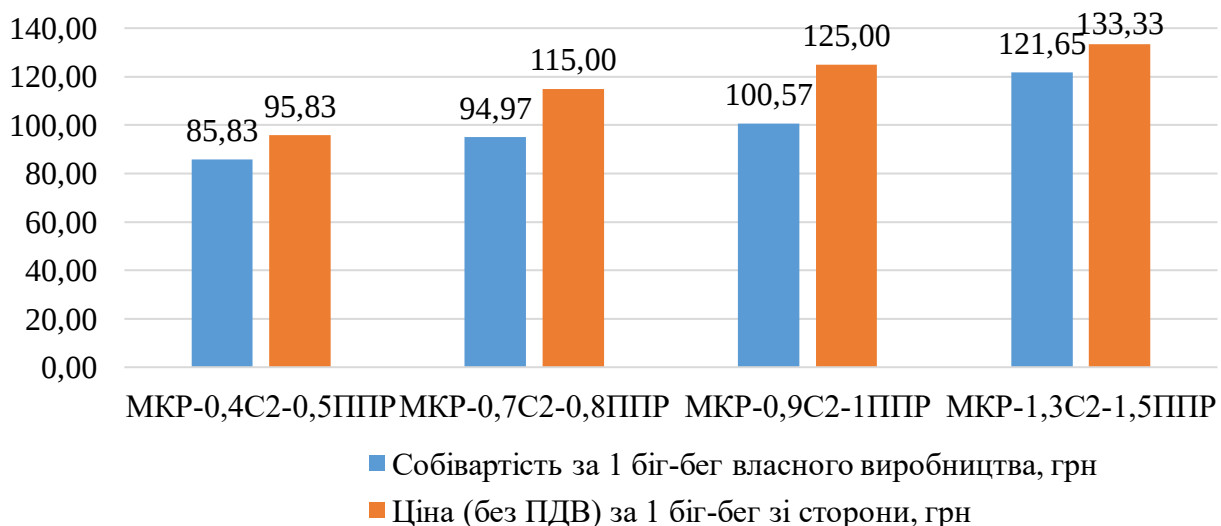

Рисунок 3.6 – Обсяги собівартості одного біг-бега власного виробництва у порівнянні з цінами продажу біг-бегів зі сторони, грн

Джерело: складено автором

Отже, отриманий обсяг собівартості кожного біг-бега є значно меншим за рівень ціни продажу зі сторони, що підтверджує те, що виробництво власних біг-бегів є економічно вигідним, а розширення діапазону їх розмірів дасть змогу покращити транспортування продукції та налагодити взаємодію із споживачами, адже наявність біг-бегів з різною вантажомісткістю дозволяє споживачам транспортувати продукцію в комфортних умовах та в необхідному обсязі.

Висновки до розділу 3

У даному розділі було розглянуто та виявлено основні фактори, що впливають на досліджуване підприємство, а саме: висока залежність від кон'юктури ринку, цін на імпорту сировину, недосконалість вітчизняного фондового ринку та нестабільна ситуація в країні. Виходячи з цього, основними напрямками підвищення прибутковості підприємства є удосконалення управління персоналом, зниження сировинної залежності виробного процесу, покращення логістики та збутової діяльності, розвиток наявної технологічної бази.

Враховуючи специфіку виробництва, господарсько-правові засади та наявні проблеми на підприємстві було запропоновано введення власного виробництва двостропових поліпропіленових біг-бегів з поліетиленовим вкладишем, що є допоміжним підрозділом для покращення реалізації карбаміду. Другою пропозицією є впровадження різних видів біг-бегів, а саме з різною вантажопідомністю, а саме: 0,5 т, 0,8 т, 1 т, 1,5 т. Доцільність пропозиції пояснюється простою виробничого процесу та невисокою собівартістю.

Далі, було розраховано загальні витрати на впровадження пропозицій. Проектні інвестиції становлять 1 142 686,67 грн. В свою чергу, отримана собівартість кожного виду біг-бега становить: 85,83 грн/шт (0,5 т); 94,97 грн/шт (0,8 т); 100,57 грн/шт (1 т), 121,65 грн/ шт (1,5 т).

Оцінивши соціально-економічний ефект розроблених пропозицій, робимо висновок, що вони є економічно доцільними, адже темпи приросту чистого

доходу від реалізації, собівартості та валового прибутку мають позитивні значення. Також, у перший рік після введення пропозицій підприємство зменшило чистий збиток на 33%. Як наслідок, показники рентабельності мають тенденцію зростання. Соціальний ефект введених пропозицій проявляється в екологічності матеріалів, що використовуються для виробництва біг-бегів, як наслідок, підприємство має змогу удосконалити процес утилізації відходів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті здійснення дипломної роботи було обґрунтовано основні напрями зростання прибутковості діяльності АТ «Дніпроазот». В ході проведення даного дослідження було виконано наступні завдання:

— Досліджено економічну сутність поняття прибутковості діяльності підприємства та проаналізовано велику кількість теоретичних трактувань даного поняття. Виходячи з цього, визначено що прибутковість – це певний стан підприємства, в якому поєднується здатність отримати позитивний ефект від здійсненої діяльності та здатність ефективно відтворювати вкладені ресурси. Тобто, економічну сутність поняття прибутковості діяльності характеризують дві інші економічні категорії, а саме: прибуток та рентабельність. В свою чергу, прибуток є неоднозначним показником, що являє собою величину перевищення отриманого доходу від реалізації продукції над витратами виробництва. Було визначено три підходи до визначення сутності поняття прибутку: виробничий, кон'юктурно-збутовий та диференційований. Як наслідок, прибуток є різнобічним показником, визначення якого можуть трактуватися в залежності від сфер його прояву, формування, використання та розподілу. В свою чергу, рентабельністю є якісним, вартісним та відносним показником, який найбільш точно охарактеризовує ефективність діяльності підприємства.

— Визначено велику кількість факторів впливу на рівень прибутковості діяльності підприємства, а саме: екзогенні та ендогенні. В свою чергу, ендогенні фактори містять в собі організаційно-управлінські, позавиробничі та виробничі, а екзогенні – політико-правові, фактори ринкової кон'юктури та зовнішньо-економічного середовища. Також виявлено резерви підвищення прибутковості діяльності підприємства за рахунок збільшення обсягів виробництва, реалізації продукції та її оптимізація, скорочення обсягу собівартості продукції, підвищення цін реалізованої продукції або удосконалення ефективності управління діючого персоналу.

— Обґрунтовано та досліджено систему показників щодо оцінювання

прибутковості, а саме різні види прибутку (за порядком його розрахунку) та показники рентабельності. Також розглянуто різні методичні підходи до оцінки прибутковості та сформовано базові етапи, необхідні для аналізу прибутковості підприємства.

— Проаналізувавши господарсько-правові засади підприємства, робимо висновок, що АТ «Дніпроазот» входить до основних підприємств хімічного та є монополістом по виробництву рідкого хлору для очищення стічних вод. До основних видів продукції відносяться: мінеральні добрива (карбамід), азотні сполуки, продукція основної хімії та товари народного споживання. Організаційна структура підприємства характеризується високо розвиненою інфраструктурою, що містить в собі велику кількість допоміжних підрозділів. Незважаючи на збитовість підприємства у 2018 році, АТ «Дніпроазот» являється одним із найбільш фінансово стабільних підприємств, що має значну частку на вітчизняному ринку.

— Проведений аналіз економічної діяльності підприємства свідчить про те, що у 2017 році більшість показників його поточного стану характеризуються значними темпами зростання (зокрема: різке зростання фондівіддачі та спад фондомісткості, збільшення чистого доходу майже у 10 разів), а у 2018 році виявлено ряд показників, що мають негативну тенденцію до змін, а саме: висока зношеність основних засобів (більше 70%), масове скорочення промислов-виробничого персоналу внаслідок простою виробництва, зменшення чистого доходу від реалізації у 2 рази через катастрофічно високі ціни на природний газ, показники платоспроможності та ліквідності призвела до зростання фінансової залежності від зовнішніх кредиторів. Але варто зазначити, що рівень кваліфікації наявного персоналу на підприємстві є дуже високим.

— Оцінено рівень прибутковості діяльності підприємства, що свідчить про критичні значення показників рентабельності, що пояснюються збитковістю підприємства у 2018 році. Негативний фінансовий результат підприємства у 2018 році пояснюється тим, що його виробнича діяльність залежна від цін на імпортовану сировину (а саме на природний газ), які внаслідок нестабільного політичного

становища в країні значно зростають. Варто зазначити, що у 2018 році на капітальний ремонт та придбання австрійського агрегату для удосконалення виробного процесу карбаміду було витрачено велику кількість коштів, в свою чергу, при тодішніх цінах на природний газ підприємство не мало достатньо оборотних коштів для здійснювання беззбиткової діяльності. Тому було прийнято рішення про введення простою підприємства на півроку, що призвело до отримання низьких фінансових результатів.

— Проведений кореляційно-регресійний аналіз діяльності АТ «Дніпроазот» свідчить про існування високої тісноти зв'язку між чистим доходом від реалізації та витратами на збут, в свою чергу, взаємодія чистого доходу із адміністративними витратами є помірною.

— Визначено ключові фактори впливу на рівень прибутковості та наявні проблеми на підприємстві. Сформовано основні напрями підвищення прибутковості підприємства, що пов'язані із сферою виробництва, управлінням персоналом, логістичним розвитком та модернізацією виробництва. Також, було проведено структурно-функціональний рівень прибутковості, за яким інтегральний показник прибутковості становить 1,92. Найбільш слабкими складовими за даним аналізом є фінансова та техніко-технологічна. Як наслідок, це засвідчило про необхідність впровадження заходів саме у сфері виробництва, логістичному розвитку та збутовій діяльності.

— Обґрунтовано економічну доцільність запропонованих заходів підвищення прибутковості АТ «Дніпроазот». У зв'язку з тим, що найбільшим вплив на діяльність підприємства має рівень цін та тарифів на сировину, але даний фактор є екзогенним, тому керівництво не має змоги значно зменшити даного фактору. Тому було запропонована введення власного виробництва двостропових поліпропіленових біг-бегів задля удосконалення процесу відвантаження продукції та мінімізувати складські витрати. Другою пропозицією є введення різних видів біг-бегів, а саме з різною вантажопідйомністю (0,5 т, 0,8 т, 1 т, 1,5 т), що дає можливість транспортувати продукцію в оптимальному обсязі для споживача.

— Розраховано основні витрати на купівлю обладнання, необхідного для введення власного виробництва. Варто зазначити, що у 2018 році підприємство ввели в дію фасувальний цех карбаміду в біг-бег по 800 кг, що, в свою чергу, скорочує інвестиційні витрати на суму купівлі необхідного обладнання для фасування продукції в м'який контейнер. Також, розраховано калькуляцію собівартості кожного виду біг-бегу: 85,83 грн/шт (МКР-0,4С2-0,5ППР), 94,97 грн/шт (МКР-0,7С2-0,8ППР), 100,57 грн/шт (МКР-0,9С2-1ППР), 121,65 грн/ шт (МКР-1,3С2-1,5ППР).

— Проведено оцінювання соціально-економічної ефективності впроваджених заходів щодо підвищення АТ «Дніпроазот», що свідчить про існування тенденції до зниження чистого збитку підприємства, а саме у перший рік у обсязі 252 397 тис. грн та позитивні темпи приросту показників рентабельності активів, власного капіталу, продажу та продукції. Обрані та впроваджені пропозиції удосконалюють процес відвантаження карбаміду та взаємодію зі споживачами, як наслідок, обсяги реалізованого карбаміду зростають, що забезпечує подальший розвиток підприємства. Соціальний аспект впроваджених заходів обумовлений екологічністю запропонованого виду біг-бега.

Тобто, запропоновані заходи позитивно впливають на поточний стан та прибутковість діяльності АТ «Дніпроазот» та є економічно доцільними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаватюк Л. С., Дармограй Н.В., Хімійчук Г.М. Прибутковість українських підприємств: реалії сьогодення. *Молодий вчений*. 2016. №1. С. 40–43.
2. Вахович І. М., Волинчук Ю.В. Основні питання управління фінансово-економічними результатами підприємства. *Економічний форум*. 2015. № 3. С. 275-279.
3. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В.С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. *Економіка та управління підприємствами*. 2016. №3. С. 189–191.
4. Історія економічних учень: підручник: За ред. В.Д. Базилевича. 2-ге вид., випр. К.: Знання. 2005. 567 с.
5. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. 6-е изд., перераб. и доп. М.: ИНФРАМ, 2012.
6. Мелень О.В., Холондач Ю.Ю. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2015. № 25 (1134). С. 123-126.
7. Огійчук М. Ф. Суть прибутку та підходи до методики його визначення. *Економіка АПК*. 2009. № 6. С. 31–45.
8. Савіцький А. В. Сутнісно-змістовне трактування поняття "прибутковість підприємства" та специфіка управлінських рішень щодо її підвищення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. №1. С. 21–24.
9. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. К. : Вища школа. 2003. С. 90.
10. Плаксієнко В.Я., Дацій О.І. Методика визначення фінансових результатів та відображення їх в обліку. *Облік і фінанси АПК*. 2009. № 2. С. 16–21.

11. Орехова А. І., Костюченко А.І. Економічна сутність категорії прибуток. *Інноваційна економіка*. 2013. №45. С. 313–316.
12. Економічний словник-довідник: За ред. д.е.н., проф. Мочерного С.В. К.: Феміна, 1995. 324 с.
13. Гайбура Ю.А., Загнітко Л.А. Прибутковість підприємства: поняття, фактори, резерви. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. №9. С. 90–100.
14. Шафорост Я. П. Сутність прибутку як економічної категорії: історичний аспект. *Наукові праці НДФІ*. 2011. №54. С. 155–158.
15. Антонюк Р.Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. 2012. № 126. С. 50–55.
16. Хмелевський О. В. Оцінка якості прибутковості в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств машинобудування. *Економіст*. 2008. №3. С.50-53.
17. Рябенков О.В., Васильєва Т.А. Фінансовий контролінг як інструмент управління економічними процесам на підприємстві. *Вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 1(36). С. 84–90.
18. Висока О. Є. Економічна сутність прибутку та концепції його формування *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2015. №17. С. 2–8.
19. Шафорост Я. П. Прибуток як центральна категорія в економіці підприємства. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2011. №1. С. 173–175.
20. Власенко Т. Ю., Стародубцева Т.Ю. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. *Молодий вчений*. 2018. №12. С. 256–259.
21. Іванець Н. І. Прибутковість підприємства як основний показник ефективності його діяльності. *Журнал Науковий огляд*. 2017. №35. С. 6–8.
22. Єпіфанова І. Ю., Бальзан М.В. Перспективи економічного зростання промислових підприємств. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. № 4. С. 327-331.

23. Кучер Л.Ю. Науково-теоретичні основи формування прибутку підприємства. *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2010. № 1. с. 82-89.
24. Мельник Л. Л. Теоретико-практичні засади дослідження прибутковості сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2016. №5. С. 32–36.
25. Джеджула В. В, Єпіфанова В.В. Фактори впливу на формування прибутку підприємств. *Modern Economics*. 2019. №14. С. 81–86.
26. Тітов М. В. Моделювання ефективності використання активів підприємства на основі методології розв'язання зворотних задач. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. №11. С. 32-41.
27. Свірідова С. С., Пожар О.О. Оцінка факторів впливу на рентабельність підприємства. *Young Scientist*. 2014. №11. С. 93–94.
28. Кучерява А. І. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2015. №40. С. 39–40.
29. Воловельская И. В., Цапко А., Кушнирик А. Влияние факторов внешней и внутренней среды на эффективность работы предприятий. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. №60. С. 129–131.
30. Мироседи С.А., Мироседи Т.Г., Веремеева Ю.С. Факторы и резервы увеличения прибыли предприятия. *Символ науки*. 2016. №5. С. 161-165
31. Доладов К. Ю., Гасонова К.Ю. Факторы, влияющие на величину прибыли предприятия. *Экономика, менеджмент, маркетинг*. 2018. С. 7–15.
32. Демчук О.В., Арефьева С.Г. Прибыль и рентабельность предприятия: сущность, показатели и пути повышения. *Проблемы экономики и менеджмента*. 2015. № 8 (48). С. 6-9.
33. Еланцев С.В. Управление доходами, расходами и прибылью корпорации. *Вестник Шадринского государственного педагогического университета*. 2015. №1 (25). С. 103-108.
34. Гаватюк Л. С., Перегіняк Н.М. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання. *Економіка і*

суспільство. 2017. №9. С. 363–365.

35. Бершадська І. І., Макалюк І. В. Фактори та резерви підвищення прибутковості на підприємстві. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. 2017. №19. С. 161–164.

36. Гавалешко С. В. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення. *Економікс*. 2012. № 10. URL: www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/10_106158.doc.htm (дата звернення 21.11.2019)

37. Іванюта С. М. Антикризове управління : навч. посібн. К. : Центр учбової літератури. 2007. URL: <http://www.twirpx.com/file/605994/>. (дата звернення 21.11.2019)

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” (Наказ МФУ №87 від 31.03.1999 р.) Зі змінами та доповненнями. URL: www.ligazakon.ua (дата звернення: 22.11.2019)

39. Аналіз рентабельності продукції. URL: http://om.net.ua/6/6_5/6_5486_tema-analiz-rentabelnosti-produktsii.html (дата звернення: 23.11.2019)

40. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Методика оцінювання прибутковості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. №12. С. 253.

41. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник. - Москва : Инфра. 2017. 278 с.

42. Шеремет А. Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учебник Москва : ИНФРА, 2018. 372 с.

43. Гарнов А. П. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: НИЦ ИНФРА-М. 2016. 365 с.

44. Мельник М. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия. Москва: ИД "ФОРУМ": ИНФРА-М, 2018. 208 с.

45. Живко З. Б. Аналіз типових підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2014. №1. С. 129–130.

46. Офіційний сайт АТ «Дніпроазот». URL: <http://www.azot.com.ua> (дата звернення 18.01.2020)

47. Статут АТ «Дніпроазот» за 2018 рік. URL: <http://www.azot.com.ua/files/filemanager/files/Corporate/Statute%202018.pdf> (дата звернення 18.01.2020)
48. Положення про Наглядову Раду АТ «Дніпроазот» 2018 рік. URL: <http://www.azot.com.ua/files/filemanager/files/Corporate/Regulations%20for%20the%20Supervisory%20Board%202018.pdf> (дата звернення 18.01.2020)
49. Положення про Загальні збори АТ «Дніпроазот» 2018 рік. URL: <http://www.azot.com.ua/files/filemanager/files/Corporate/Regulations%20for%20the%20General%20Shareholders%20Meeting%202018.pdf> (дата звернення 18.01.2020)
50. Консолідований звіт про управління АТ «Дніпроазот» 2018 рік. URL: <http://www.azot.com.ua/files/filemanager/files/Corporate/zvit-k-2018.pdf> (дата звернення 18.01.2020)
51. Внесення мінеральних та органічних добрив за 1990-2017 рр. Офіційний сайт Державної служби Статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/vmod/vmod1990-2017_u.zip (дата звернення 20.01.2020)
52. Ляховська О. В. Виробники мінеральних добрив в Україні: проблеми та перспективи їх діяльності. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С. 181–184.
53. Річна інформація емітента цінних паперів (річна звітність) за 2018 рік. URL: http://www.azot.com.ua/files/filemanager/files/Corporate/05761620_2018.pdf (дата звернення 20.01.2020)
54. Річна інформація емітента цінних паперів за 2016 рік. URL: http://www.azot.com.ua/files/filemanager/files/Corporate/05761620_2016.pdf (дата звернення 20.01.2020)
55. Річна інформація емітента цінних паперів (річна звітність) за 2017 рік. URL: http://www.azot.com.ua/files/filemanager/files/Corporate/05761620_2017.pdf (дата звернення 20.01.2020)
56. Эконометрика. Шкала Чеддока. URL: <https://ekonometrik.ru> (дата звернення 20.03.2020)
57. Ткаченко А. М., Резніков О. Л. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Вісник економічної науки України. 2010. №1. С. 101–106.

58. Козаченко Г.В., Пономарьов О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. Київ, Лібра, 2003. 280 с.

59. Для удобства аграриев «ДНЕПРАЗОТ» освоил участок фасовки карбамида. Профсоюзный комитет. URL: <http://azot.dp.ua/> (дата звернення 20.03.2020)

60. Контейнер мягкий полипропиленовый Биг Бег. URL: https://kittrade.com.ua/?page=articles/article_big-beg (дата звернення 22.03.2020)

61. Мягкие контейнеры от производителя UkrBag. URL: <https://ukrbag.com.ua/catalogue/big-beg-polipropilenovu-dvuhstropnuu> (дата звернення 23.03.2020)

62. Полипропиленовые контейнеры Биг Бег. URL: <http://www.l-pack.lv/ru/big-bag/> (дата звернення 23.03.2020)

63. Продукция компании ООО «Делис-Проф». Биг-беги. URL: <http://www.delis-prof.com/produkcia.php> (дата звернення 24.03.2020)

64. Компания "ВИАЛ": мешки полипропиленовые, биг беги и мешкозашивочное оборудование. URL: <https://vialplus.com.ua/category/big-begi-mkr/> (дата звернення 24.03.2020)

65. Производственный цикл по изготовлению мягких контейнеров. URL: <https://www.chempack.ru/ru/about/quality.php> (дата звернення 24.03.2020)

66. Производство Биг-Бегов. URL: <http://zahidprompak.com.ua/334/> (дата звернення 24.03.2020)

67. Линия по производству биг-бегов. URL: <https://www.hao-yu.com.tw/rus/application/jumbo-bags.htm> (дата звернення 24.03.2020)

68. Условное обозначение биг- бегов. URL: <https://u-tara.com/index.php/product/big-beg> (дата звернення 24.03.2020)

69. Характеристики двухсторонних биг-бэгов. URL: https://tarra.ru/big-begi_myagkie_konteynery_mkr_d (дата звернення 24.03.2020)

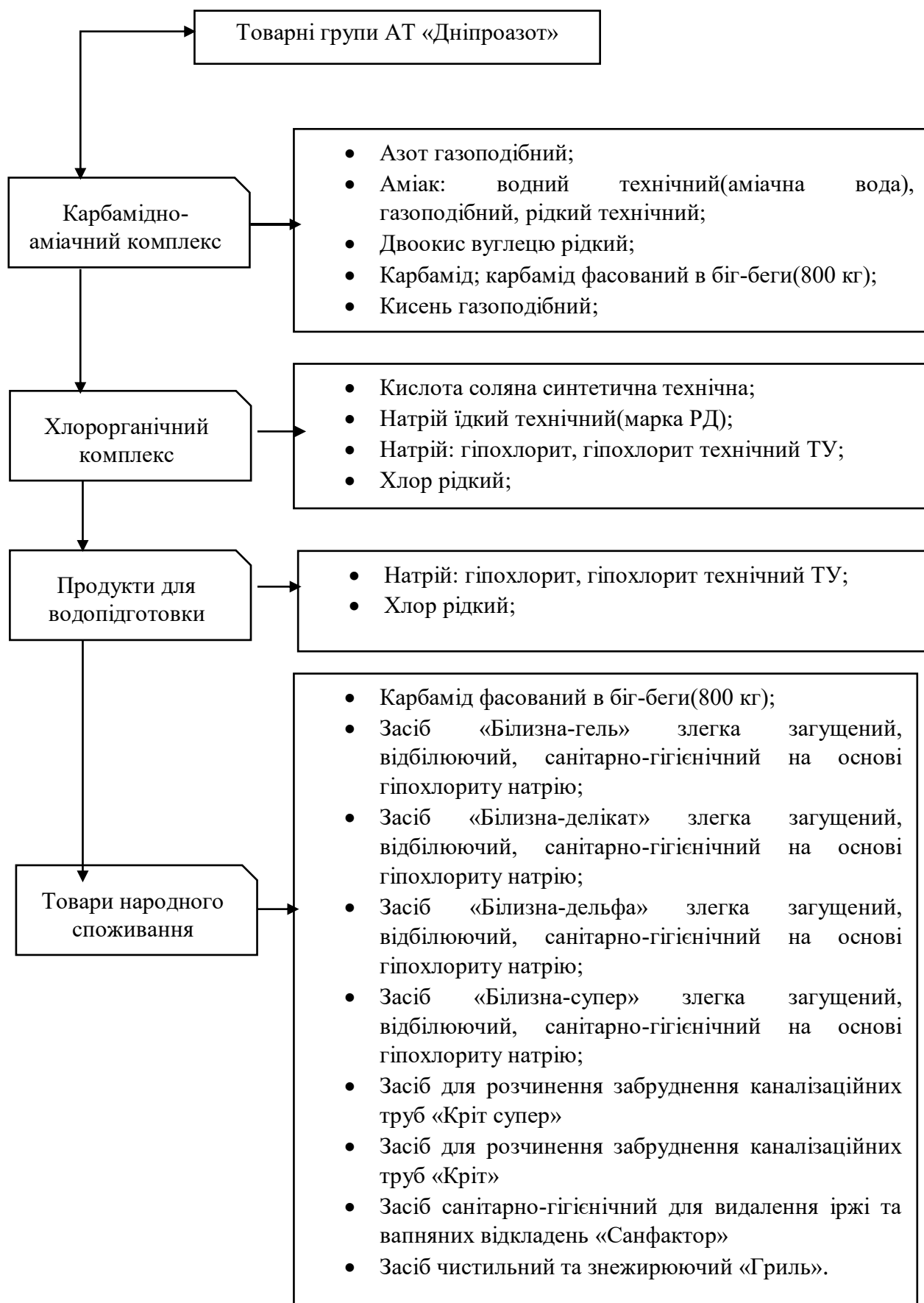
70. Тульчинська С. О., Кашук О. А. Дослідження факторів впливу на рівень прибутковості вітчизняних підприємств хімічної галузі. Проблеми розвитку підприємництва в Україні: матеріали XVIII Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 листопада 2019), 2019. С.54.

71. Тульчинська С.О., Кашук О. А. Аналіз проблем забезпечення прибутковості діяльності підприємств хімічної галузі України. *Сучасні проблеми економіки і підприємництво*. 2020. №24. С.126-131.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А1 – Асортимент продукції АТ «Дніпроазот»

Додаток Б

Таблиця Б1 – Обсяги виробництва основних видів продукції АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

№ з/п	Основні види продукції	Обсяги виробництва								
		у натуральній формі(фізична од.вим.)			у грошовій формі(тис.грн)			у відсотках до всієї виробленої продукції		
		2016 рік	2017 рік	2018 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	Карбамід	тн	759700,507	250944,56	2839656,3	3164374,2	1679014,1	81,8	76,1	63,8
2	натр їдкий	тн	35505,017	29090,438	295105,4	348656	316394,3	8,5	8,4	12
3	хлор рідкий	тн	18049,362	13635,586	37073,8	77092,9	116075	1,1	1,9	4,4
4	кислота соляна	-	41501,92	38444,65	-	58438,5	76163,7	-	1,4	2,9
5	КАС	-	75407,79	33311,75	-	280422,2	175965,9	-	6,7	6,7
6	інші(ТНП)	-	-	-	298315,5	231818,7	267854,5	8,6	5,6	10,2

Джерело: складено автором на основі [53], [54], [55]

Таблиця Б2 – Обсяги реалізованої продукції АТ «Дніпроазот» за 2016-2018 рр.

№ з/п	Основні види продукції	Обсяги реалізованої продукції								
		у натуральній формі(фізична од.вим.)			у грошовій формі(тис.грн)			у відсотках до всієї виробленої продукції		
		2016 рік	2017 рік	2018 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	Карбамід	тн	711212,468	284831,248	3814999,8	4463247,8	2079263	83,8	77,1	64
2	натр їдкий	тн	36008,145	29255,237	320055,3	464072,8	470184,8	7	8	14,5
3	хлор рідкий	тн	17921,67	11847,559	52390	120744,6	170444,8	1,2	2,1	5,2
4	кислота соляна	-	41479,42	38283,65	-	75529,7	108951,6	-	1,3	3,4
5	КАС	-	75505,42	33252,11	-	389391	194921,4	-	6,7	6
6	інші(ТНП)	-	-	-	364917,7	278019,8	223913,5	8	4,8	6,9
7	Усього:	-	882127,123	397469,804	4552362,8	5791005,7	3247679,1	100	100	100

Джерело: складено автором на основі [53], [54], [55]

Таблиця Б3 – Обсяги виробництва та реалізації карбаміду АТ «Дніпроазот» за 2019 рік

Основні види продукції	Карбамід	Обсяги виробництва			
		у натуральній формі (фізична од.вим.)	у грошовій формі (тис.грн)	Собівартість 1 т карбаміду, тис. грн	Собівартість 1 т карбаміду, грн
		734216,227	4249755	5,788151833	5788,151833
		Обсяги реалізованої продукції			
		у натуральній формі (фізична од.вим.)	у грошовій формі (тис.грн)	Ціна 1 тонни карбаміду, тис. грн	Ціна 1 тонни карбаміду з урахуванням біг- бегу, грн
		749535,197	5557520,927	7,414623021	7622,970
		Рівень рентабельності			

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності АТ «Дніпроазот»

Додаток В

Таблиця В1 – Баланс на 31.12.2016

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	815	844
первісна вартість	1001	2594	2547
накопичена амортизація	1002	1779	1703
Незавершені капітальні інвестиції	1005	83132	78477
Основні засоби:	1010	737320	702789
первісна вартість	1011	2859720	2901516
знос	1012	2122400	2198727
Інвестиційна нерухомість:	1015	5036	4544
первісна вартість	1016	27295	27131
знос	1017	22259	22587
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	2913	2901
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	4139	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	833355	789555
Запаси	1100	265711	180808
Виробничі запаси	1101	120777	120024
Незавершене виробництво	1102	14151	12464
Готова продукція	1103	60574	46149
Товари	1104	70209	2171
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1325721	1488272
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		0	0
за виданими авансами	1130	484982	472766
з бюджетом	1135	42528	40349
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	13708	688220
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	62105	105050
Готівка	1166	5	9
Рахунки в банках	1167	62100	105041
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
У тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	6	0
Усього за розділом II	1195	2194761	2975465
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	3028116	3765020

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	351584	351584
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	2094	-41975
Додатковий капітал	1410	9198	8825
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	52738	52738
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	470225	520776

Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	885839	891948
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	6094	9183
Пенсійні зобов'язання	1505	146315	197145
Довгострокові кредити банків	1510	34521	24945
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	186930	231273
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	12688	12472
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями			
за товари, роботи, послуги	1615	840343	1949206
за розрахунками з бюджетом	1620	16461	65941
за у тому числі з податку на прибуток	1621	10457	56762
за розрахунками зі страхування	1625	3790	2833
за розрахунками з оплати праці	1630	11186	11023
за одержаними авансами	1635	338859	415946
за розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	11009	11063
Доходи майбутніх періодів	1665	542	624
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	720469	172691
Усього за розділом III	1695	1955347	2641799

IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	3028116	3765020

Таблиця В2 – Баланс на 31.12.2017

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	844	856
первісна вартість	1001	2547	2740
накопичена амортизація	1002	1703	1884
Незавершені капітальні інвестиції	1005	78477	132471
Основні засоби:	1010	702789	674967
первісна вартість	1011	2901516	2963719
знос	1012	2198727	2288752
Інвестиційна нерухомість:	1015	4544	4124
первісна вартість	1016	27131	27131
знос	1017	22587	23007
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030	2901	2940
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств			
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	28160
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	789555	843518
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	180808	477343
Виробничі запаси	1101	120024	154793
Незавершене виробництво	1102	12464	33040
Готова продукція	1103	46149	279661

Товари	1104	2171	9849
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1488272	2463689
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	472766	28271
за виданими авансами			
з бюджетом	1135	40349	6209
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	688220	93122
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	105050	20062
Готівка	1166	9	13
Рахунки в банках	1167	105041	20049
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:	1181	0	0
резервах довгострокових зобов'язань			
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	791
Усього за розділом II	1195	2975465	3089487
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	3765020	3933005

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	351584	351584
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	-41975	-25936
Додатковий капітал	1410	8825	8454
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	52738	52738

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	520776	1053961
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	-1864
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	891948	1438937
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	9183	0
Пенсійні зобов'язання	1505	196711	192226
Довгострокові кредити банків	1510	24945	14698
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	434	452
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	434	452
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітної періоду)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітної періоду)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітної періоду)	1533	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітної періоду)	1534	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	231273	207376
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	12472	33908
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями			
за товари, роботи, послуги	1615	1949206	1588520
за розрахунками з бюджетом	1620	65941	83764
за у тому числі з податку на прибуток	1621	56762	73895
за розрахунками зі страхування	1625	2833	2992
за розрахунками з оплати праці	1630	11023	11334
за одержаними авансами	1635	415946	281565
за розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	11063	15126
Доходи майбутніх періодів	1665	624	233

Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	172691	269250
Усього за розділом III	1695	2641799	2286692
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	3765020	3933005

Таблиця ВЗ – Баланс на 31.12.2018

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	856	1 035
первісна вартість	1001	2740	3 118
накопичена амортизація	1002	1884	-2083
Незавершені капітальні інвестиції	1005	132471	77 976
Основні засоби:	1010	674967	775 151
первісна вартість	1011	2963719	3 175 602
знос	1012	2288752	-2400451
Інвестиційна нерухомість:	1015	4124	74
первісна вартість	1016	27131	250
знос	1017	23007	-176
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030	2940	2869
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств			
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	28160	25 855
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090		0

Усього за розділом I	1095	843518	882960
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	477343	489 244
Виробничі запаси	1101	154793	113 186
Незавершене виробництво	1102	33040	79 568
Готова продукція	1103	279661	295 304
Товари	1104	9849	1 186
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2463689	440 023
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	28271	313 374
за виданими авансами			
з бюджетом	1135	6209	150 882
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	36 414
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	93122	67 510
Поточні фінансові інвестиції	1160		0
Гроші та їх еквіваленти	1165	20062	48 956
Готівка	1166	13	9
Рахунки в банках	1167	20049	48 947
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:	1181	0	0
резервах довгострокових зобов'язань			
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	791	970
Усього за розділом II	1195	3089487	1510959
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	3933005	2393919

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	351584	351 584
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	-25936	-7 019
Додатковий капітал	1410	8454	8 111
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	52738	52 738
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1053961	286 051
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	-1864	-1864
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	1438937	689 601
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	192226	173 540
Довгострокові кредити банків	1510	14698	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	452	301
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	452	301
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	207376	173 841
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	33908	13 917

Векселі видані	1605	0	
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями			
за товари, роботи, послуги	1615	1588520	1 126 435
за розрахунками з бюджетом	1620	83764	10 451
за у тому числі з податку на прибуток	1621	73895	0
за розрахунками зі страхування	1625	2992	31 531
за розрахунками з оплати праці	1630	11334	14 670
за одержаними авансами	1635	281565	120 344
за розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	15126	17 720
Доходи майбутніх періодів	1665	233	83
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	269250	195 326
Усього за розділом III	1695	2286692	1530477
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	3933005	2393919

Таблиця В4 – Звіт про фінансовий стан на 31.12.2016 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5245343	5616857
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-3966275	-4981203
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	1279068	635654
Валовий: збиток	2095	0	0

Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	194640	241054
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	-171518	-188322
Витрати на збут	2150	-346731	-284030
Інші операційні витрати	2180	-702869	-186134
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	252590	218222
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	13069	18809
Інші доходи	2240	8	40
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	-50730	-29379
Втрати від участі в капіталі	2255	-206	-377
Інші витрати	2270	-13662	-49828
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	201069	157487
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-150518	-79222
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	50551	78265
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0

Таблиця В5 – Звіт про фінансовий стан на 31.12.2017 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7303169	5245343
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-5266236	-3966275
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	2036933	1279068
Валовий: збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	181365	194640
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	-203599	-171518
Витрати на збут	2150	-329081	-346731
Інші операційні витрати	2180	-826231	-702869
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	859387	252590
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	5372	13069

Інші доходи	2240	65	8
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	-151674	-50730
Втрати від участі в капіталі	2255	-110	-206
Інші витрати	2270	-20136	-13662
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	692904	201069
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-159719	-150518
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	533185	50551
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0

Таблиця В6 – Звіт про фінансовий стан на 31.12.2018 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3932505	7303169
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-3246443	-5266236
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	686 062	2036933
Валовий: збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	48 771	181365

Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	-232 742	-203599
Витрати на збут	2150	-210 360	-329081
Інші операційні витрати	2180	-965 873	-826231
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	859387
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	-674 142	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	6 680	5372
Інші доходи	2240	1 936	65
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	-90554	-151674
Втрати від участі в капіталі	2255	-196	-110
Інші витрати	2270	-9329	-20136
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	692904
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	-765 605	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-2 305	-159719
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	533185
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	-767 910	0